

Wiariusz

biblioty zdigitalizowane

CBW

www.cbw.wp.mil.pl

E S T O N J A

(47.539 KM², 1.150.000 MIESZKAŃCÓW)

REPUBLIKA Estońska, powstała 24. II. 1918 r., jest najdalej na północ wysuniętym państwem wschodnio-bałtyckim. Na wschodzie graniczy z Rosją Sowiecką, na południu z Łotwą, od zachodu i północy kąpie się w szarych falach Bałtyku. Ziemie te obfitują w bagniska, torfowiska, rzeki i wodospady, uprawne pola, pastwiska, rozległe łąki i lasy. Liczne jeziora, drzemiące spokojnie w otoczeniu wyniosłych pagórków, pokrytych lasem iglastym, nadają tym okolicom wiele uroku. Wędrując po Estonji spotykamy też krajobraz wydmowy, lekko sfalowany, nagi lub z czepiającą się gdzieś niedługo suchotniczą roślinnością.

ESTONJA posiada klimat umiarkowanie kontynentalny. Z bogactw naturalnych eksploatowany jest szeroko torf; istnieją też kopalnie gipsu, fosforytów i łupku palnego, który w postaci proszku lub bryłek używany jest jako opał. Estończycy, szczupli niewysocy blondyni o szarych oczach, trudnią się głównie rolnictwem, chowem bydła, rybołówstwem, przemysłem drzewnym, tkackim, papierniczym, cementowym, skórzanym i handlem. Wyznają luteranizm, 20% zaś ludności prawosławie. Oświata stoi bardzo wysoko.

P O O L A

(388.390 KM² 32,5 MILJONIT ELANIKKU)

KUI Euroopa kaardil tõmbame kaks sirget, ühe mis ühendab äärmise idapoolse äärmise läänepoolse punktiga, teise, mis ühendab äärmise põhjapoolse punkti äärmise lõunapoolsega, need sirged lõikuvad Poola riigi keskpaigas, 100 km. idapool Varssavit. Kui tõmmata 500 km. raadiussega ring, mille keskpunkt asub Varssavis, siis see ring läbib Berliini, Viini, Praha, Budapesti ja Riia. Teine, 1400 km. raadiussega ring viiks läbi Pariisi, Londoni, Rooma ja Konstantinoopoli.

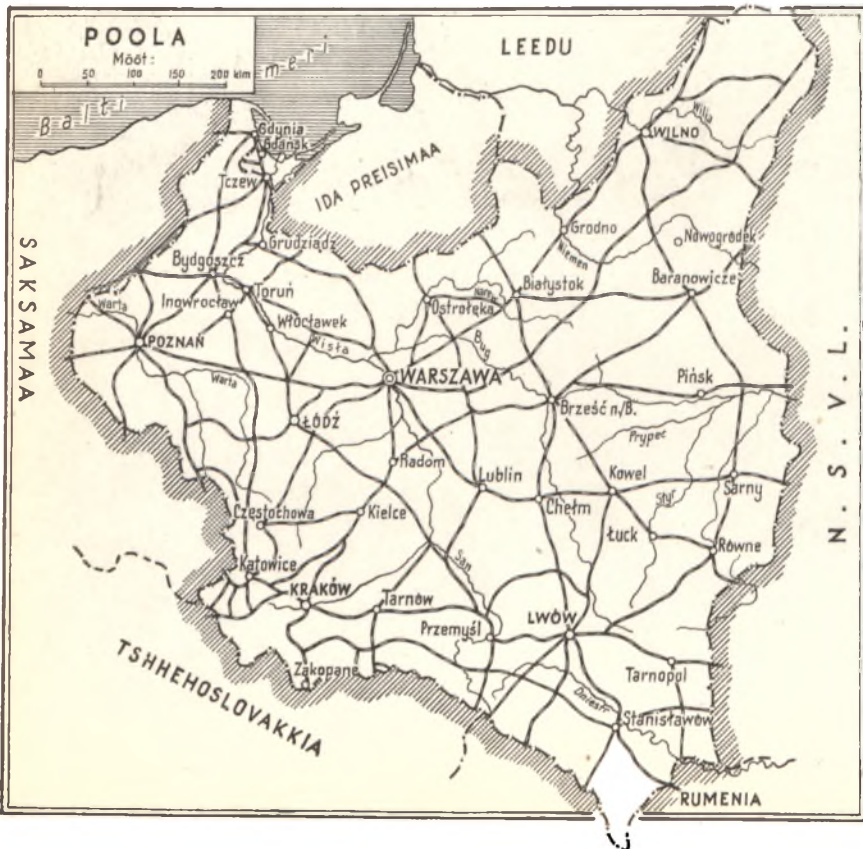
Tal on piirid Saksa, Tšehhoslovakkia, Rumeenia, N-Vene, Läti ja Leeduga. Baltimerega ta puutub kokku 146 km. ulatuses.

POOLA maapind on mägine. Mitu paralleelset mäeahelikku läbib Poola, alanevad Karpaa-tidest Baltimereni.

POOLA maaala teeb välja 3,9% Euroopa üldmaala, tema rahvastik 6,7% Euroopa rahvastikust. Nii pindalalt kui ka rahvastikult Poolal on kuues koht Euroopas.

PÖLLUMAAD on 48,6%, metsa 24,1%. Hobustekasvatuses Poola asub teisel kohal Euroopas, samuti on arenenud sarvloomade kasvatuse.

MAAVARADEST Poolas leidub kivisütt, naftat, maavaha, kivisoola, kaaliumisoolasid, tsingi, raua, tina ja hõbedamaake, fosforiiti, väävliit, kaoliini, turvast ja ehituskive.

NA OKŁADCE: WIEŻA »DŁUGI HERMANN« ZAMKU W TALLINIE. ZAMEK W TALLINIE JEST SIEDZIBĄ PARLAMENTU ESTOŃSKIEGO. LEGENDA GŁOSI, ŻE TAK DŁUGO, JAK POWIEWA SZTANDAR NA WIEŻY »DŁUGI HERMANN«, ESTONJA BĘDZIE WOLNA.

„Wiarus“ Nr. 10-11. 1936.

Organ Korpusu Podoficerów Zawodowych Wojska Lądowego,
Marynarki Wojennej i Korpusu Ochrony Pogranicza.

Maawäe, mererüie ja Piirivalus Korpusse elukutseliste allüksitseride
korpusse häälkandija.

Pąts

Mościcki

PĄTS Konstanty. Ur. 23. II. 1874. Mąż stanu. Prawnik. Uk. uniwers. w Dorpacie (Tartu). Zasłużony znacznie od lat najmłodszych około niepodległości Estonji. Polityk-agrarjusz. Prezes rady ministrów 1917—1922; 1923—1924; 1931—1932 i od 1. XI. 1932. Głowa Państwa (Riigivanem) Rzeczypospolitej Estonji od 21. X. 1933. Kaw. o. polsk. Orła Białego od 21. VII. 1934. Bawił dwukrotnie w Polsce w 1933 i 1935. OD r. 1905 domagał się od władz rosyjskich autonomji ludu estońskiego. Zmuszony do opuszczenia kraju przebywał na emigracji w Szwajcarji. Po powrocie do ojczyzny aresztowany przez władze rosyjskie i osadzony w więzieniu »Kresty« w Petersburgu.

MOŚCICKI Ignacy. Sündinud 1. 12. 1867. Iseseisvuse eest võitleja. Maailmakuulus õpetlane. Leidur keemia ja elektrookeemia aladelt. Freiburgi ülikooli (Sveitsis) professor. Lwovi ja Varssavi politehnikumite professor ja dr. hon. causa. A/S »Metani« asutaja. Chorzówi ja Mościce õhulämmastiku tehaste ehitaja ja peadirektor. Kolmas Poola Vabariigi president alates 1. 6. 1926. Uuesti valitud 8. 5. 1933. Arvukate teduslikkude tööde autor keemia ja keemilise tehnoloogia alalt. Tähtsaim tema tödest on lämmastikhappe õhulämmastikust valmistamise meetodi väljatöötamine. 1935 a. märtsits vastu võetud Poola uus põhiseadus andis tema kätte väga laialdase võimu.

PRZYJAŹŃ POLSKO-ESTOŃSKA POOLA-EESTI SÕP R U S

MÕLEMATE sõbralikkude riikide: Eesti ja Poola silmapiir, nii kaugele kui silm ulatas, oli kaetud pilvedega ning näis, nagu ei oleks üldse näha taevasina. Siiski oli teda leida nii meie kui ka meie eesti sõprade juures, kuulutades päikest ja ilusat ilma.

KUIGI mõlemad rahvad elasid üle raskeid orjuse aegu ning kuigi saatuse otsusel pidid üle elama nii mõnegi raske katse, siis ometi rahvaste hinged elasid need ajad üle ilma kaotuseta, säilitades edaspidised arenguvõimused. Võime püsida veriselt võidetud seisukohtadel. NII Eesti kui ka Poola rikkas, ilusas ja hiilgavas ajaloos, rahva hinge peegelpildis, mis reageerib igale kodanikkude südame häälele, hõõgub igavene isamaa-armastuse tuli. Selles ajaloos kui testamendis jäävad igavesti elama rahvus-sangarite mõtted ning Laidoneride ja Piłsudskite nimedel ei saa olema vaid igavene väärtus, vaid ka prohvetliku sõna jõud ja õpetuse kaal järgnevatele põlvedele.

SEST mõlemate riikide raskeimail hetkeil nende hääl lõi läbi tolle ajajärgu virvendava pinna, tungis rahva kannatuste kõige sügavamasse soppi.

SELLEPÄRAST, kui üks riikidest, kas Eesti või Poola pühitseb kõige hiilgavamalt iseseisvuse saavutamise aastapäeva, ulatame üksteisele käed, et neid liita tugevas käepigistuses. Huultelt kõlavad vastastikused kindluse ja tugevuse soovid, soovides tugevust, mis loob teoinimesi, kes mitte ainult endasse ei oska sisendada usku, vaid kes enda ümber oskavad koondada teiste inimeste hulki, et rakendada kõiki tööle üldsuse kasuks, oma riigi ning sõbralikkude naaberriikide õitsenguks.

JERZY CIEPIEŁOWSKI

NA horyzoncie obu zaprzyjaźnionych krajów: Estonji i Polski, jak okiem sięgnąć wszędzie gromadziły się chmury i chwilami zdawać się mogło, że niema już poza ich zasłoną nawet skrawka błękitu. A przecież był on i u nas i u naszych przyjaciół estońskich, jako zwiastun pogody i słońca.

I CHOCIAŻ przeżywały oba narody ciężkie chwile niewoli i z wyroku dziejów niejedną musiały przetrwać próbę, to jednak dusze narodów wyszły z walk tych nieuszczipione w swych bogactwach, zdolne do dalszego rozwoju, do dalszego trwania na krwawo zdobytych szczytach. W BOGATEJ, pięknej i zaszczytnej zarazem historii Estonji i Polski, będącej odbiciem duszy obu narodów, czujnej na każde serc obywateli drganie, żarzy się nieustanny ogień miłości ojczyzny. W tej historii, jak w testamencie, po wsze czasy żyć będą myśli i czyny bohaterów narodowych, a imiona Laidonerów, Piłsudskich będą miały nie tylko wartość wieczystą, lecz i najwyższą moc słowa proroczego i wagę nauki i życia dla przyszłych pokoleń. WSZAK w najcięższych chwilach dla obu państw głos ich przebijał migotliwą płynną powierzchnię epoki, docierał do samych głębin doli narodowej.

TO TEŻ, gdy jedno z państw, Estonja czy Polska, obchodzą najwspanialszą rocznicę odzyskania niepodległości, wyciągamy ku sobie ręce, aby je spleść w mocnym uścisku, a na usta cisną się nam wzajemne życzenia hartu i mocy, tej mocy, która stwarza mężów dojrzałych do czynu, zdolnych wykrzesać z siebie nie tylko wiarę, która im samym wystarczy, ale która jednocześnie skupić potrafi dokoła nich drużynę innych, by zespolić wszystkich w pracy ogólnej ku dobru powszechnemu, dobru własnych państw i państw zaprzyjaźnionych.

JERZY CIEPIEŁOWSKI

Eesti riigivanem Strandmann Poola esimese Marssali Josef Piłsudski juures Belvederis Varssavis 1930.
Naczelnik Republiki Estońskiej Strandmann u Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego w Belwederze 1930.

M A R S S A L J O S E F P I L S U D S K I

**Esimene Poola Marssal Josef Pilsudski.
Pierwszy Marszałek Polski Józef Piłsudski.**

SÕDADE ja sõjaasjanduse ajalugu arvukate näidetega tõestab, et sõjavägi oma töös saavutab edu ja tagajärgi eriti siis, kui tema eesotsas seisab suur inimene, silmapaistev ja tugev isik, kellel on kõik need omadused, mis peavad olema Ülemjuhatajal, kes oma sõdureid viib surma. Missugune peab olema Ülemjuhataja, missugused iseloomujooned tal peavad olema, ja missugused ei pea — selle kohta ei ole ühtegi teooriat. Ülemjuhataja, seda nime vääriv, on sõdur, kellel on väline tunnus, mis teisi sõdureid sunnib sõnakuulmisele, keda teised sõdurid mitte ainult kuulavad, vaid kelle käsul nad valmis on minema surma.

SELLINE hingeliselt harmooniliselt loodud tunnus oli Poola Ülemjuhatajal ja esimesel Marssalil, Josef Pilsudskil. Et aru saada, miks Josef Pilsudski suutis valitseda jagamatult sõdurite hingi, peame tundma õppima tema elulugu, tema suhete ajalugu rahvale, riigile, sõdurile ja ühiskonnale. JOSEF PILSUDSKI sündis a. 1867, kui Poola nagu terve rida teisi vähemaid rahvusi, ägas vene imperjalismi ikke all. Suur ja vägev 800-aastane Poola riik, mis selle aja jooksul idas oli tähtsaks sõjalis — poliitiliseks ja kultuuriliseks teguriks, jaotati 150 aasta eest kolme naabri: Austria, Saksa ja Vene vahel. Suurima osa koos pealinna Varssaviga sai Vene, ning venelased käisid poola rahvaga kõige julmimalt ümber. Sellepärast poolakad mitu korda tõstsid mässu selle vaenlase vastu. Viimane sõjariistus väljaastumine oli 1863. aastal, mil terve Poola kattus mässuliste haudadega.

PILSUDSKI sündis neli aastat peale mässu ja kasvas üles pealemässuaegses olukorras, mil vihkamisega vaenlase vastu oli läbi imbutatud iga Poola mullatera. Vaenu venelaste vastu ning kättemaksuhimu elustas temas ta ema, mille tagajärjeks on, et 19-aastane Pilsudski välja saadetakse Siberisse. Tagasi tulles, 1892 a., alustab tööliste organiseerimist vabadusvõitluse lipu all. Jälle satub vanglasse, kuid 1½ aasta pärast õnnestub tal põgeneda, et astuda 1904 ja 1905 a., kui Vene võitleb Jaapaniga, uuesti poola revolutsionääride etteotsa, kes võitlesid maa vabastamise eest. Kuigi seegi poola revolutsioon lõppes kaotusega, Pilsudski ei loobu edaspidisest võitlusest. ASUB nüüd Galiitsiasse, s. o. sellesse Poola osasse, mis oli Austria valitsuse all ning sääal, kasutades ära lähedamaid olukordi, milles sääal poolakad elasid, samuti ka Vene—Austria vaenulise vahekorra, hakkab looma sõjaväelisi ühinguid, mille sihiks on kasvatada ohvitseri ja allohvitsere järgnevaks mässuks. Sel teel paar aastat enne sõda Pilsudski loob esmajärgulise kaadri, mis koosneb noortest haritlastest, töölistest ja käsitöölisest, kes tema sõna pimesi kuuleb ning mille ainsaks sooviks on astuda tema, Pilsudski, juhtimisel võitlusesse vabaduse eest. SEE soodus hetk tekib maailmasõja puhkemisega. Pilsudski loob Austria külje all Poola Leegionid, mis koosnevad poola noorsoo koorekihist. Leegionid koosnevad kuuest jalgväerügemendist, ühest suurtükiväerügemendist ning kahest ratsarügemendist, mis arvutuis lahinguis löid poola sõdurite kaadri, mis pidi saama aluseks tulevasele Poola kaitseväele. Hiilgavalt juhtides omale alluvaid sõdureid, Pilsudski esineb ka osava riigimehe ja poliitikuna, kes tabavalt hindab olukordi, et neid kasutada Poola huvides. Tema kindel ning teadlik iseseisvuse-poliitika säeb tema esikohale Poola ühiskonnas, mis temas näeb vabaduse sümbolit. Seda kriipsutab alla ka see, et sakslased, vallutanud Varssavi, vangistavad Pilsudski, aru saades tema osast ning peavad teda vangis Magdeburgi kindluses 15 kuud. Neil asjaoludel on endastmõistetav, et kui 1918 aasta novembris, mil Saksa ja Austria sõjaline võim järsku langes, ja kui Pilsudski läbi revolutsioonilise Saksamaa

jõudis Varssavi, rahvas terve sõjalise ja poliitilise võimu andis tema kätte. Sellest hetkest Pilsudski saab Riigipeaks ja Ülemjuhatajaks.

POOLA iseseisvuse taasvõitmine pärast 150-aastast orjust maksis palju verd, mida tuli edasi valada, et iseseisvust alal hoida. Vaevalt sai Pilsudski võimu oma kätte võtta, kui ta juba pidi alustama võitlust enamlike Venemaaga, mis tungides läände, sattus Poola piirile.

NII tekkis Poola—Vene sõda, mis kestis peaaegu 2 aastat. Juhtides seda sõda Pilsudski oskas maailmasõjast hävitatud Poolast välja pigistada materjali ülemmäära ning ühtlasi oma hiiglasliku võidutahtega sütitada tervet ühiskonda, mis oma töös toetus tema Leegionite sõdureile, kellest tekkis esmajärguline kaader tulevasele Poola kaitsevägele. Selle eesotsas Pilsudski saavutas hiilgava võidu, sundides Venet rahu sõlmima, tunnustades Poola Vabariigi praeguseid piire.

MITTE ainult hiilgav sõjaline edu, mis Poola lipud kattis pärjaga, võit, mis poola sõdurite hinged sidus Pilsudski nimega, ei olnud Marssal Pilsudski ainuke ja tähtsaim teene isamaa ülesehitamisel.

MÕNI aasta pääle sõja lõppu, kui poliitilise elu kahjulikud nähted hakkasid riigile kahju tegema ja tema väärtust nõrgendama, Pilsudski oma truuks jäänud sõdurite eesotsas korraldab riigipöörde, muutudes 1926. aastast Poola moraalseks diktaatoriks, kelle tahtele allub terve maa, nähes Pilsudski elus ainsat suurt pühendust rahvale. Selle tõttu Marssal Pilsudski sai suurimaks oma isamaa suurtest meestest, õpetades sõdureid võitlema ja võitma riigi ja sõduri au nimel, õpetades rahvast andma kõiki jõude ühiseks hüvanguks, mille nimeks on riik.

DR. WACŁAW LIPIŃSKI, MAJOR.

SÕJATÖÖ on kunst. Kunst loob teoseid, aga sõjakunsti teoseks on alati võit. Võitu otsib iga juht, kui oma juhtimise, aju, närvide ja tahtejõu vilja.

JUHI poolt juhutatud vägede töö on vaid selle kehasus, mida juht enne seda tööd läbi mõtles, läbi elas ja kombineeris.

Josef Pilsudski (1920. aasta)

AINULT mõõgal on täna kaal rahvaste vaekausil. Rahvas, mis selle tõelisuse ees sulgeks silmad, tõmbaks kriipsu peale oma tulevikule. Meie ei tohi olla see rahvas. Sõjaväelise liikumise juhid näitasid rahvale tee, mida mööda sammuda. Lõplik tagajärg oleneb aga täielikult üldise jõupingutuse mõjust, terve rahva tegelikust ja kestva koostööst.

Josef Pilsudski

OTSEKOHENE leplikkus ning üksmeel tugineb ainuüksi koostööle.

Josef Pilsudski

MARSZAŁEK POLSKI JÓZEF PIŁSUDSKI

Autor dr. major W. Lipiński pisze:

JAKIM ma być Naczelnym Wódcą — na to niema żadnej teorii. Naczelnym Wódcą godnym tego miana, jest to żołnierz, który posiada tę wewnętrzną cechę, dzięki której inni żołnierze nie tylko słuchają go, ale gotowi ginąć pod jego rozkazami.

»TAKĄ cechę wewnętrzną, wytworzoną harmonijnie przez składniki duszy, posiadał Naczelnym Wódcą i Pierwszy Marszałek Polski Józef Piłsudski.

ŻEBY zrozumieć dlaczego Józef Piłsudski zdobył niepodzielne panowanie nad duszą żołnierza, potrzeba przedewszystkiem poznać Jego życie, historję Jego stosunku do narodu, do państwa, do żołnierza i do społeczeństwa.

DALEJ autor podaje krótkie historyczne omówienie okresu, w którym narodził się Józef Piłsudski, w jakich warunkach odbywało się Jego wychowanie oraz jak rozpoczął i prowadził swoją tytaniczną pracę niepodległościową, aby ją wreszcie zakończyć przywróceniem do życia (po 150 latach niewoli) niepodległego państwa polskiego. NASTĘPNIE przechodzi autor do omówienia wojny polsko-bolszewickiej i roli Marszałka Józefa Piłsudskiego, jako Naczelnego Wodza, który na czele odrodzonej armji odnosi wspaniałe zwycięstwo, zmuszając Rosję do zawarcia pokoju, utrwalałającego obecne granice Rzeczypospolitej. OMAWIAJĄC w zakończeniu powojenną pracę Marszałka Piłsudskiego nad odbudową potęgi mocarstwowej Polski i Jego wybitne zdolności, jako polityka i męża stanu, autor tak kończy swój artykuł:

»TO też Marszałek Piłsudski stał się najwyższą wielkością w dziejach swej ojczyzny, nauczyszcy żołnierzy bić się i zwyciężać w imieniu honoru państwa i honoru żołnierskiego i nauczyszcy naród oddawać wszystkie siły dla wspólnego dobra, jakim jest państwo.

PRACA wojny jest sztuką. Sztuka tworzy dzieła, a obiektem sztuki wojny jest zawsze zwycięstwo. Zwycięstwa więc szuka każdy dowódca, jako produktu swej pracy dowodzenia, swej pracy mózgu, nerwów i woli. Praca wojsk, dowodzonych przez wodza, jest właściwie materjalizacją tego, co przed tą pracą przemyślał, przeżył i skombinował dowódca.

Józef Piłsudski

JEDYNE miecz waży dziś coś na szali narodów. Naród, który chciałby przymknąć oczy na tę rzeczywistość, przekreśliłby bezpowrotnie swą przyszłość. Nie wolno nam być takim właśnie narodem. Inicjatorowie ruchu wojskowego wskazali krajowi drogę, którą należy kroczyć. Lecz ostateczny rezultat zależy całkowicie od intensywności zbiorowego wysiłku, od czynnego i uporczywego współdziałania całego narodu.

Józef Piłsudski

RZETELNA zgoda i jedność oparta być może jedynie na współpracy.

Józef Piłsudski

GENERAL JAN LAIDONER

Naczelný Wódz Wojska Estońskiego Generał Jan Laidoner. Eesti Kaitsevägede Ülemjuhataja Kindral Juhan Laidoner.

WOJNA o Niepodległość i imię generała Laidonera są ze sobą złączone w sposób nierozdzielny w umyśle każdego Estończyka.

BEZ żadnej przesady można śmiało twierdzić, że wojna o Niepodległość bez generała Laidonera nie zostałaby zakończona zwycięstwem.

W HISTORJI narodu estońskiego okres tej wojny był epoką najbardziej bohaterską i świetlaną na przestrzeni kilku stuleci.

W TYM nigdy niezapomnianym okresie generał Laidoner poświęca wszystkie swe siły duchowe i fizyczne tworzeniu

narodowych sił zbrojnych i dowodzeniu nimi w ciężkiej wojnie z przemożnym wrogiem.

JAKAŻ jest historia życia tego człowieka?

JAN LAIDONER urodził się w dniu 12 lutego 1884 r. w powiecie Viljandi (w samym sercu dzisiejszej Estonji).

PRZYSZŁY Naczelný Wódz od najmłodszych lat wyróżniał się spośród rówieśników swymi wybitnymi zdolnościami do nauki i wielką pracowitością. To też kończy szkoły z doskonałymi postępami.

CZUJĄC powołanie do kariery wojskowej, wstępuje do szkoły oficerskiej w Wilnie, którą również kończy ze świetnym wynikiem.

NASTĘPNIE, jako młody oficer, dostaje przydział na Kaukaz i w jednym z tamtejszych pułków grenadierów służy przez kilka lat. Ciężka służba na Kaukazie nie przeszkadza porucznikowi Laidonerowi w pracy naukowej — z wielką skrupulatnością przygotowuje się do konkursowych egzaminów, celem wstąpienia do Petersburskiej Wyższej Szkoły Wojskowej. Zdaje chlubnie egzaminy i po trzechletnich studiach otrzymuje dyplom oficera sztabu generalnego. **W CZASIE** wojny światowej pełni służbę w sztabie dywizji, korpusu i armji.

W ROKU 1917, jako podpułkownik i szef sztabu dywizji, otrzymuje od Estońskiego Naczelnego Komitetu Wojskowego propozycję objęcia dowództwa 1-szej estońskiej dywizji piechoty, która po rewolucji rosyjskiej tworzyć się poczęła. Oczywiście rzecz, że ppłk. Laidoner z entuzjazmem godnym wielkiego patrioty przyjmuje dowództwo (Prezesem tego Komitetu był obecny Prezydent Estonji Konstanty Päts). W końcu 1917 roku przyjeżdża do Estonji i obejmuje dowództwo swej dywizji.

OD pierwszych chwil po przybyciu do ojczyzny, młody dowódca pracować musiał w niezwykle ciężkich okolicznościach. Głównym momentem destrukcyjnym i niweczącym wiele wysiłków był fakt przesiąkania wywrotowych haseł bolszewizmu do mniej uświadomionych elementów młodych oddziałów estońskich. Równocześnie jednak w wojsku rośnie energja i silna wola do przeciwstawienia się zalewowi bolszewizmu i do stworzenia własnego państwa i własnej siły zbrojnej, co zostaje zadokumentowane na 2 zjeździe wojskowych Estończyków.

WKRÓTCE jednak na ziemi estońskiej wkraczają niemieckie wojska okupacyjne. Ppułk. Laidoner, jako były oficer rosyjski musi opuścić Estonję. Wyjeżdża on do czterwonego Petersburga i tam w wyjątkowo ciężkich warunkach, na każdym kroku ryzykując życie, pracuje bez przerwy dla dobra Sprawy — spełniając doniosłe misje natury politycznej. Okres ten wykorzystał ppłk. Laidoner do dokładnego zaznajomienia się z życiem Sowietów. Poznanie słabych stron Rosji bolszewickiej, tak z punktu widzenia wojskowego, jak i socjalnego, pozwala mu później — jak sam o tem wspomina — na powzięcie nie-raz bardzo ryzykownych decyzji, które byłyby niemożliwe, bez uprzedniego przejścia przez piekło wojującego bolszewizmu.

W GRUDNIU 1918 powrócił Laidoner do Estonji. Widząc w jak ciężkich warunkach bojowych walczy Estonja — niezwłocznie udaje się do Lipawy, do dowódcy stacjonowanej tam floty angielskiej z prośbą o pomoc.

PRZYBYCIE floty angielskiej pod Tallinn miało kolosalne znaczenie. Gdyby adm. Sinclair się spóźnił — Tallinn padłby napewno. Przy oparciu o potężne działa tej eskadry — Jan Laidoner rozpoczął ofensywę, aby oczyścić kraj z grasujących oddziałów bolszewickich.

W GRUDNIU 1918 roku pułkownik Laidoner został mianowany Głównodowodzącym i otrzymał rangę generał-majora.

GENERAŁ Laidoner, jako dowódca wojska w wojnie o niepodległość okazał się dalekowzrocznym i utalentowanym organizatorem. W tempie wyjątkowym, jakgdyby z pod ziemi, wyrastały jednostki piechoty, artylerji, kawalerji, pociągów pancernych i floty. Szczególne znaczenie miała organizacja pociągów pancernych, które w ówczesnych warunkach Estonji służyły jako zawsze gotowy do działań odwód strategiczny. Ta organizacyjna praca gen. Laidonera zakończyła się wyjątkowym sukcesem. W grudniu 1918 posiadał on pod bronią 15.000 ludzi, w maju cyfra ta wzrosła do 100.000. Jednocześnie musiał generał Laidoner stwarzać nowe formy prawne i podstawy życia wewnętrznego oraz dyscypliny w wojsku, odmienne od norm wojska rosyjskiego i przesiąknięte duchem narodowym. TO też wojsko estońskie tak w swych oddziałach walczących jak również formacjach pozostających wewnątrz kraju — było niezwykle silnie zespolone ze swym dowódcą.

JEDNĄ z głównych przyczyn bojowych powodzeń generała była wyjątkowa umiejętność wzbudzania ufności i podnoszenia stanu moralnego wojsk.

WOJNA długotrwała, naogół zawsze podcina siły moralne wojska, w estońskiej wojnie o Niepodległość naodwrot — siły moralne wojska stawały w trakcie walk na coraz wyższym poziomie. Tylko najwięksi wodzowie potrafili z taką umiejętnością oddziaływać na psychikę żołnierza, jak gen. Laidoner. Jako dowódca-stratega charakteryzuje gen. Laidonera śmiałość decyzji w połączeniu z niezwykłą ruchliwością i uporem, z którym swoje zamiary wprowadzał w czyn. Jak prawdziwy dowódca, nigdy nie pozwalał, aby przeciwnik narzucił mu swoją wolę — wręcz odwrotnie — zawsze przeciwstawiał mu swoją decyzję i postanowienie, które zazwyczaj było silniejsze od działań przeciwnika. Te cechy najbardziej uwypukliły się podczas krytycznych momentów wojny: w trakcie pierwszego odwrotu w końcu 1918 roku i podczas ciężkich walk pozycyjnych na wiosnę 1919 r. W pierwszym wypadku podczas ofensywy na frontu, generał przygotował drugocę uderzenie, które następnie skutecznym z wielkim powodzeniem. Był to skomplikowany manewr połączonych sił morskich i lądowych, przeprowadzony na pólnocnym odcinku frontu Viru. Manewr ten łącznie z desantem był skutecznym we właściwym czasie tylko zawdzięczając niezwykłej energii gen. Laidonera.

OPRÓCZ dowodzenia wojskiem, gen. Laidoner musiał

zajmować się różnymi sprawami polityki i administracji wewnętrznej oraz polityki zagranicznej. Zbieg wydarzeń politycznych doprowadził do tego, że na terytorjum Łotwy i Estonji ścierały się 4 siły wrogie sobie wzajemnie: tubylcy, t. j. Łotysze i Estończycy, rosyjska biała gwardja, różnorodne oddziały niemieckie i czerwona armja. W ciągu walk były momenty, że trudno było nieraz pojąć, kto jest wrogiem, a kto przyjacielem. Sytuacja była tem więcej skomplikowana, że mocarstwa zachodnio-europejskie udzielały pomocy to białej gwardji rosyjskiej — to dziedzicom tych ziem, a niejednokrotnie patrzyły na oddziały niemieckie, jako na zaporę dla armji czerwonej, którą wtedy uważały za największego swego wroga. W TYCH warunkach potrzeba było niezwykle przewidującego wodza, któryby zawsze potrafił działać w sposób dogodny i pożyteczny dla swej ojczyzny. Takim właśnie mężem stanu był gen. Laidoner.

JEDEN z najbardziej energicznych działaczy społecznych z czasów wojny o Niepodległość, A. Hellat, w swych pamiętnikach w następujący sposób charakteryzuje gen. Laidonera: »To było naszym szczęściem, że w takiej ciężkiej sytuacji znaleźliśmy wśród siebie Naczelnego Wodza w pełnym znaczeniu tego słowa. Dzięki swoim walorom osobistym stał się on wtedy ośrodkiem całego życia państwa«.

TE słowa bardzo wiernie odzwierciedlają osobę i charakter gen. Laidonera jako Naczelnego Wodza.

Z NIESŁABNĄCEM zaufaniem patrzają i w dobie obecnej na gen. Laidonera naród i armja — widząc w nim swego cenionego i ukochanego wodza. Posiadając tyle zaufania, mógł gen. Laidoner również w czasach pokojowych współpracować w sprawie rozwoju i organizacji państwa.

W CHWILACH decydujących, gdy znów groziło niebezpieczeństwo, jak np. podczas krwawych wypadków 1 grudnia 1924 (pucz komunistyczny), naród powołał swego Naczelnego Wodza do czynnej służby. Również obecnie Naczelnym Wódcą zajmuje swój wysoki urząd, powierzony mu przez Prezydenta Republiki K. Päts'a w ciężkich chwilach wewnętrzno-politycznego kryzysu — w marcu 1934 r.

ESTOŃCZYCY są dumni z tego, że ich Naczelnym Wódcą, gen. Laidoner jest jedną z najbardziej popularnych osobistości w ojczyźnie. To też wiedząc o tem, że gen. Laidoner jest w pełni sił i zdrowia — naród estoński śmiało patrzy w swą przyszłość.

K I N D R A L J U H A N L A I D O N E R
E E S T I K A I T S E V Ä G E D E Ü L E M J U H A T A J A

Vabadussõda ja kindral Laidoneri isik on iga eestlase arusaamises üksteisega ligidalt seotud. Artiklis esitatakse kindral Laidoneri elukäik ning tema tegevus Ülemjuhatajana Vabadussõja ajal. 1924. ja 1934 aasta rasketel silmapilkudel kindral Laidoner kutsuti rahva poolt uuesti vastutusrikkale kohale. Eestlased võivad olla uhked, omades sellise juhi, kui seda on kindral Laidoner.

K I N D R A L R Y D Z - Ś M I G Ł Y

**Poola Kaitseväe Kindralinspektor diviisikindral Edward Rydz-Śmigły.
Generalny Inspektor Sił Zbrojnych generał dywizji Edward Rydz-Śmigły.**

OLEME mõnikord üllatatud, kui jälgides Poola suure Marsali Josef Pilsudski elu, mõtteid ja tegusid märkame geniaalset, mõnikord üliinimlikku intuitsiooni juhtumiste hindamises ajaloo käigus, eesmärgile viivate teede valikus, inimeste leidmises ja valikus...

SIISKI mõtles ta põhjalikult läbi iga oma otsuse. Nende elementide ühendamine andis ka vastavaid tagajärgi. Kuninga ei tarvitsenud ta tagasi võtta kord juba tehtud otsuseid ja oma kavatsuste kõikumatu lõpuleviimise ja pani ta meid

imestama. Saades sellest aru võime aru saada täielikult usaldusest, mida talle kinkisid aastate jooksul järgimööda kõik tema alluvad, alates ligemate sõjaliste kaastöölistega Poola Leegionitest, lõpetades terve Poola kaitseväega, terve Poolaga...

KUI sugestiivselt, kui prohvetlikul kõlab sellel tagapõhjal Josef Pilsudski päevakäsk, mille ta kirjutas 19. septembril 1915 aastal.

»SÕDURID! Lühikeseks ajaks lahkun Teist, kutsutuna teisele tööle. Annan komando kolonelleitnant Rydz-Śmigły äraproovitud kätesse, teades, et järgnete temale sama usalduse ja armastusega, millega senini ümbritsesite mind...«

TOL korral Edward Rydz-Śmigły oli 29. aastane. Tal olid seljataga teenistuse aastad Pilsudski poolt loodud poola sõjaväelistes organisatsioonides, kus talle usaldati raskeid ja vastutusrikkaid ülesandeid. Ta käis läbi kõik organisatsiooni astmed ja 1914 aasta leidis ta Küttideliidu komandandina Lwowis. Väliteenistust alustas pataljoni ülemana 1914 a. augustis Komendant Josef Pilsudski väeosas.

LAUSED suure Marssali tookordsest päevakäsust on tema teenistuse parimad tunnistajad:

»MAJOR Rydz-Śmigły... lahingus Kozinice metsa juures näitas üles erakorralist julgust ja külmaverd suurimas hädaohus. Majori teene on, et III pataljon ei murdunud ülesande täitmise ees, mis ületas keskpärase sõduri moraalsed võimed« kirjutas Komendant Pilsudski peale Konari lahingut antud päevakäsus 5. juunil 1915 a.

»ERILISELT tänan kolonel Rydz-Śmigły, kes kõige raske mail hetkeil pidi juhtima Brigaadi, tahtejõu ja vastupidavuse eest, mida ta neil hetkeil üles näitas, kuulsuse eest, millega meid kattis Jablonka ja Kukla vallutamisega« (päevakäsust 1915 a. detsembrist).

MITTE kellegile muule kui kolonel Edward Rydz-Śmigły pöördus Pilsudski kirjaga 5. novembril 1916 a., lahkudes Leegionitest, kirjaga, milles jätab jumalaga oma alluvatega ning annab juhatusi edaspidiste raskete prooviaegade kohta. »...Kirjutades Teile, armas Kolonel, tean, et kirjutan kõigile oma kaastöölistele ja kaaslastele ilma aukraadide vaheta...« — nii kõlab üks selle ajaloolise kirja lauseist.

KINDRAL Rydz-Śmigły ei toonud Juhile pettumust. Ta ei olnud tahtetu, olgugi parim, tööriist. Kui okupandid vangistasid Pilsudski, kui nad tema maalt välja vedasid, siis tema poolt juba ennem asutatud salajase Poola Sõjaväelise Organisatsiooni (P. O. W.) etteotsa astus Edward Rydz-Śmigły ja juhtis teda rohkem kui aasta aega kuni Komandandi tagasitulekuni. Tema peakorter oli Kraakovis Waweli kuningate lossis.

SEALT kandis ta P. O. W. tegevuse kõigile endise Poola piiridesse kuuluvatele maadele, Vilnosse ja kaugele Kiievise, ulatudes kuni Odessani ja Moskvani, organiseerides igal pool poolakaid, valmistades neid ette võitlusele vabaduse eest.

1918 AASTA 6. augustil, Josef Pilsudski Kraakovist välja-

marssimise aastapäeval, P. O. W. Peakomendant Edward Rydz-Śmigły andis päevakäsu, milles leiame niisugused laused:

»NELJAS aasta möödub päevast, mil nii paljude sõjaväeliste käskluste hulgas kõlas ka poola käsklus, kõlas poola pauk! Kuues august — see on rahvusliku liikumise algus, mis veendis Poolat, et olgugi orjuse ahelais, võib nagu vabad rahvad meele tuletada oma õigusi ja kõige mõjuvama viisil näidata oma olemasolu... Kodanikud!... Meie ei tõstnud relvi selleks, et neid mälestuseks üles riputada kirikuis!... Meist oleneb löögi tugevus ja suund, meist, kodanikud, oleneb, kas võib olla ainus moment Poolale tervete sajandite jooksul möödub temale kasutult või on see ka viimane orjuse ja häbi silmapilk.

MEIL on valida rahvaste vaeslapse saatuse ja vaba rahva päikesepaistelise elu vahel.

KAS võime siin kahelda?

SELLELE retoorilisele küsimusele järgnesid teod. Saksa vanglaist tagasitulevale Josef Pilsudskile raporteeris Varssavis 11. novembril 1918 a. tema truu õpilane Edward Rydz-Śmigły, et terve Poola ärkab, et terve Poola relvastatult nõuab omale iseseisvust...

JÄRGNES peaaegu kolm aastat kestev võitlus Poola riigipiiride eest, isegi tema olemasolu uuesti ähvardamise vastu...

JOSEF Pilsudski valvas ning raske sõdurisammuga viis noore Poola riigi võidust võidusse.

NENDEST võitlustest võttis osa »Komendandi esimene sõdur«.

JÄLLE loeme Riigihoidja ja ülemjuhataja Josef Pilsudski päevakäsus kindral Rydz-Śmigły kohta:

»TÄNAN kindral Rydz-Śmigły, kes vaatamata suurtele tehnilistele raskustele viis diviisi õigeks ajaks Vilnosse ja lõplikult ajas vaenlase linnast välja«. (Päevakäsust peale Vilno vallutamist 28. IV. 1919 a.)

SELLE asemel, et tarvitada suuri ja kõlavaid sõnu, vaatleme vaid kuiva kindral Rydz-Śmigły tegude registrit...

1919 a. aprillis I Leegionite diviisi ülemana saab raske ülesande vallutada ja oma käes pidada Vilno. Sama aasta talvel viib läbi operatsiooni, mille kestel suurte poola väejuhtide Batory ja Chodkiewiczzi jälgedes võitleb Düüna ääres; vallutades Dünaburgi viib võitluste raskuspunkti maadele, mis sajandeid ei olnud näinud poola relvi...

1920 AASTA jaanuaris kindral Rydz-Śmigły nimetatakse armee ülemaks, milline vallutab Kiievi... Selle armee eesotsas viib läbi eeskujulikult taganemise ja selle lõppedes asub offensiivsele kaitsele, pidades lõunarinde juhina kinni Budiennõi ratsaväe. Marssal Pilsudski manöövris, mis talle kindlustas võidu 1920 a. augustis, kindral Rydz-Śmigły on Wieprzi löögigrupi ülem. Hiljem, 2 armee ülemana juhatab lööki Grodno ja Lida peale jõudes välja Niemenini...

SÕDA on võidukalt lõpetatud... Suur Marssal annab oma geniaalse aju isamaa teenistusse, luues ajaloos ennetundmata võimu kontseptsiooni, mis toetub laiade hulkade tööle riigile, mis toetub ideelisele, teadlikule ja ennastohverdavale kodanikuteenistusele...

POOLA riiklikku elu ümberkujundava Juhi kõrval, Kaitseväe Kindralinspektoraadis, Marssali poolt kaitseväge imbutatud väärtuste kinnitamisel töötab armeainspektor diviisikindral Rydz-Śmigły.

AASTATE eest, veel 1914 aastal, tookordne Küttideliidu Lwowi osakonna komendant Edward Rydz-Śmigły, ühes oma organisatsiooni ajakirjas »Strzelecis« ilmunud artiklis (»Meie sisemisest distsipliinist«) vaatleb jaapani armee väärtusi ja kirjutab nii: »Jaapani sõdur andis selliseid oma distsipliini tõendusi, et väärt oleks mõelda meetodite üle, millega teda on kasvatatud, kuigi nende asjade läbimõtlemine võiks kustutada nii mõnegi shesti ja nii mõnegi (nagu see näib) sõjaväelise kombe läike ja näilise väärtuse«.

PALJUDE aastate järel, aastal 1927, kui need mõtted ja neist välja kasvanud meetodid juba vilja kandsid, kindral Rydz-Śmigły kriipsutab alla oma eessõnas tema endise rügemendi, I Leegionite rügemendi ajaloole, traditsioonide tähtsust kaitseväes ja moraalsete jõudude suurt osa...

NENDELE poola hiilgava sõjalise mineviku traditsioonidele, mis kestavad katkematult üle tuhande aasta, alates Boleslav Chrobryst, Vladyslav Jagiełost, Grunvaldi võitjast, hetman Chodkiewiczzi Kirchholmi lahingust, Stefan Batory võitlustest kuni Josef Pilsudski aegade ja võitlusteni, tema õpilane ja praegune järeltulija Kaitseväe Kindralinspektor Edward Rydz-Śmigły lisas oma osa ning täna kasvatab terve ühiskonna, mitte ainult kaitseväge kasvatajana ja õpetajana Poola rahvast tema enda lause »hiilgav minevik kohustab«¹ täideviimiseks olevikus ja ka tulevikus.

¹(Legionäride koosviibimisel 1930 a. peetud kindral Rydz-Śmigły kõnest.)

R. W. HOROSZKIEWICZ.

GENERAL RYDZ-ŚMIGŁY
ZDUMIENIE ogarnia nas, gdy, śledząc życie, myśli i czyny Wielkiego Marszałka Polski, Józefa Piłsudskiego, spostrzegamy genjalną, jakąś niesamowitą wprost i nadludzką intuicję Jego w ocenianiu wypadków i biegu historii, w wyborze dróg jedynie prowadzących do celu, w poznaniu i doborze ludzi... Głęboko obmyślał Marszałek każdą swoją decyzję. Połączenie tych elementów dawało też odpowiednie rezultaty. Nie potrzebował Marszałek nigdy cofać swych raz powziętych postanowień i spełnieniem wszystkich swych zamierzeń i rozpoczętych prac zadziwiał.

ARTYKUŁ ten zaznajamia czytelnika estońskiego z osobą jednego z najbliższych współpracowników Marszałka J. Piłsudskiego, a po Jego śmierci Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych, generała dywizji Edwarda Rydza-Śmigłego, rolę, jaką Gen. Rydz-Śmigły odegrał przed wojną światową w tworzeniu kadr wojska polskiego, w Legjonach, na stanowisku Naczelnego Komendanta Polskiej Organizacji Wojskowej, na stanowisku dowódcy dywizji Legionów, a następnie armji w wojnach 1918—1920 roku oraz mówi o wielkiem zaufaniu i najtrudniejszych zadaniach, jakimi darzył i jakie powierzał gen. dyw. Edwardowi Rydzowi Śmigłemu Marszałek Józef Piłsudski.

W O J S K O E S T O Ń S K I E

Chorągiew estońskiego pułku piechoty.
Eesti jalvägärügemendi lipp.

ZMERZCH imperjum rosyjskiego w roku 1917 był zarazem jutrzenką wolności dla szeregu ludów ujarzmionych, przykuty kajdanami niewoli do potężnego kolosa wschodniego. Wśród tych, którzy jedni z pierwszych zrozumieli doniosłość momentu dziejowego i z całą ofiarnością rzucili na szalę wypadków swój własny czyn, był zawsze wysoce patriotyczny naród estoński.

JUŻ w grudniu 1917 r. jesteśmy świadkami powstania 1-szej dywizji estońskiej. Nic to, że dokoła szaleje huragan rewolucji; nic to, że w marcu 1918 r. okupacyjne władze niemieckie wysiłek ten zniweczą. Czujne hasło zostało rzucone. Pierwszy krok został zrobiony.

W ZAWROTNEM tempie toczą się wypadki.

W LISTOPADZIE 1918 r. po pośpiesznej ewakuacji władz niemieckich terytorjum estońskie znów jest wolne — prawowity rząd, z obecnym Prezydentem K. PÄTSEM, wielce zasłużonym działaczem niepodległościowym na

czele, obejmuje władzę. Jedną z pierwszych trosk rządu jest stworzenie własnej siły zbrojnej. W dniu 27. XI. 18 zostaje ogłoszona mobilizacja sześciu roczników

i rozpoczyna się żmudna praca organizacyjna. Tło ogólne jest żywym — w zmniejszonej skali — odbiciem trudności tak dobrze nam znanych z naszych własnych doświadczeń 1918 roku: aparat państwowy — w powijkach; skarb — pusty; koszary — zdewastowane; munitury — jeden na dziesięciu; broń — w okropnym stanie. NA WYSOKOŚCI zadania jest jeden jedyny czynnik przeogromny — dusza narodu, nastawiona na twardą nutę walki i zwycięstwa.

MŁODA armja estońska ma nadto to wielkie szczęście, że od pierwszych dni jej tworzenia ma na swem czele nieprzeciętnego wodza. Jest nim zasłużony organizator pierwszych formacyj estońskich generał Jan LAIDONER. Jego ogromną zasługą osobistą jest pokonanie pierwszych trudności organizacyjnych i doprowadzenie 13-miesięcznej kampanji wojennej do zwycięskiego końca.

NAJBARDZIEJ krytycznym okresem był początek stycznia 1919 r. Dwie trzecie terytorjum estońskiego (do linii kolejowej Tapa—Walga włącznie) znajdowało się w ręku wroga. Lada dzień — zdawało się — wkroczy on do stolicy.

KONTROFENSYWA gen. Laidonera poszła w dwóch kierunkach: w kierunku wschodnim, wzdłuż linii kolejowej Tallinn—Narwa i w kierunku południowym na Tartu (dawny Dorpat) i następnie Valga—Petseri. Działania te, prowadzone w bardzo trudnych warunkach atmosferycznych, były jednym wielkim sukcesem oręża estońskiego: w dn. 16. lutego 1919 Estonja w swych ogólnych granicach, została od nieprzyjaciela uwolniona.

DALSZE działania przechodzą stopniowo na terytorjum obce: 1-sza dywizja uczestniczy w t. zw. operacji ingerkiej (walki o twierdzę Krasnaja Gorka); 2-ga dywizja estońska, łącznie z rosyjskim korpusem północno-zachodnim, krwawi się pod Pskowem (zdobycie Pskowa w dn. 26. V. 1919 r.); 3-cia dywizja wreszcie — wzmocniona w krytycznym momencie przez odwody z północy — skutecznie wyzwala północną Łotwę (bitwa pod Cesis 22 i 23 czerwca). Poza siłami sowieckimi, współdziałające ze sobą wojska estońsko-łotewskie miały przeciwko sobie oddziały landwery niemieckiej oraz t. zw. dywizji żelaznej generała von der Goltza. Brawurowo pod kierownictwem estońskim prowadzona akcja doprowadza do całkowitego zwycięstwa. Efektem jej jest między innymi odzyskanie Rygi (5. VII.), co stworzyło warunki dla szybszej, niż dotychczas, rozbudowy aparatu obronnego Łotwy.

OSTATNI etap wojny estońsko-sowieckiej (listopad—grudzień) jest ze strony estońskiej uporczywą obroną krwawo wyzwolonych rubieży. Sytuację komplikuje klęska armji północno-zachodniej gen. Judenicza, która dotychczas wiązała znaczne siły sowieckie. W najbardziej kry-

General brygady Lill Paweł
Minister Spraw Wojskowych Estonji.
Kindral-major Paul Lill, Eesti kaitseminister.
tycznym momencie gen. Laidoner ma przeciwko sobie
dwie armje (VII i XV) o łącznej sile 40.000 bagnetów,
750 c.k.m. i 143 dział.

NIE bacząc jednak na przewagę liczebną, i uporczywość
natarć sowieckich, ani piędzi ziemi żołnierz estoński nie
ustąpił. Obronę znakomicie ułatwiła zaporą rzeki Narwy.
»OKRES obrony Narwy — jak pisze jeden z wybitniej-
szych uczestników — jest okresem najbardziej zażar-
tych walk w ciągu całej wojny o wyzwolenie. Najbardziej
podniosły duch wojska estońskiego przejawiał się w czasie
wojny manewrowej z landwerą oraz w czasie walk pozy-
cyjnych w obronie pod Narwą. Wyjaśnia się to tem, że
konieczność obrony Narwy jasna była dla każdego szere-

gowca, zarówno jak jasne było, że traktat pokoju musi
przyznać to miasto Estonji».

WYSIŁEK estoński obrazują dobitnie następujące cyfry:
Estonja zmobilizowała 18 roczników; prócz oficerów,
powołano do szeregów wojska 74.505 ludzi. Liczba
ofiary — poległych i zmarłych — wyniosła 3.450 ludzi;
rannych było 10.105. Zużyto na wojnie 72.784.393 naboju
karabinowych, 275.565 pocisków dział polowych oraz
49.316 pocisków ciężkich armat i haubic.

DZISIEJSZA pokojowa armja estońska jest godną spadko-
bierczynią chlubnych tradycy wojny wyzwoleniczej. Po-
dobnie jak wówczas — nie jest to armja, któraby impo-
nować mogła liczebnością: składa się z 3 dywizyj (a raczej
okręgów dywizyjnych) o dość swoistej, ściśle do lokal-
nych warunków dostosowanej organizacji. Podobnie,
jak i wówczas, owiana jest duchem najszczytniejszego
patriotyzmu; żołnierz estoński jest żołnierzem solidnym,
na którego można liczyć. Podobnie, wreszcie, jak i wów-
czas, ma armja ta na swem czele wodza, którego kocha
i któremu ufa. Jest nim wódz naczelny z r. 1919 — a za-
razem, niech nam będzie wolno dodać, wypróbowany
przyjaciół Polski — gen. Jan Laidoner.

ANDRZEJ LIEBICH Ppłk. dypl. Attaché Wojsk. w Estonji
Poola kaitseväe esindaja Eestis

E E S T I K A I T S E V Ä G I
EESTI kaitseväe sünd leidis aset eriti raskes seisukorras.
Riigivanem Päts alustas organiseerimisetööd. Raskest olu-
korrast aitas üle tähtsaim tegur: rahva vaimline jõud.
Eesti rahvas võib olla õnnelik, et tema kaitseväge juhtis
kindral Laidoner. Tema viis läbi võidukalt vastupealetungi
enamlastele ja lõpetas võidurikkalt sõja Landeswehriga
ja Läti vabastamise. Eesti kaitseväe jõupingutusi illustree-
rivad artikli lõpus esitatud vabadussõjaaegse eesti
kaitseväe kohta käivad arvulised andmed. Tänapäev eesti
kaitsevägi on arvuliselt väike, aga hästi organiseeritud.
Nii nagu tookord, seisab selle eesotsas juht, keda usaldab
terve kaitsevägi — Poola tõsine sõber, kindral Laidoner.

Defilada piechoty estońskiej.
Eesti jalgvägi paraadil.

P O O L A K A I T S E V Ä G I

VAATAMATA vaheajale Poola riiklikus iseseisvuses, sõjaline traditsioon oli alati rahva hulgas tugev. Seda tunnistavad meie relvastatud mässud ning üksikute poolakate osavõtt kõigist tähtsamatest XIX sajandi sõdadest. Poolakad kõrgelt hinnates vabadust, mis neil nii kaua puudus, alati asusid nende rahvaste ridadesse, kes võitlesid vabaduse eest ja alati astusid välja seal, kus nõrgemalt tahteti võtta nende iseseisvust. Sõjalised traditsioonid, va-

badusvõitluse traditsioonid pärandati isalt pojale, pojalt pojapojale. Ning sellepärast ka, suure maailmasõja puhkedes, millest pidi järgnema Poola iseseisvus, poola väeosad tekkisid võitlevate poolte ridadesse.

1914 a. 6. augustil, täpselt 50 aastat pärast Romuald Traugutti, viimase sõjariistus mässu juhi surma, kes hukati Varssavis 5. augustil 1864, sammus üle Vene piiri esimene poola relvastatud salk, nõnda nimetatud kaadrikompani, poola sõjajõudude eelvägi, praeguse kaitseministri kindral Tadeusz Kasprzycki juhtimisel. Nende, hiljem Poola Leegionite nime all tuntud väeosade formeerimise eel käisid rahu ajal kibedad ettevalmistused organisatsioonides, mille eesmärgiks oli poola sõduri ja ohvitseri ettevalmistamine. Selliste organisatsioonide hulka kuulusid »Aktiivvõitluse ühing«, »Küttideliit«, »Küttide Rühmad«, »Bartoszi rühmad« ja teised. Kõigi organisatsioonide töö tulemuseks oli iseseisvate poola väeosade loomine sõja puhkemisel. Oma õitseajal saavutasid aukartust äratava suuruse, nimelt 6 jalgväerügementi, 2 ratsaväerügementi, suurtükiväe rügement ja rida tehnilisi formatsioone. Üheaegselt tekkisid poola väeosad prantsuse Vöörasteleegionis, nõnda nimetatud Bajoonlased, poola küttide osad Vene poolel, mis peale revolutsiooni, koondades enese ümber poolakaid — sõdureid teistest väeosadest, moodustasid kolm korpust; hiljem tekkisid poola väeosad Itaalias, Siberis, Kubaanis, Murmanis ning Prantsusmaal — n. n. Halleri armee.

SUURIM tähtsus oli aga Leegionitel, mis võitlesid Poola pinnal Josef Pilsudski juhtimisel, kuna Leegionitesse koondus kõige ohvrimeelsem Poola noorsugu, mis ette valmistades ennast juba rahu ajal vabadusvõitlusele, nüüd piiritu usalduse ja truudusega järgnes oma Juhile võitlusesse Poola vabaduse eest. Kui aga Keskriigid, eriti aga Saksa tahtsid poola väeosi ära kasutada oma huvides, luua neile alluv poolakast koosnev armee ilma Poola riigi iseseisvust kindlustamata, siis Ülemjuhataja Josef Pilsudski ei pörganud tagasi Leegionite laialisaatmise eest, luues nende asemele salajase Poola Sõjaväelise Organisatsiooni, mis edespidi pidi olema poola pörandaalune kaitsevägi. Poola Sõjaväelise Organisatsiooni töö kolonel Rydz-Śmigły, praeguse kindrali ja Sõjajõudude Kindralinspektori juhtimisel ei kannatanud isegi Josef Pilsudski

ja tema staabiülema Sosnkowski vangistuse all. Mõlemaid vangistatuid sakslased pidasid kinni Magdeburgi kindluses. Organisatsioon haaras endasse terve Poola maaala ning 1918 aasta 11 novembril saksa okupatsioonialal astus nende vastu välja, võttes sakslastel relvad käest ning sundides neid evakueerima Poola Venemaa osa.

JOSEF Pilsudski tagasitulek Magdeburgi vanglast, lühikest aega enne sakslastelt relvade äravõtmist, andis noorele Poola kaitsevæele juhi, keda see eriti vajas. Puhkes sõda uuesti elluärkava riigi piiridel. Edelast ähvardasid ukrainlased, idast ja põhjast taganesid aeglaselt Saksa väeosad ning nende kannul tulid enamlased tuues revolutsiooni ja täielikku lagunemist endaga kaasa. 27 detsembril 1918 löid mässama Poznani poolakad saajaastase saksa ikke vastu, lõppeks Tšehhid sirutasid käe välja Cieszyni Sileesia järele. Kõigil piiridel puhkes sõda.

SEIMI poolt riigihoidjaks kuulutatud Josef Pilsudski leidis end Ülemjuhatajana raske ülesande ees. Maa oli sõjast kurnatud. Puudus raha, materjalide tagavara ja relvastus noorele kaitsevæele. Vaatamata sellele geniaalne juht oskas hakkama saada kõigi raskustega, mis seisid noore riigi hälli juures ning kaitsevægi reas võitlustes saavutas uued riigipiirid. 1919 aasta kestel likvideeriti tülid sakslaste ja tšehhidega, jättes asja otsustamise rahvusvaheliste kokkulepete hooleks. Sõda, mis tekkis vasttekinud ukraina vabariigiga, viidi võidukalt lõpule, sundides ukraina vägesid taganema Zbruczja joonele, mille Saadikute Nõukogu oli määranud Poola idapiiriks selles osas. JÄI veel üks kardetav vastane — Vene, kellega läks otsustavaks võitluseks. Poola poolt võitlusesse astus ka Ukraina, olgugi, et nad alles hiljuti olid vaenlased, saades aru, et ainult Poola toetusega võib Venemaalt võita omale iseseisvuse. Nähes kogunevat hiiglajõude vastaspoolle, Ülemjuhataja otsustas neist ette jõuda ja desorganiseerida Kiievi retkega. Kui vaatamata sellele ülekaalus olevad vene jõud lõunast ja põhjast surusid poola vägedele, Ülemjuhataja ei löönud kahtlema oma vägede ümbergruppimise ees sisemaal, kuigi taganemine oleks võinud muutuda noorele kaitsevæele katastroofiliseks. Vaatamata sellele, et vaenlase jõud vallutasid pool riiki ja vaatamata sellele, et poola sõjaväed kolme kuu jooksul järjest võideldes taganesid, hetkel, kui Ülemjuhataja võttis ette oma poolt ette valmistatud manöövri Wieprzi joonelt, oskas sõdureisse sisendada sellist moraalset jõudu, et lahingus Varssavi all nende samade sõduritega, kes kolm kuud võideldes olid taganenu, purustas arvulises ülekaalus olevad punaste väed, sundides neid paaniliselt taganema. Reas operatsioonides, mis lõppesid lahinguga Niemeni ääres, Pilsudski kasutas osavalt ära oma esimese võidu tagajärjed ning purustades järgimööda vastupanevad enamlaste armeed, viskas nad tagasi joone taha, mille tagant nad ennem välja läksid. Enamlaste vägede masendav kaotus ja poolakate võit lõpetas sõdade ajajärgu Poola sündimise juures. ESIMESED rahuaastad poola kaitsevægi kasutas ära korral-

Poola kaitseminister diviisikindral Tadeusz Kasprzycki
Minister Spraw Wojskowych generał dywizji
T a d e u s z K a s p r z y c k i

duse-ja õppetõuks. Korraldati kaitsevæe organisatsioon, õhtlustati relvastus, mis senini koosnes igasugustest, vaenlastelt saagiks saadud relvadest, loodi õjatoõstus, millist ennem Poola maaalal ei olnud, arendati lennuvägi nii kaugele, et sai üheks esimestest Euroopas, lõppeks kasutades ära kogemused maailmasõjast ja poola sõdadest, asuti tõele doktriini juure, mis väljendub reas määrustikes ja eeskirjades.

SELLE tagajärjel 15 aastase rahuaegse töö tulemusena poola kaitsevægi nii sõdurite moraalse külje kui ka tehnilise varustuse poolest on esmajärguline jõud, millega Poola vaenlased peavad tõsiselt arvestama. Poolas on kaitsevæel. eriline tähendus riigi elus — ta ei ole rahva

elust lahutatud võimu tööriist — vaid tänu sellele, et terve rahvas võitles iseseisvuse eest; tänapäeval riigi tähtsaim tegur ja on rahvale ohkuseks ning armastuse objektiks. MÕÖDUNUD aastal poola kaitsevæge tabas raske ja valus löök. Suri tema looja ja esimene ülemjuhataja Marssal Josef Pilsudski. Tema kohale kaitsevæe kindralinspektoriina asus kindral Edward Rydz-Śmigły, Marssali ligemaid õpilasi ja kaastõelisi, hiljem Poola Sõjaväelise Organisatsiooni ülem ja võidukas armee juht Poola-Vene sõjas. Tema juhtimisel poola kaitsevægi seisab oma piiride kaitsele julgelt vaadates tulevikku.

EESTI kaitsevæega seovad Poola kaitsevæge kõige südamlikumad suhted, millede edasiarendamine on mõlema kaitsevæe auasjaks. See sümfaatia avaldub sagedastes ametlikes külaskäikudes ja mõlemate kaitsevægede juhtide vahelises kontaktis.

W O J S K O P O L S K I E

MIMO przerwy w bycie państwowym tradycja wojskowa w narodzie polskim była zawsze bardzo silna. Świadczą o tem nasze powstania zbrojne i udział polskich jednostek we wszystkich ważniejszych wojnach XIX wieku. Polacy, oceniając niepodległość, której tak długo byli pozbawieni, stawali zawsze w szeregach wszystkich ludów walczących o wolność i bili się tam wszędzie, gdzie przemoc chciała pozbawić słabszego niepodległości. I dlatego, gdy rozgorzała wielka wojna światowa, w której sprawa niepodległości Polski musiała wypłynąć, oddziały polskie znowu pojawiły się w szeregach walczących stron.

ARTYKUŁ omawia następnie dzieje Wojska Polskiego od chwili przekroczenia granicy rosyjskiej przez pierwszą kompanię kadrową pod dowództwem obecnego Ministra Spraw Wojskowych, generała dywizji Kasprzyckiego, aż do chwili obecnej (6. VIII. 1914—1936).

OMÓWIONO tu w skróceniu rolę Marszałka Józefa Piłsudskiego i Legjonów w odzyskaniu niepodległości, walki o granicę i wojnę polsko-bolszewicką, oraz pokojową pracę organizacyjną i wyszkoleniową wojska.

Poola allohvitser sõdureid õpetam'a s Praca podoficera polskiego podczas ćwiczeń. W natarciu

ESTOWIE W WALCE O DUCHA NARODOWEGO

E E S T L A S E D V Ö I T L U S E S
 W DZIEJACH narodów rzadko się spotyka przykłady takiej wytrwałości w walce o swą narodowość — jakiej przykłady dali Estowie. Setki lat niewoli, przemocy i gnębienia pierwiastków narodowych nie zmogły silnego i nieustępliwego w walce narodu. Można dziś śmiało powiedzieć, że dzisiejszą niepodległość zawdzięcza Estonja prostemu chłopu, który z ojca na syna, z pokolenia na pokolenie przekazywał tradycje narodowe i pielęgnował je, jako skarb najdroższy.

TA tradycja ludowa z biegiem wieków stwarzała skarb bezcenny w postaci podań i pieśni, świadczących o odrębności etnicznej Estów. Utrzymało się wśród ludu kilkaset tysięcy pieśni, melodyj, podań i przypowieści. — Sprawdzają się słowa naszego wieszczka: »O pieśni gminna, ty arko przymierza między starymi i nowymi laty«. Ta pieśń ludowa była tym cementem, który wypełnił przepaść setek lat i stworzył siłę duchową współczesnych Estów. DZIEJE narodu estońskiego sięgają bardzo odległych czasów. Estowie (Aestui) przybyli z pod Uralu koło V wieku przed Chrystusem i osiedlili się na obecnie zajmowanym terytorjum między morzem Bałtyckim (zatoką Ryską i Fińską) a Narwą i jeziorem Pejpus. Byli oni plemieniem ugro-fińskim i wyróżniali się, już w pierwszych wiekach chrześcijaństwa, postępowością i przedsiębiorczością. Już nawet Tacyt wspomina o nich, że odznaczali się szczególnymi zdolnościami w zakresie uprawy roli i przewyższali pod tym względem nawet Germanów. Zajmowali się oni poza tem rybołóstwem i prowadzili ożywiony handel z krajami Skandynawskimi.

ESTONJA leży na trasie handlowej, łączącej północ z zachodem i dlatego stała się terenem ciągłych walk. NA początku XIII wieku niemiecki zakon krzyżowy Kawalerów Mieczowych Wojsko polskie. Z ćwiczeń zimowych polskiej artylerji. Poola kaitsevägi. Poola suurtükiväe taliõppustelt.

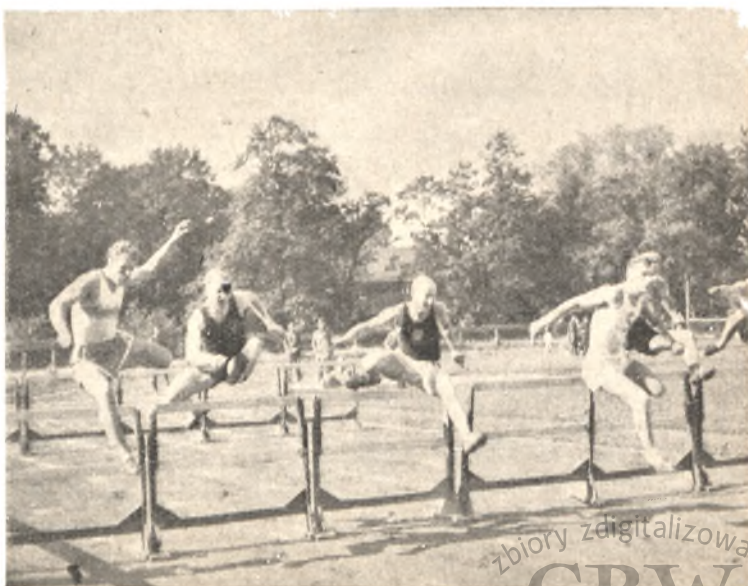

R A H V U S L I K U A A T E E S T
 lerów Mieczowych, założony w Inflantach, pragnie zagarnąć Estonję. Po ciężkich walkach, trwających blisko 20 lat, Estowie ulegają przemocy najeźdźcy i w 1227 r. kraj zostaje podbity. Od tej pory rozpoczyna się martyrologja Estów. Zostają oni pozbawieni ziemi, tracą wolność osobistą i przechodzą pod ciężkie panowanie Zakonu Kawalerów Mieczowych. Na podbitej ziemi utworzyli Kawalerowie wielkie domeny rycerskie i prawnych właścicieli zepchnęli do roli niewolników.

TEN stan rzeczy ulega zmianie w XVI wieku, gdy Estonję zagraża nowy wróg — Iwan Groźny, car moskiewski. Estończycy zwracają się do Polski i Szwecji o pomoc, nie mogąc się doczekać jej od Polski — poddają się Szwecji. ZMIENNE są koleje tych walk z Iwanem i od grożącego z jego strony najazdu ocala Estonję wojna polsko-moskiewska, która odciągnęła siły cara pod Psków.

CIĘŻKIE położenie ludu estońskiego wzbudziło wtedy współczucie króla polskiego Stefana Batorego. W czasie pochodu z wojskiem pod Psków, król miał możność zapoznać się z dolą tego narodu i pragnął mu dopomóc. »Nie było — mówi Batory — jeszcze na świecie tak nieludzkiego traktowania wieśniaków, należałoby temu kres położyć«. Wracając z wojennej wyprawy przez Inflanty, pomyślał król o doli wieśniaków i tak opisuje to współczesny kronikarz:

»MIAŁ król w tych czasach zacne dzieło pod rękoma, ale nie zdołał je wykonać. Zaczął kazać być uwiadomić Niemce chłopcy (których Liwońskimi i Estońskimi zowią), jako Jego Królewska Mość ma litość nad nimi, a iż też wprzódki junkry a panowie ich jako właściciele onych ciała trzymają je, a dzień w dzień, takż każdej godziny gnają ich do pracy, nie dając odpoczynku, a nuż, gdy co Wojsko estońskie. Bieg z płótkami na 110 metrów. Eesti kaitsevägi. 110 m. tõkkejooks.

Generał Nikolai Reek, szef Sztabu Głównego Estonji.
Kindral Nikolai Reek, Eesti peastaabi ülem.

zawinią, to katują je. Więc Jego Królewska Mość chce to im zwolnić i całkiem inaczej ich urządzić, by jedno w niektóre dni wedle właściwości ziemi, jaką od swych panów mają (a żaden przeżaden chłop nie ma tam kęsa na własność, ale wszystko jest junkrów, którzy mogą wyгнаć chłopą albo zamienić jako chcą), na pańskie chadzali, a zamiast bicia za przewinienia, żeby lubo pieniądźmi, lubo jak temu podobno karani byli. Ależ wybioryczne spośród chłopą, padli przed Królem na kolana i prosili prze miłość Pana Boga, by ich zostawić przy dawnej robociznie i karaniu. Owa Król śmiać się temu musiał, iże to one stali przy swych barbarzyńskich, nicpotem zwyczajach. ...Więc one chłopą zostawił przy dawnej robociznie i karzeniu, gdzie tego prosili Jego Królewską Mość».

ESTONJÄ dostaje się po wojnie moskiewskiej pod panowanie Szwecji. Okres ten zaznaczył się szeregiem reform i ulg dla Estończyków. Rząd szwedzki starał się złagodzić położenie ludu estońskiego, zmniejszył podatki i ciężary, ukrocił samowolę szlachty przez zwiężenie zakresu jurysdykcji, wreszcie uznał prawo chłopów do posiadania rzeczy ruchomych tytułem własności. Król szwedzki Gustaw Adolf zakłada w XVII w. szkółki początkowe oraz uniwer-

Kindral Wacław Stachiewicz, Poola peastaabi ülem.
Generał Wacław Stachiewicz, szef Sztabu Głównego.

syttet w Tartu, do którego mają dostęp Estończycy. NA początku XVIII w. w czasie wojny cara rosyjskiego Piotra Wielkiego ze Szwecją — Estonja przechodzi pod panowanie Rosji. Stało się to naskutek poddania się szlachty niemieckiej carowi, ze względu na niezadowolenie z rządów szwedzkich, biorących w opiekę chłopą estońskiego. CAR po wcieleniu Estonji do Rosji przywrócił dawne prawa szlachcie niemieckiej i rozpoczął się nowy okres cierpień dla ludu estońskiego.

DOPIERO car Aleksander I złagodził niedolę Estów, znosząc niewolnictwo chłopów estońskich. W 1846 r. otrzymują wreszcie chłopą prawo nabywania ziemi. Stało się to dla Estów faktem przełomowym. Wraz z odzyskaniem wolności ekonomicznej — zaczyna się rozwój w dziedzinie życia narodowego. Pomimo ciężkich warunków pracy w kraju, będącym w rękach obcego zaborcy, ruch narodowy estoński rozwija się coraz silniej. Marzenia o wolnej ojczyźnie przyoblekają się w realne kształty.

NARÓD estoński, pozbawiony od siedmiu wieków wolności, zrywa w okresie wielkiej wojny pęta niewoli i dnia 24 lutego 1918 r. ogłasza narodowi swoje wskrzeszenie.

POOLA JA EESTI SÕDURID ŽOLNIERZE ESTONJI I POLSKI

Poola ratsaväe pidustused Kraakovis 1933 a. Paraadi võtab vastu Marssal Josef Piłsudski. Hobusel kindral Orlicz-Dreszer.

Święto polskiej kawalerji w r. 1933 w Krakowie. Defiladę przyjmuje Marszałek Polski Józef Piłsudski. Na koniu gen. Orlicz-Dreszer.

Wojsko estońskie. Artylerja estońska na manewrach. Bateria artylerji polowej udaje się na stanowiska. Pildid eesti kaitseväe manöövritelt. Välisuurtikiväe patarei teel positsioonidele.

Z ćwiczeń letnich estońskiej kawalerji. Akcja w górzystym terenie.

Eesti ratsavägi suvistel õppustel. Tegevus areneb mägisel maastikul.

Poola kaitsevägi. Josef Piłsudski nimeline 1 svoiežeeride rügement paraadil.

Wojsko polskie. Defilada 1 pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego.

BASZTA STAROŻYTNEJ FORTECY
"TOOMPBA" W TALLINIE.
TOOMPBA KINDLUSE TORN — TALLINNAS.

KOŚCIÓŁ "NIGULISTE"
ŚW. MIKOŁAJA W TALLINIE.
NIGULISTE KIRIK — TALLINNAS.

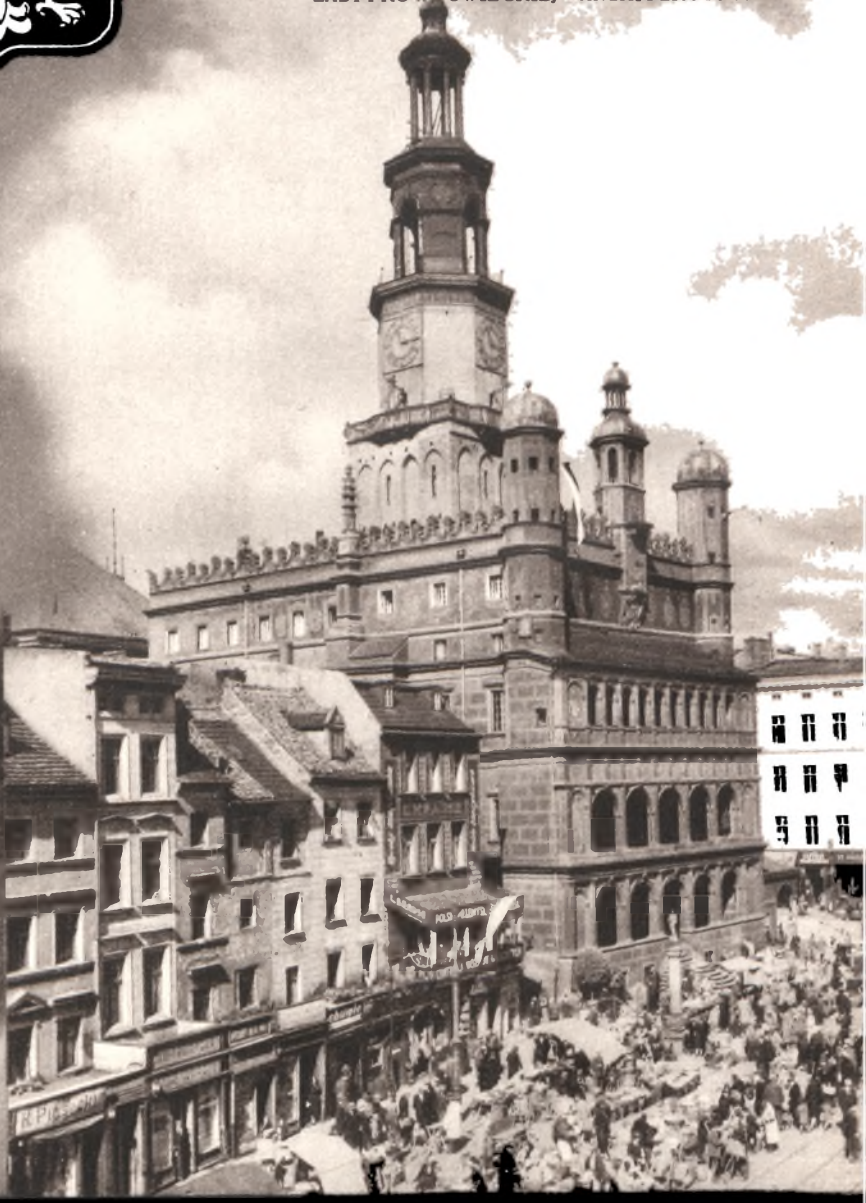
JALGVÄE PARAAD KAITSEVÄGEDE KINDRALINSPEKTORI DIVIISIKINDRAL RYDZ-SMIGLY EES DEFILADA PIECHOTY PRZED GENERALNYM INSPEKTOREM SIL ZBROJNYCH GEN. RYDZEM-SMIGLYM.

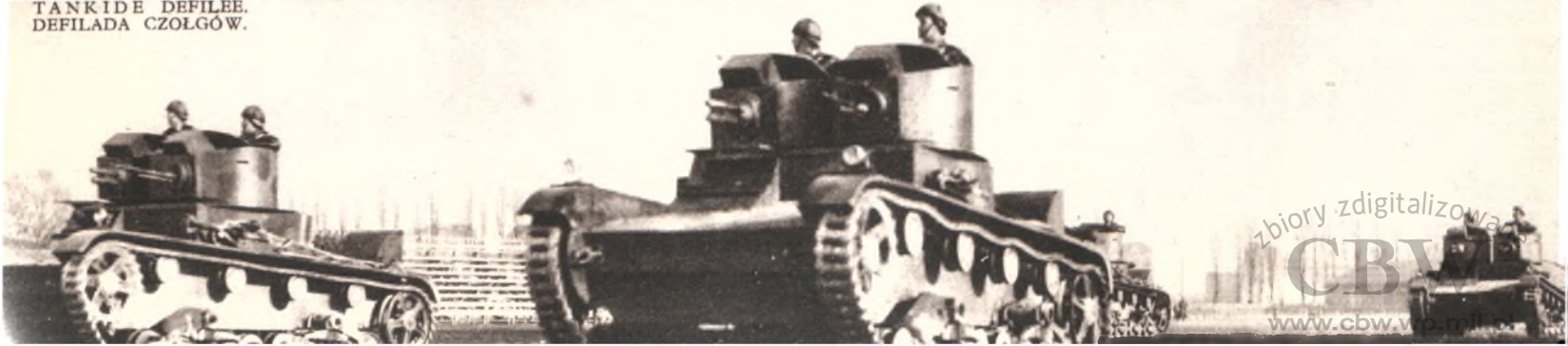
GNIEZNO, POOLA HÄLLI JA ESIMESE PEALINNA KATEDRAALKIRIK. KATEDRA W GNIEZNE, KTÖRE BYŁO KOŁEŁKÄ POLSKI I JEJ PIERYÄÄ ZÄ STOLICÄ.

POZNAN. ITAALIA RENESSANSI STIILIS RAEKODA, TALMALIKU ARHITEKTUURI ÜKS HINNALISEMAID MÄLESTUSMÄRKE. POZNAN, RATUSZ W STYLU WŁÓSKIEGO ODRODZENIA, BĘDĄCY JEDNYM Z NAJCENNIJSZYCH ZABYTEKÓW ŚWIECKIEJ ARCHITEKTURY.

TANKIDE DEFILEE. DEFILADA CZOLGÓW.

POOLA - EESTI SUHTE D STOSUNKI POLSKO-ESTOŃSKIE

POOLAT ja Eestit ühendavas sõpruse ahelas tugevaim ja südamele kõige ligem on sõprus mõlemate riikide kaitsevõtte vahel.

SEE ei ole lihtne juhus ega ka juhuslik jõudude tasakaal, vaid täiesti loomulik nähe, kuna meie põhjapoolsel naabril nagu meilgi, sõjaline väljaastumine oli vabaduspüüete parimaks väljenduseks. See joon tõendab aga mõlemate rahvaste juures ühesuguste iseloomuomaduste olemasolu. See vaimusugulus lõi silla, mille kaudu sai teoks mõlema rahva liginemine; liginemine, mis oma alguse sai orjaajal, mil nii meie kui ka Eesti kohal valitses ühesugune kuri saatus.

TÄIESTI analoogilised katsed luua maailmasõja ajal nähtavat iseseisvuse märki — sõjalist jõudu, selle eesmärgi saavutamine ning lõppeks vabadusvõitlus ise löid meie ja eestlaste vahele tugevad sümpaatia ahelad.

LÜHIKE ülevaade asjade käigust ja arengust tõendab seda analoogiat.

EESTI kaitseväge loomise katsed esinesid 1915. ja 1916. aastal, kuid ei õnnestunud. Alles 1917 a. aprillis loodi Tallinnas esimene eesti polk. Kaheksa kuu jooksul sellest seemnest kasvas välja terve diviis. Juhtis seda kindral Laidoner, kes hiljem isamaa ajaloos mängis eriti tähtsat osa.

1918. aasta aprillis saksa okkupandid likvideerisid alles loomisel oleva eesti kaitseväge. Arvuliselt väikese, vabadusele püüdva rahva vaim andis tol korral parima tõen-

Eesti riigivanema Strandmanni vastuvõtt Varssavi raudteejaamas 1930 a. külaskäigu puhul.

Povitanie Naczelnika Państwa Estońskiego Strandmanna na dworcu kolejowym w Warszawie 1930 r.

W ŁAŃCUCHU przyjaźni, jaki łączy Polskę z Estonją, naj-silniejszym a zarazem najbardziej uchwytmem dla serca i umysłu ogniem jest przyjaźń między armjami obu narodów.

NIE jest to ani prosty przypadek, ani też wypadkowa chwilowego układu sił, lecz zjawisko całkiem naturalne, bowiem u naszego północnego sąsiada, czyn zbrojny, podobnie jak u nas, był najdoskonalszym wyrazem jego dążeń niepodległościowych. Ten zaś rys dowodzi pokrewieństwa pewnych cech ducha narodowego. Pokrewieństwo to stworzyło pomost, na którym nastąpiło zbliżenie obu narodów, zbliżenie, które swój początek wzięło w czasach niewoli, kiedy to zarówno nad nami jak i nad Estonją zawisł jednakowy zły los.

WIELKIE podobieństwo czynionych podczas wojny światowej prób utworzenia widomego znaku i rękojmi niepodległości — siły zbrojnej — osiągnięcie tego celu i wreszcie walki o niepodległość, zrodziły między nami a Estończykami silniejsze nici sympatji.

KRÓTKI rzut oka na bieg i rozwój wypadków przekona nas o tej analogji.

PRÓBY utworzenia wojska estońskiego czyniono w 1915 i 1916 r. były one jednak nieudane. Dopiero w kwietniu 1917 roku został utworzony w Tallinie pierwszy pułk estoński. W ciągu ośmiu miesięcy ten zaczątek narodowej armji estońskiej rozrósł się do rozmiarów całej dywizji. Dowodził nią gen. Laidoner, który w latach następ-

Eesti Vabariigi riigivanema Strandmanni külaskäigult Galaetendus Varssavi ooperis.

Z pobytu Naczelnika Państwa Estońskiego Strandmanna w Polsce w r. 1930. Na przedstawieniu galowem w Teatrze Wielkim w Warszawie.

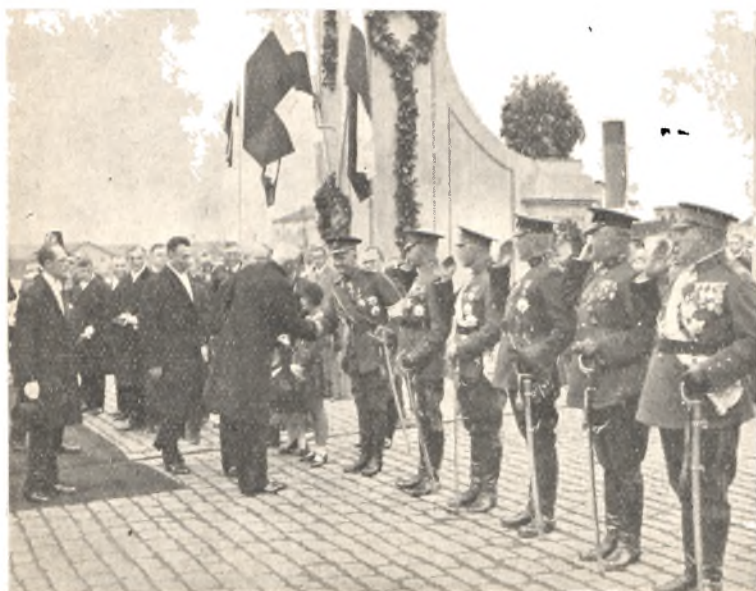
duse oma jõust ja tahtest: laialisaadetud väeosade ohvitserid koonduvad »Omakaitsesse« ja kui tuli aeg — 16. novembril 1918 a. — on täiesti ette valmistatud organisatsiooniliseks tööks. Seda valmisolekut näitlikult tõendab see, et kaheteistkümne päeva pärast taasloodud eesti väeosad peavad Narva all esimesi lahinguid punastega. VAENLANE on nii suures arvulises ja materjaalses ülekäalus, et 1919 a. jaanuaris tema rinne asub 40 km. kaugusel Tallinnast, noorukese vabariigi pealinnast. Sellal eesti kaitsevägi alustab pealetungi, millele kaasa aitab Baltimerel ristlev Inglise laevastik ja Soome vabatahtlikud. Pealetung areneb võidukalt: veebruari keskpaigas terve Eesti territoorium on vaenlastest vaba. Sõda aga sellega veel ei lõppenud: ta kestab järgmise, s. o. 1920. aasta jaanuarini.

VENE sõjaväed, olgugi Eesti piirest välja aetud, ei olnud purustatud; noore riigi idapiiri taha koondunud tugevad väesalgad olid vabadusele alatasa hädaohtlikud. Selle hädaohu kõrvaldamiseks eesti väed sooritavad oma kuulsat retket Võrust Jakobstadtini. Selle retke eesmärgiks oli üllatada vaenlast, teda purustada ning luua side Vilnust põhjapool opereeriva kindral Rydz-Śmigły armeega, ehk kaugemas perspektiivis: Eestil lasuva uue vaenlase retke ärahoidmine.

EESTLASTE samm oli väga riskantne ettevõtte, kuid eesti peastaap otsustas seda läbi viia eriti sellepärast, et Lätis opereeriva poola armee võidud riisikot tunduvalt vähendasid.

RETK Jakobstadti algas 1919 a. 27. mail, ning 6. juunil, 30 km. kaugusel sellest linnast, eesti ratsaväe patrull major Jonsoni juhtimisel lõi side Poola Leegionite esimese diviisi eelpostidega.

Powitanie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w Tallinie przez wyższych oficerów armji estońskiej w r. 1930. Poola president tervitab Tallinna sadamas eesti kormemaid kaitsevaelasi (1930 a.).

nych miał odegrać w dziejach swej ojczyzny tak potężną rolę.

W KWIETNIU 1918 roku okupanci — Niemcy zlikwidowali tworzącą się armję estońską. Dążący do wyzwolenia duch małego liczebnie narodu dał wówczas świadectwo swej siły i hartu: oficerowie rozwiązanych oddziałów jednoczą się w związku pod nazwą »Samoobrona«, a gdy przyszedł czas — 16 listopada 1918 roku, są zupełnie gotowi do pracy organizacyjnej. O stopniu tej gotowości świadczyć może to, że w dwanaście dni później nowo zorganizowane oddziały estońskie staczają nad Narwą pierwsze walki z bolszewikami.

PRZEWAGA liczebna i przewaga materialna po stronie wroga jest tak przytłaczająca, że w styczniu 1919 roku oddziały jego znajdują się w odległości 40 km od stolicy młodziutkiego państwa. Armja estońska przystępuje wówczas do ofensywy, w której pomagają jej ochotnicze oddziały fińskie oraz stojąca na Bałtyku flota angielska. Ofensywa przynosi zwycięstwo: w połowie lutego całe terytorjum Estonji oczyszczono z wroga. Wojna jednak nie skończyła się; trwa ona do stycznia następnego t. j. 1920 r. ARMJA rosyjska, chociaż wyparta z Estonji, nie została rozbita; skoncentrowane na południe od granic młodego państwa silne oddziały nadal stanowiły groźne dla jego niepodległości niebezpieczeństwo. Dla usunięcia tej groźby dowództwo armji estońskiej organizuje słynny swój marsz z pod Werro pod Jakobsztadt, marsz, którego celem było zaskoczenie nieprzyjaciela, rozbicie go i nawiązanie kontaktu z operującą na północ od Wilna armją gen. Rydza Śmigłego, czyli w dalszej perspektywie usunięcie zawieszego nad Estonją niebezpieczeństwa ponownego najazdu.

Z pobytu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ignacego Mościckiego w Estonji w r. 1930. Na ulicach Tallina. Poola presidendi prof. Ignacy Mościcki külaskäik Eestis. Tallinna tänavail.

TÄHTIS oli eestlaste ja poolakate vahelise side loomine, veel tähtsam oli aga see, et kohtumine teostus teel vabadele. See oli verine tee, kuid ainult see tee viis sihile. Need, kes seda teed käisid ning sel teel kohtusid, said aru sellest suurest tõest ning sellest ajast saadik sammuvad üksteise kõrval nagu kaks üksteist mõistvat sõpra. SELLEST ajast on pärit sõprus, mis näitab alalist tõusu-tendentsi — ehk mis tähendab sedasama: on rajatud loomulikele ja tugevatele alustele.

JA ei ole ka see lihtne juhus, et nii ühelt kui ka teiselt poolt just kaitsevæed on need tegurid, kes rahva seas levitavad ja süvendavad vennasrahva tundmist, seovad ja kinnitavad nende vahel sõpru esidemeid.

* * *

KÄESOLEVA aasta 27 jaanuaril möödus 15 aastat Eesti tunnistamisest »de jure« Poola poolt. Sellest ajast suhted mõlema riigi vahel ei arenenud ainult rahvusvaheliste viisakuskommete tasapinnal, vaid aastast aastasse lähenedid ning muutusid üha südamlikumaks.

RÕÕMUGA võime konstateerida, et selle 15 aasta jooksul meie riikide ja rahvaste vahel ei olnud ühtegi, isegi kõige väiksemat lahkeli, kõikumist ega usalduse puudust vastastikkuse sõpruse ja koostöö alal, olgu see rahvusvahelisel pinnal või omavahelistes poliitilistes, majanduslikes ja kultuursuhetes.

NÜÜD asume kalendrimeetodiga tähtsaimate sündmuste juure, mis aset leidsid mõlemate rahvaste vahel ülaltähendatud ajajärgul:

11. I. 1924. Konsulaarleping Eestiga, alla kirjutatud Tallinnas 22. V. 1925.

17. I. 1924. Konsiliatsioon — arbitraaz — leping Eesti

Z pobytu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ignacego Mościckiego w Estonji. Żłożenie wieńca na grobie Nieznanego Żołnierza w Tallinie.

Poola Vabariigi presidendi Ignacy Mościcki külaskäigult Eestisse. Pärjapanek tundmata Sõduri hauale Tallinnas.

KROK estoński był przedsięwzięciem bardzo ryzykownem jednakże dowództwo zdecydowało się nań głównie dlatego, że sukcesy operującej na Łotwie armji polskiej w wielkim stopniu zmniejszyły ryzyko.

MARSZ na Jakobsztadt rozpoczęto w dn. 27 maja 1919 r. a w dniu 6 czerwca w odległości 30 km na południow-schód od tego miasta patrole estońskiego pułku kawalerji, dowodzonego przez rtm. Jansona, nawiązały łączność ze strażami przednimi pierwszej dyw. Legjonów Polskich.

WAZNĄ było rzeczą nawiązanie fizycznej łączności między Polakami a Estończykami: ważniejszym jednak było to, że spotkanie nastąpiło na szlaku, wiodącym do wolności. Ci, którzy po nim szli i na nim się spotkali, zrozumieli tę wielką prawdę i odtąd kroczą obok siebie jako na wskroś rozumiejący się przyjaciele.

OD TEJ chwili datuje się przyjaźń, która wykazuje stale tendencje rozwojowe, czyli — a na jedno to wychodzi — oparta jest na naturalnych i mocnych fundamentach.

I NIE przypadek to ślepy, że i z jednej i z drugiej strony armje są tym czynnikiem, który, szerząc w swem społeczeństwie i pogłębiając znajomość braterskiego narodu, zacieśnia między nimi węzły serca i ducha.

* * *

W DNIU 27 stycznia roku bieżącego upłynęło piętnaście lat od uznania przez Polskę Estonji »de jure«. Od tego czasu stosunki między obydwojma państwami układały się na płaszczyźnie nietylko przyjętej przez formalne zwyczaje międzynarodowe, ale z roku na rok były bardziej bliskie i bardziej serdeczne.

Kindral Roska-Orasmaa eesti ohvitseridega Belvederis Marssal Josef Pilsudski juures 1933 a, Varssavis.

Gen. Roska-Orasmaa z oficerami estońskimi u Marszałka Józefa Piłsudskiego w Belwederze w Warszawie 1933 r.

Soome ja Lätiga, alla kirjutatud ja maksev alates 14. X. 1925.

8. II. 1925. • • • Eesti välisministri Pusta külaskäik Varsavi.

14.—20. V. 1925. Eesti riigikoguliikmete külaskäik Poola.

23. I.—7. II. 1926. Poola parlamendiliikmete külaskäik Eesti.

19. II. 1927. • • • Kauba — ja navigatsioonileping Eestiga, alla kirjutatud Tallinnas, maksev 24. IV. 1931, mis tihendas kaubanduslikke sidemeid meie riikide vahel.

10. XI. 1928. • • • Eesti—Poola pressiliidu loomine, Eesti välisministeeriumi ja ajakirjanduse koostöö tulemusena. See leping andis võimaluse tihedamaks isiklikeks kontaktiks poola ja eesti ajakirjanike vahel. Nad leiavad tihti aset, ning omavad häde suhete kujunemisel suure tähtsuse.

19. II. 1929. • • • Litvinovi protokoll Kellogi pakti viivitamatuks elluviimiseks, alla kirjutatud Moskvas Eesti, Rumeenia, Läti ja S. S. S. R. poolt, maksvusega alates 10. III. 1929. Poola osa selle protokolli allakirjutamiseni viimises oli väga suur. Selle aktiga kindlustati rahu Euroopa põhja-ida osas.

ALLES peale 1926 a. maikuud, kui meie välispoliitika oma kätte võttis geniaalne Marssal Pilsudski, Eesti—Poola suhted hakkavad jälle tihenema.

PÄEV, mis Poola—Eesti suhete ajaloos väärub meelespidamist, on 1930. aasta 9. veebruar, mil Varssavit külastas Eesti riigivanem dr. Strandmann.

AUVÄÄRSE külalise päralejõudmine andis pealinna elanikele võimaluse näidata mõlemaid riike siduvaid südamlikke tundeid. Tuhanded inimesed täitsid tihedalt tänavad. Jaama ette olid rivistatud sõjaväeosad lippude ja orkestritega. Rongi päralejõudmisel lasti kahureist 21 pauku külalise tervitamiseks. Vagunist väljuva külalise võttis vastu Poola Vabariigi president.

PÄRAST ametlikku visiitide vahetust mõlemate riigipeade vahel, Eesti Vabariigi riigivanem asetaski pärja Tundmata Sõduri hauale. Pärast seda sõitis Belvederi lossi visiidile Marssal Pilsudski juure.

BELVEDERI lossi riigivanem Strandmann jõudis kell 12. 30. Visiit Poola Marssali juures kestis 15 minutit. Pärast ühist ülesvõtet dr. Strandmann, olles jätnud jumalaga Marssal Pilsudskiga, sõitis oma korterisse, kuningate lossi. Kell 13. 30. Marssal Pilsudski tegi Eesti Vabariigi riigivanemale vastuvisiidi lossis.

LÄHEKS välja selle kirjutise raamidest edasi anda kõikide pidustuste kirjeldusi, mis lõppesid piduliku lõunasöögiga lossis ja hiilgava raudiga. Ei või mööda minna lõunasöögil peetud kõnede sisust, peetud Poola Vabariigi presidendi ja Eesti riigivanema poolt.

PRESIDENT Mościcki ütles muuseas: »Rahvaste enesemääramise õiguse idee võit seadis Poola Vabariigi kõrvale iseseisvusele määratud Eesti Vabariigi. Sellest hetkest mõlemad riigid püüavad, aru saades vastastikustest huvidest, rahuideali teostamisele rippumatute rahvaste seas. Täna-

MOŽEMY z radością stwierdzić, że na przestrzeni tych lat piętnastu nie było pomiędzy naszymi państwami i narodami żadnego, nawet najmniejszego nieporozumienia — żadnej rozbieżności, chwiejności ani nieufności na drodze wzajemnej przyjaźni i współdziałania czy to na arenie międzynarodowej, czy to we wzajemnych stosunkach politycznych, gospodarczych i kulturalnych.

PRZEJDŹMY teraz metodą kalendarzową do najważniejszych wydarzeń, jakie zaistniały między naszymi państwami w omawianym okresie:

11. I. 1924. • • • Konwencja konsularna z Estonją, podpisana w Tallinie, obowiązująca od dnia 22. V. 1925.

17. I. 1924. • • • Umowa koncyliacyjno-arbitrażowa z Estonją, Finlandją i Łotwą, podpisana w Helsingforsie i obowiązująca od 14. X. 1925.

8. II. 1925. • • • Wizyta w Warszawie ministra spraw zagranicznych Estonji, Pusty.

14.—20. V. 1925. Wizyta parlamentarzystów estońskich w Polsce.

23. I.—7. II. 1926. Wizyta parlamentarzystów polskich w Estonji.

19. II. 1927. • • • Traktat handlowy nawigacyjny z Estonją, podpisany w Tallinie, obowiązujący od 24. IV. 1931, który zacieśnił węzły handlowe między naszymi krajami.

10. XI. 1928. • • • Ukonstytuowanie przy udziale naczelnika Wydz. pr. estońskiego MSZ, i przedstawicieli prasy estońskiej polsko-estońskiego porozumienia prasowego, które stwarza okazję do perjodycznych spotkań dziennikarzy polskich i estońskich. Są one zwoływane często i służą dobrze sprawie wzajemnego poznania się i zrozumienia obu społeczeństw.

19. II. 1929. • • • Protokół Litwinowa w sprawie natychmiastowego wprowadzenia w życie Paktu Kelloga, podpisanego w Moskwie z Estonją, Rumunją, Łotwą i ZSRR, obowiązującego od 10. III. 1929. Polska przychyliła się bardzo aktywnie i wydatnie do tego aktu utrwalającego pokój na północno-wschodzie Europy.

ALE dopiero po maju 1926 roku, gdy nasza polityka zagraniczna ujęta w genialne dłonie Wielkiego Marszałka zaczęła dawać widoczne rezultaty — rozpoczyna się w szybkim tempie zacieśnianie stosunków polsko-estońskich.

DNIEM, który należy zanotować sobie w pamięci w owym kalendarzu wzajemnych stosunków polsko-estońskich, jest 9 lutego 1930 r., kiedy to do Warszawy zawitał w gościnę Naczelnik Republiki Estońskiej dr. Strandmann.

PRZYJAZD Dostojnego Gościa dał całej ludności stolicy sposobność do zmanifestowania serdecznych uczuć, łączących oba zaprzyjaźnione państwa. Tysiączne tłumy zajęły ulice. Przed dworcem ustawione były oddziały

sel päeval, nii auväärse külalise meie seas viibimise hetkel, terve Poola tähelepanu on pööratud Eestile, poolakate südamed on tulvil imetlust ja tunnustust Eesti rahva kultuurilisele ja riiklisele tööle. See demokraatlistele alustele, seespidisele ühtlusele ja tugevale isamaa-armastusele rajatud töö leiab suurt vastukaja Poolas, seda enam, et vist ükski rahvas ei loonud nii lühikese ajaga nõnda palju ega saanud nii austavat kohta kultuurrahvaste peres kui Eesti». RIIGIVANEM Strandmann oma vastuses tähendas: »Tuline isamaa-armastus ning ohvrimeel, millega oma suurte juhtide võidurikkal juhtimisel poola rahvas võitles oma maa vabaduse ja õiguste eest, olid eesti rahvale alati hiilgavaks eeskujuks, mis äratasid temas julgust raskes vabadusvõitluses. Nende samade imetluse ja aukartuse tunnetega Eesti jälgis edusamme, mida Poola tegi peale iseseisvuse tagasivõitmist oma riigi ülesehitamise alal ning mis temale kindlustasid vastava koha maailma suurrahvaste hulgas. EESTI teab, et Poolal on üksainus soov, ning et see soov on rahu tähe all edasi arendada ülesehituse tööd, arendades üheaegselt sõprust teiste riikidega. Eestil on need-samad soovid ning nende püüete ühtlus loob Poola ja Eesti vahele sõbraliku koostöö õhkkonna, mis seovad meie riike rahvaste ühiskonnas. Meie ajalugude ühtlus on garantiiks sellele, et mõlemad rahvad, samadest ideaalidest hingestatult, ka tulevikus võivad ühendada omad jõupingutused rahu ja õigluse põhimõtete kaitseks, millega nad nii kõvasti on seotud».

JÄRGMISEL siinviibimise päeval Varssavi Ülikool eriti pidulikult annetas Eesti riigivanemale dr. Strandmannile dr. jur. honoris causa tiitli. Päeval oli eine minister Zaleski juures ning galaetendus Ooperis.

KELL 0.30 riigivanem asus koduteele, kusjuures Poola Vabariigi president ettekirjutatud tseremoniaali kohaselt teda jaamas saatis.

NING nüüd mälestusi Poola Vabariigi presidendi külaskäigust Eestisse 1930 aastal...

A/L »POLONIA« eskorteeritud kaitselaevastiku eskaadrist koosseisus miiniristleja »Wicher« ning torpeedopaatide divisjon koosseisus »Ślązak«, »Podhalanin« ning »Krakowiak« asus Gdyniast teele 8. augustil kell 23.

VINDAVI kohal kell 13, 20 meremiili kaugusel kaldast, liitus eskaadriga torpeedopaat »Mazur«, milline juba varem oli välja sõitnud.

KUNINGAS Zygmunt III ajast saadik esimest Poola riigipea merereisu soodustas ka ilm, mis püsis ilusana öösel kui ka järgmise päeva jooksul.

10. AUGUSTIL kell 8 »Polonja«, eskorteeritud kolmest eesti sõjalaevast, jõudis Tallinna sadamasse, kus teda tervitas 21 suurtükipauku. Kell 11 Eesti riigivanem astus »Polonja« pardale, tervitama auväärt külalist.

PRESIDENT Mościcki vastuvõtt oli täis vaimustust ja ehtsat külalislahkust.

ARVUKAIST pidustusist mainime vaid mõlemate riigipeade Kadrioru lossis lõunasöögil peetud kõnesid. Riigivanem dr. Strandmann ütles:

»HÄRRA president!

SEL pidulikul päeval, mil esimest korda ajaloo pikkade

wojska z chorągwiami i orkiestrami. W chwili zajechania pociągu Naczelnika Państwa artylerja oddała 21 strzałów powitalnych — a wysiadającego Gościa przywitał Pan Prezydent R. P.

PO WYMIANIE oficjalnej wizyty między Głowami Państw, Naczelnik Republiki Estońskiej złożył wieniec na grobie Nieznanego Żołnierza poczem odjechał do Belwederu celem złożenia wizyty Marszałkowi Piłsudskiemu.

DO BELWEDERU p. Naczelnik Strandmann przybył o godz. 12.30. Wizyta u Marszałka Polski trwała 15 minut, poczem po wspólnej fotografii dr. Strandmann, pożegnawszy się z p. Marszałkiem Piłsudskim, odjechał na Zamek.

O GODZ. 13.30 p. Marszałek Piłsudski rewizytował na Zamku Pana Naczelnika Państwa Estońskiego.

TRUDNO wspominać o wszystkich uroczystościach tego dnia, zakończonych uroczystym obiadem na Zamku i wspólnym rautem.

NIE możemy jednak nie podać treści przemówień jakie podczas obiadu wygłosił Prezydent R. P. i Naczelnik Państwa dr. Strandmann. Pan Prezydent Mościcki powiedział między innymi: »Triumf idei samostanowienia narodów o sobie postawił obok Rzeczypospolitej Polskiej powołaną do niepodległego bytu Republikę Estońską. Od tej chwili oba te państwa, pełne przyjaznego zrozumienia wzajemnych interesów, dążą do utrzymania ideału pokojowego współżycia wolnych i niepodległych narodów.

W DNIU dzisiejszym, gdy z okazji pobytu wśród nas tak dostojnego Gościa, uwaga całej Polski zwrócona jest ku Estonji, serca Polaków pełne są podziwu i uznania dla wielkiego dzieła państwowej i kulturalnej twórczości Narodu Estońskiego. Twórczość ta, oparta na zasadach szczerzej demokracji, jedności wewnętrznej, niezłomnej miłości Ojczyzny, budzi szeroki oddźwięk w Polsce, tem więcej, że żaden może naród w tak krótkim czasie nie dokonał tak wiele i nie zdobył tak szybko zaszczytnego miejsca w rodzinie kulturalnych narodów«.

PREZYDENT Strandmann w swej odpowiedzi zaznaczył »Gorąca miłość Ojczyzny i duch poświęcenia z jakimi, pod pełnym chwały przewodem swych wybitnych kierowników, naród polski walczył o prawa i wolność swego kraju, były zawsze dla narodu estońskiego szlachetnym wzorem, który pobudzał jego odwagę w ciężkiej walce o niepodległość. Z temi samymi uczuciami podziwu i szacunku Estonja śledziła postępy, czynione przez Polskę po odzyskaniu niepodległości w zakresie odbudowy kraju, a zapewnijące jej godne miejsce wśród wielkich narodów świata.

ESTONJA wie, że Polska ma tylko jedno pragnienie, a tem pragnieniem jest moc kontynuować, pod auspicjami pokoju, swe dzieło odbudowy, rozwijając równocześnie swe stosunki

aastate vältel Poola Vabariigi auväärne president astub iseseisva Eesti pinnale, olen õnnelik, võides tervitada Teie ekstsellentsi kõigest südamest terve eesti rahva nimel. EESTI Vabariik, mis ise tekkis sõja ja hävituse keerises, algusest peale on püüdnud rahu ja rahuliku töö kõrgete ideaalide poole. Ta on alati arendanud selle eesmärgiga suhteid teiste rahvastega, kes püüavad samadele ideaalidele, aga eriti oma ligemate ja kaugemate naabritega. VASTUKAJA, mille need jõupingutused on leidnud arvukais sõpruse tõendusis Teie Ekstsellentsi ning suure poola rahva poolt, tõendused, millede hulgas tuline minule valmistatud vastuvõtt Poola pealinnas jääb mulle iseäranis unustamatuks — lubavad lugeda praegust külaskäiku eriti austavaks tervele Eestile: Eesti rahvas näeb selles külaskäigus uut garantiid, et meie riigid, püüdes sama vaimustusega kõrgeimatele inimsoo ideaalidele, leiavad end alati üksteise kõrval rahu ja õiguse kaitsel tsiviliseeritud rahvaste hulgas.

SELLES veendumuses tõstan klaasi Teie Ekstsellentsi terviseks, kõikide poola rahva suurte juhtide terviseks ning terve Poola õnneks ja eduks.

VASTUSEKS võttis sõna Poola president:

»HÄRRA riigivanem!

NEED südamlikud sõnad, mida Teie ekstsellents mind tervitades arvas heaks pühendada minu isamaale, tabasid minu südant. Olen õnnelik, et võin Poola Vabariigi presidendina teha oma esimese visiidi iseseisva Eesti pealinnas ning et võin avaldada südamlikku sõpruse tunnet mida Poola tunneb Eesti vastu. Need tunded on Teie ekstsellentsile

Eesti välisminister Seljamaa audientsil Poola Vaabariigi presidendi juures 1934 a. Poola Vaabariigi presidendist paremal Poola välisminister J. Beck.

Minister Spraw Zagranicznych Estonji Seljamaa na audjencji u Prezydenta Rzeczypospolitej w r. 1934. Na prawo od Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Minister Spraw Zagranicznych Beck.

przyjaźni z innymi krajami. Estonja jest ożywiona tem samym pragnieniem i ta wspólność aspiracji stwarza pomiędzy Estonją i Polską węzły przyjaznej kollaboracji, które łączą oba nasze kraje w społeczności niepodległych narodów. Analogja historii naszych losów jest dla nas rękojmią, że oba nasze narody, ożywione temi samymi wzniosłymi ideałami, będą mogły również i w przyszłości jednoczyć swe wysiłki dla obrony zasad pokoju i sprawiedliwości, do których są mocno przywiązane.

W DRUGIM dniu pobytu Uniwersytet Warszawski w sposób niezwykle uroczysty nadał Naczelnikowi Republiki Estońskiej dr. Strandmannowi tytuł doktora honoris causa wydziału prawa U. W.; w ciągu dnia odbyło się serdeczne przyjęcie u Ministra Zaleskiego, przyjęcie na ratuszu, obiad w Poselstwie Estońskim oraz galowe przedstawienie w Operze.

O GODZINIE 0.30 Naczelnik Państwa odjechał w podróż powrotną, żegnany z całym przepisany ceremonjałem przez Prezydenta R. P.

A TERAZ wspomnienie z podróży Pana Prezydenta R. P. do Estonji w 1930 roku.

STATEK »Polonia«, eskortowany przez eskadrę Marynarki Wojennej, złożoną z kontrtorpedowca »Wicher« oraz dywizjon torpedowców w składzie: »Ślązak«, »Podhalanin« oraz »Krakowiak« wyruszył z Gdyni w dniu 8 sierpnia o godz. 23-ciej.

NA WYSOKOŚCI Windawy o godz. 13 w odległości 20 mil

Gen.-major Reek po dekoracji złotym krzyżem zasługi u Szefa Sztabu Gł. gen. Gąsiorowskiego w czasie pobytu w Warszawie, w październiku 1934 r.

Kindral-major Reek Peastabi ülema kindral Gąsiorowski juures peale kuldse Teeneteristiga dekoreerimist tema külaskäigu puhul Varssavi 1934 a.

hästi teada, seda enam, et Teie isiklikult neid süvendasite oma pikaajalise poliitilise tegevuse kestel, ning et Teie oskasite seda sõprust elustada, külastades riigivanemana Poolat, jättes sinna mälestused, mis kunagi meelest ei lähe. Poolakad näevad eesti rahva ärkamises ja Eesti riigi nii kiires arengus meie südameile nii kallist õigluse võitu. Poola ja Eesti on seotud oma igaveste suhete mälestuse ja arenguga lääne tsivilisatsiooni mõjul. Täna meie rahvad on veel tihedamalt seotud ühise ideaali poole püüdmisega, milleks mõlematele riikidele on tsiviliseeritud rahvaste koostöö rahu ja õigluse valitsemiseks. Teel, mis viib sellele sihile, Poola tõsise rõõmuga tervitab Eesti kaastööd ja kõrgelt hindab hiilgavaid, tänu eesti riigimeeste viljakale tööle saavutatud tagajärgi. Olen õnnelik, et võin neid tagajärgi isiklikult imetella.

TÕSTAN klaasi Teie Ekstsellentsi auks, joon Eesti Vabariigi eduks ja eesti rahva õnneks.

11 AUGUSTIL kell 11.50 Tallinna Vabadusplatsil algas kaitseväge paraad, mille võttis vastu president Mościcki. Paraadist võtsid osa eesti kaitseväge üksused, saates välja aukompanid lippudega. Paraad algas I Brigaadi hümniga. Alguses defileerisid kõikide jalgväepataljonide aukompanid lippudega, siis soomusrongide kompanid, soomusväeosad, tehnilised väeosad, merevägi, lennugägi, suurtükivägi, ratsavägi ning 2000 kaitseliitlast. Tuleb siinkohal tähendada, et selline paraad leidis aset esimest korda peale Eesti iseseisvuse kättevõitmist. Kõikide väeliikide esinduste ja kõikide Kaitseliidu osade osavõtt paraadist andis pidustusele sümbolse austusavalduse kujud Poola Vabariigi esimesele kodanikule terve eesti kaitseväge poolt.

Wizyta polskiego Szefa Sztabu Głównego gen. bryg. J. Gąsiorowskiego w Estonji. Powitanie na dworcu w Tallinie.
Poola peastaabi ülema külaskäik Eestisse. Vastuvõtt jaamas.

morskich od ładu przyłączył się do eskadry torpedowiec »Mazur«, który wcześniej wyruszył w morze.

PIERWSZEJ oficjalnej, od czasów Zygmunta III, podróży morskiej Prezydenta Państwa Polskiego znakomicie sprzyjała pogoda, która dopisała w ciągu nocy, jak i podczas dnia następnego.

W DNIU 10 sierpnia o godz. 8 »Polonja«, eskortowana przez trzy estońskie torpedowce, przybyła do Tallina, witana salutem 21 wystrzałów armatnich. O godz. 11 Naczelnik Republiki Estońskiej Strandmann wstąpił na pokład »Polonji« by przywitać swego dostojnego gościa.

PRZYJĘCIE, zgotowane Prezydentowi Mościckiemu, pełne było entuzjazmu i szczerzej, z serca płynącej gościnności.

Z **WIELU** uroczystości przytoczymy tylko przemówienia Główny obydwu Państw, wypowiedziane na obiedzie galowym na Zamku Katerynantskim.

NACZELNIK Państwa dr. Strandmann powiedział:

»**PANIE** Prezydencie!

W TYM dniu uroczystym, w którym po raz pierwszy w ciągu długich lat historii Dostojny Prezydent pełnej chwały Rzeczypospolitej Polskiej zjawia się na ziemi niepodległej Estonji, szczęśliwy jestem, mogąc powitać Waszą Ekszelencję jak najserdeczniej w imieniu całego narodu estońskiego.

REPUBLIKA Estońska, która sama powstała w zawierusze wojny i zniszczenia, od samego początku dąży do szczytnych ideałów pokoju i pracy konstruktywnej. Nie przestała ona rozwijać w tym celu stosunków przyjaźni z naro-

Wizyta polskiego Ministra Spraw Zagranicznych Józefa Becka w Estonji. Powitanie na lotnisku w Tallinie.
Poola välisministri Josef Becki külaskäik Eestisse. Vastuvõtt lennuväljal.

SAMA päeva õhtul Poola president saadeti kõigi austusavaldustega koduteele Gdyniasse.

19. II. 1934 a. jõudis Varssavi eesti ekskursioon. Ekskursioonist võtsid osa Eesti Vabariigi Valitsuse, kaitseväe, kohtute, teaduse, majanduse ja ajakirjanduse esindajad riigikogu esimehe Eenpaluga eesotsas.

ARMSAD külalised viibisid Poolas mitu päeva, südamlilkult vastu võetud valitsuse, avaliku elu organisatsioonide ja ühiskonna poolt.

19. II. enne lõunat ekskursiooni juhid riigikogu esimehe Eenpaluga eesotsas kirjutasid oma nimed Belvederi lossi külaliste raamatusse.

ILUSAMATE mälestuste hulka kuulub eesti külaliste Zalkopanes viibimine 23. veebruaril.

PÄRAST tervitusi einetati ning sõideti autodel Morskie Okosse.

PÄRAST lõunat külalised olid Poola Vabariigi presidendi juures kohvil tema lossis. President jutles südamlilkult külalistega, kelle hulgas oli mitu isikut, keda ta tundis Eestis viibimise ajast. Pärast kohvi lahkujaid saatis 3. mäestikutüüde rügemendi orkester eesti ja poola hümnide ning rügemendi marsiga.

JÄRGMINE kuupäev, mida meeletuletame, on 3. mai 1934 a., mil Tallinnat külastas poola delegatsioon, mis koosnes Marssal Raczkiewiczist, minister Hubickist, BBWR. esimees kol. Sławekist, senaator Hubickast ja Küttide Liidu ülemast dipl. kol. Rusinist.

POOLA ja eesti lippudega ehitud jaamaesisel oli rivistatud Kaitseliidu aukompani. Külalisi tervitasid jaamas: riigikogu esimees Eenpalu, välis-, kohtu- ja hariduseministrid, Poola saatkonna liikmed chargé d'affaires Starzewskiga eesotsas, kõrgemad kaitsevälased Kaitseliidu ülema kindral Roska-Orasmaaga eesotsas, kõrgemad ametnikud ning Eesti-Poola Ühingu liikmed.

PÄEV mõodus pidustustega, kuna õhtul oli aktus 3. mai Poola rahvuspuha puhul.

SÜGAVA mulje jättis kindral Laidoneri kõne, kes kõne lõpul palus poola delegatsiooni vastu võtta tervitusi poola rahvale ning Poola presidendile Mościckile. «Eesti kaitseväge ülemjuhatajana, rääkis kindral Laidoner, selle kaitseväge kui ka Kaitseliidu nimel palun edasi anda tervitusi Marssal Pilsudskile ja poola kaitsevägele.»

MITTE vähem huvitav ei olnud kol. Sławeki kõne, mille ta lõpetas mälestustega koostööst, mis enne sõda valitses eesti ja poola tegelaste vahel, kes püüdsid oma rahvaste vabastamisele.

»TEIE vabanemise sümboolseks kuupäevaks on 1918 a. veebruar, meil sama aasta november, kuid nii meie kui ka teie ees seisis veel suurte võitluste ajajärk riigipiiride kaitsemisel. Teiegi oskate oma rahvas leida selleks tarvilikke jõude. Sammusime vabadusele sarnaseid teid mööda. Sellest siis ka vastastikune arusaamine, mõlemate rahvaste sümpaatiad, sellest sõprus ja koostöö rahvusvahelisel areenil. Kõige paremini ning kõige otsekohesemalt väljendab neid suhteid vana poola poliitiline deviis: vabad vabadega, ühesugused ühesugustega.

OTSIME veel teisi sündmusi, mis eriti esile kerkivad teiste

dami, ozywionemi tym samym ideałem, a zwłaszcza z bliższymi i dalszymi sąsiadami.

GŁĘBOKIE echo, jakie wysiłki te znalazły w licznych dowodach przyjaźni ze strony Waszej Ekscelencji oraz ze strony wielkiego narodu polskiego, dowody, wśród których gorące przyjęcie, jakie zgotowano mi w stolicy polskiej, zostanie dla mnie szczególnie niezapomnianem — pozwalają uważać obecną wizytę za wypadek wyjątkowo pomyślny dla całej Estonji. Naród Estoński uważa tę wizytę za nową rękomię tego, że nasze kraje zmierzają z tym samym zapałem do najwyższych ideałów ludzkości, znajdują się zawsze obok siebie dla obrony pokoju i sprawiedliwości w rodzinie narodów cywilizowanych.

W TEM przekonaniu wnoszę kielich za zdrowie Waszej Ekscelencji, za zdrowie wszystkich wielkich wodzów pełnego chwały Narodu Polskiego oraz za szczęście i pomyślność całej Polski». **W ODPOWIEDZI** na przemówienie zabrał głos p. Prezydent Rzeczypospolitej:

»**PANIE** Naczelniku Państwa!

SŁOWA tak serdeczne, które Wasza Ekscelencja witając mnie, zechciał poświęcić mojej Ojczyźnie, trafiły mi wprost do serca. Jestem szczęśliwy, że mogę, jako Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, złożyć moją pierwszą wizytę urzędową w stolicy wolnej Estonji i móc wyrazić uczucia szczerzej przyjaźni, którą Polska żywi dla Narodu Estońskiego. Uczucia te są dobrze znane Waszej Ekscelencji, tembardziej, że przyczytnił się Pan do ich ugruntowania w czasie długich lat Pańskiej wydajnej działalności politycznej i że potrafił Pan ożywić jeszcze tę przyjaźń, kiedy jako Naczelnik Państwa Estońskiego odwiedził Pan Polskę, pozostawiając tam wspomnienie, które pozostanie nazawsze w naszej pamięci.

POLACY widzą w odrodzeniu Narodu Estońskiego i tak szybkim rozwoju Państwa Estońskiego triumf zasady sprawiedliwości historycznej, tak drogiej naszym sercom. Polska i Estonja związane są wspomnieniem swoich odwiecznych stosunków i rozwoju pod wspólnymi wpływami cywilizacji zachodniej. Dziś nasze dwa narody są jeszcze ściślej związane dążeniem do wspólnego ideału, którym jest dla obu krajów współpraca narodów cywilizowanych w celu ugruntowania panowania pokoju i sprawiedliwości. Na drodze, która prowadzi do tego wzniesłego celu, Polska wita ze szczerą radością współpracę Estonji i ceni sobie wysoko wydatne rezultaty tak wspaniale zrealizowane, dzięki płodnym wysiłkom wybitnych estońskich mężów stanu. Szczęśliwy jestem, że mogę rezultaty te podziwiać osobiście.

hulgast, mida nii ohtralt esines mõlema rahva kooselus. 22. V. 1934 saabub Varssavi Eesti välispoliitika juht minister Seljamaa ja ministri abi H. Laretei. 23. mail peale visiitide ja poliitiliste jutuajamiste külalisesi võttis vastu Poola Vabariigi president. Tähtsaim minister Seljamaa Varssavis viibimise hetk oli tema visiit Belvederi lossi, kus leidis aset tund aega kestnud jutuajamine Marssal Pilsudskiga minister Becki juuresolekul.

ANNAME edasi paar katkendit mõlema ministri kõnedest, mis peeti ametlikul vastuvõtul. Minister Beck ütles muuseas järgmist.:

»MEIE sõbralike suhete õnnelik areng lubab loota, et seda hingestanud südamlikkus veelgi kasvab. Olen veendunud, et ialgi ei teki küsimust, mis võiks tumestada täielikku, julgen öelda eeskujulikku kooskõla, mis alati on valitsenud mõlema riigi vahel ja mille üle võime olla uhked maailma ees.

MEIE tiheda koostöö poliitika, poliitika, mis juba nii palju vilja on kandnud ja mille edasiarendajat olgu mulle lubatud näha Teie, härra ministri, isikus, on selline poliitika, mis kõige tagajärjekamalt kaasa aitab rahule selles Euroopa osas, milles asume, mis kaasa aitab loovale tööle, millele mõlemad rahvad ja valitsused on kõikumatumalt truud«. MINISTER Seljamaa vastuses leiame järgmised laused: »EESTI on alati aru saanud, et tema suhted Poolaga toetuvad mõlemapoolsele vabaduse armastusele, austusele ning koostöö tahtele täielise usalduse õhkkonnas. Olen nagu Teiegi, härra minister, veendunud, et midagi ei või segada eeskujulikku kooskõla mõlema rahva vahel ja et tiheda koostöö poliitika Poola ja Eesti vahel nii praegu kui ka tulevikus aitab kaasa rahu kindlustamisele selles Euroopa osas.

AMETLIK teadaanne selle visiidi kohta kõlab järgmiselt: »KAHEPÄEVASE ametliku visiidi kestel Varssavis, Eesti välisminister Seljamaa ja ministriabi Laretei võtsid osa arvukaistnõupidamistest Poola valitsuse esindajatega, mille kestel vahetati elavalt mõtteid aktuaalsete poliitiliste päevaküsimuste üle. Arutati mõlemad riike puudutavaid aineid ning puudutati üldise iseloomuga, Ida-Euroopa poliitilist seisukorda käsitavaid küsimusi. Nõupidamistel avaldus mõlemate valitsuste vaadete kooskõla ülalmainitud küsimustes ja ilmnes, et mõlema riigi eesmärgiks on jätkata positiivseid jõupingutusi edaspidise rahu kindlustamise suunas häanaaberlike vahetustega loomise teel selles Euroopa osas«.

1934 AASTA 24. juulil minister Beck teeb vastukülaskäigu meie hiljutisele külalisele Tallinnas. Vastuvõtt oli väga südamlilik. Pääle rea poliitiliste kõneluste minister Becki võtab vastu Eesti riigivanem Päts, kellele minister Beck meie riigipea nimel annab üle kõrgeima poola aumärgi — »Valge kotka«.

AMETLIK teadaanne külaskäigust kõlab järgmiselt: »24. ja 25. juulil Tallinnas aset leidnud kõneluste kestel Eesti välisministri Seljamaa ja Poola välisministri Becki vahel, mõlemail ministreil avanes võimalus arutada mõlemad riike puutuvaid küsimusi ning kõigis neis asjus konsulteerisid vaadete ühtmeelt.

WZNOŚCĘ kielich na cześć Waszej Ekscelencji i piję za chwałę Republiki Estońskiej i pomyślność szlachetnego Narodu Estońskiego«.

DNIA 11. VIII. o godz. 11.50 na Placu Wolności w Tallinie rozpoczęła się defilada wojskowa, którą przyjmował p. Prezydent Mościcki. W defiladzie wzięły udział oddziały wojskowe wojska estońskiego, wysyłając oddziały honorowe ze sztandarami. Defilada rozpoczęła się marszem Pierwszej Brygady, odegranym przez orkiestrę 1 p. p. Z początku defilowały oddziały honorowe wszystkich pułków piechoty, pociągów pancernych, pułków czołgowych, wojska techniczne, wojska morskie, wojska lotnicze, wszystkie oddziały artylerji, kawalerji i 2000 członków Kaitseliitu. Należy podkreślić, że tego rodzaju defilada odbyła się po raz pierwszy od czasu odzyskania niepodległości przez Estonję. Udział honorowych oddziałów wszystkich oddziałów broni i wszystkich oddziałów Kaitseliitu nadał uroczystości charakter symbolicznego hołdu dla Pierwszego Obywatela Rzeczypospolitej Polskiej od całego wojska estońskiego, nie zaś zwykłej defilady.

TEGOŻ dnia wieczorem Pan Prezydent R. P., żegnany ze wszystkimi honorami odpłynął w podróż powrotną do Gdyni.

DNIA 19. II. 1934 r. przybyła do Warszawy wycieczka estońska. W wycieczce wzięli udział przedstawiciele rządu estońskiego, wojskowości, sądownictwa, sfer naukowych i gospodarczych, prasy, świata literacko-artystycznego z prezydentem parlamentu estońskiego p. Eenpalu na czele.

MILI goście zabawili szereg dni w Polsce serdecznie i gorąco podejmowani przez Rząd, organizacje społeczne i społeczeństwo.

DNIA 19. II. w godzinach przedpołudniowych delegacja wycieczki estońskiej z prezydentem parlamentu p. Eenpalu przybyła do Belwederu i wpisała się do księgi audjencyjnej.

JEDNEM z najmilszych wspomnień było odwiedzenie przez gości estońskich Zakopanego 23 lutego — w dniu narodowego święta bratniego narodu.

PO powitaniu goście udali się na śniadanie, a po śniadaniu autokarami do Morskiego Oka.

PO obiedzie goście estońscy udali się do dworku p. Prezydenta Rzeczypospolitej, który zaprosił ich na herbatkę. P. Prezydent rozmawiał bardzo serdecznie z gośćmi, wśród których było kilka osób, znanych mu z czasów jego pobytu w Estonji. Po herbatce odjeżdżających żegnała orkiestra 3-go p. strzelców podhalańskich hymnami narodowymi polskim i estońskim oraz marszem podhalańskim.

NASTĘPNĄ datą, którą wspomnimy, jest dzień 3-go maja 1934 r., w którym to dniu przybyła z wizytą do Tallina delegacja polska w składzie: marszałek Raczkiewicz, minister Hubicki, prezes B. B. W. R. płk. Sławek, senatorka Hubicka, komendant główny Związku Strzeleckiego i ppłk. dypl. Rusin.

NA peronie, udekorowanym flagami o barwach narodowych polskich i estońskich, ustawiała się kompanja honorowa Kaitseliitu. Gości polskich powitali na dworcu: pre-

KINNITATI, et mõlema valitsuse koostöö, mis rahu kindlustamiseks on palju kaasa aidanud ning mis suunatud oli poliitika stabiliseerimisele Ida-Euroopas, ka edaspidi juhitakse samas sõbralikus ja südamlikus vaimus. Mõlemad ministrid kasutasid juhust vahetada informatsiooni mitmesuguste üldise iseloomuga mõlemaid riike huvitavate küsimuste üle, muuseas ka idapakti idee üle, mis praegusel silmapilgul on rahvusvaheliseks vaidlusobjektiks.

ANNAME siinkohal edasi Eesti rahvuskangelase ja ülemjuhataja ütelse, mis kõlab järgmiselt:

»OLEN harjunud ausalt rääkima. Poola ja Eesti peavad koos töötama kõigil aladel. See koostöö on ilmtingimata tarvilik, kuna meie poliitiline seisukord on täiesti ühesugune. Õnneks ei ole meie vahel mingeid, isegi kõige väiksemaid hõõrumisi, mis võiksid sellele koostööle kahju teha.

KUU aega peale minister Becki külaskäiku (29. VIII. 34) jõudis Tallinna Küttideliidu Ülem kol. Frydrych kahe ohvitseri saatel külla Kaitseliidu Ülemale kindral Roska-Orasmaale. Nagu teada suhted mõlema vennasorganisatsiooni vahel on väga elavad ning vastastikused külaskäigud õige arvukad. Kolonel Frydrychi ühepäevane külaskäik, mis teda viis kontakti kaitseväge ja Kaitseliidu tähtsamate tegelastega, süvendas veelgi neid suhteid.

11. X. 1934 a. saabus Poola kindral-major Reek, Eesti kaitseväge staabiülem.

KINDRAL Reek kuulub sellesse eesti kaitseväge juhtide peresse, kes ülemjuhataja kindral Laidoneri otsekooste alluvatena võitlesid mitte ainult oma iseseisvuse eest, vaid kaitsesid relvadega ka oma naabrite vabadust.

OLID hetked 1918—1920 a. sõdade ajaloos, mil poola väeosad, päale Dünaburgi vallutamist, kohtusid eesti väeosadega. Need hetked on relvavendluse aluseks, mida

Eesti Vabariigi riigivanem K. Päts audientsil Poola Vabariigi presidendi juures Varssavis 1935 a.

Prezydent Estonji Päts na audjencji u Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa w r. 1935.

zes parlamentu estońskiego Eenpalu, ministrowie spraw zagranicznych, sprawiedliwości i oświaty, członkowie poselstwa polskiego z charge d'affaires p. Starzewskim na czele, wyżsi wojskowi z komendantem Kaitseliitu gen. Roska na czele, wyżsi urzędnicy oraz członkowie Towarzystwa Estońsko-Polskiego.

PO dniu pełnym uroczystości i oficjalnych wizyt odbyła się wieczorem akademja ku czci święta 3-go Maja.

DUŻE wrażenie wywołało przemówienie gen. Laidonera, który w zakończeniu prosił delegację o przyjęcie pozdrowień dla narodu polskiego i Prezydenta R. P. Mościckiego.

»Jako naczelny wódz armji estońskiej—mówił gen. Laidoner—w imieniu tej armji, jak również obrony cywilnej, proszę o przekazanie pozdrowień Marszałkowi Piłsudskiemu i armji polskiej.

NIEMNIEJ ciekawa była mowa płk. Sławka, którą zakończył wspomnieniami o współpracy, jaka w okresie przedwojennym istniała pomiędzy polskimi i estońskimi działaczami narodowymi, dążącymi do wzniesienia ruchu wyzwoleńczego w masach ludowych.

»DATA symboliczną Waszego wyzwolenia—mówił prezes Sławek—jest luty 1918, a naszego—listopad tegoż roku. Lecz zarówno przed nami, jak i przed Wami stanął jeszcze okres wielkich wysiłków, by ręką zbrojną granice utrwalić. I Wy tak samo w narodzie swoim potrzebne ku temu siły potraficie znaleźć. Po tak podobnych zśliśmy ku wyzwoleniu drogach. Stąd wzajemne zrozumienie, stąd sympatje obu społeczeństw, stąd zaprzyjaźnienie i współpraca, jakby koleżeńska obu państw na polu międzynarodowem.

Rügivanem K. Pätsi külaskäigust Poola 1935 a. Pärjapanek Tundmata Söduri hauale.

Z pobytu Prezydenta Estonji Pätsa w Polsce w r. 1935. Złożenie wieńca na grobie Nieznanego Żołnierza.

hoolsalt arendatakse nii Eesti kui ka Poola kaitsevõlgede. Sellepärast kindral Reek, sõbraliku kaitseväge staabiülem, oli eriti armas ja erandlikult südamele ligidal seisev külaline MÕNEPÄEVASE siinviibimise kestel Eesti kaitsevõlgede staabiülem võttis vastu Marssal Pilsudski Belvederis. Pääle selle võttis ta osa tervest reast kõnelusist kaitseväge ja välispoliitika juhtidega, külastas väeosi, koole ning kaitsevaelisi objekte. Kindral Gaşiorowski dekreeris kindral Reegi Kuldse Teeneteristiga.

23. II. 1935 Eesti Vabaduspäeva puhul kindral Laidoner andis »Gazeta Polska« esindajale intervjuu, milles kriipsutas alla Eesti ja Poola vahel valitsevaid sõbralikke vahekordi:

»PALUN kirjutage, et eesti rahvas on rahuarmastaja rahvas. 17 aastase iseseisvuse kestel, arendades sõbralikke suhteid naabritega, töötasime alati rahu kindlustamise kasuks selles Euroopa osas, milles meie asume. Kõikide Balti riikide ning Poola jõupingutuste tõttu seisukord Ida-Euroopas stabiliseeriti. Meie tulevane koostöö võib vaid tugevndada rahu aadet. Hinnates kõrgelt Poola osa rahu alalhoidmisel selles Euroopa osas ja arvestades, et meie iseseisvuse esimestest päevadest Eesti ja Poola vahel alati valitsesid sõbralikud, mitte millestki tumestatud vahekorrad, loodan et ka tulevikus Eesti-Poola koostöö rahu alalhoidmise suunas annab häid tagajärgi«.

VASTATES kindral Reegi külaskäigule ning soovides veelgi tihendada suhteid Eesti kaitsevägega, 1. III. 1935 saabus Tallinna meie peastaabi ülem kindral Gaşiorowski mõne ohvitseri seltsis. Poola kaitseväge esitajale valmistatud vastuvõtt on eriliselt südamlilik. Kolmepäevase külaskäigu kestel võrastevastuvõtlikus Eestis leidis aset rida läbirääkimisi kaitseväge esindajatega ning kaitseväge-osa, koolide ja asutuste külastamine.

ÜKS armsamaid mälestusi meile on külaskäik, mille tegi Poolale 7. V—5. VI. 1935 a. Eesti riigivanem Päts, viibides ravimisel ilmakuulsas kuurordis — Truskawiecis. Esimene külaskäigu osa oli mitteametlik. Riigivanem saabus Truskawiecisse 8. mail. Teda saatsid Eesti Vabariigi saadik Varssavis härra Markus, vanem adjutant kolonel Grabbi ja kaitseväge esindaja kolonel Freiberg. Riigivanem Pätsiga saabusid Truskawiecisse Lvovi vojevooda Belina-Pražmowski ja vojevoodkonna sisepoliitilise osakonna juhataja härra Şambor.

Ppłk. dypl. Herbert Freiberg Attaché Wojskowy przy poselstwie estońskiem w Warszawie.

Dipl. kolonel Herbert Freiberg Eesti kaitseväge esindaja Poolas.

Dipl. kolonel Andrzej Liebich, Poola kaitseväge esindaja Eestis, Lätis, ja Rootsis.

Ppłk. dypl. Liebich, Polski Attaché Wojskowy na Łotwę, Estonję i Szwecję.

była się godzinna rozmowa z Marszałkiem Piłsudskim w obecności Ministra Becka.

TRZEBA tu podać wyjątki z przemówień Ministrów Spraw Zagranicznych obydwu krajów na oficjalnym przyjęciu. Minister Beck powiedział między innymi:

»SZCZĘŚLIWY rozwój naszych tak przyjaznych stosunków pozwala mi mieć nadzieję, że serdeczność, jaka je przynika, będzie wciąż jeszcze wzrastać. To też jestem przekonany, że nigdy nic nie będzie zdolne zamącić tej całkowitej i, śmiem powiedzieć, doskonałej harmonji, która zawsze panowała pomiędzy naszymi dwoma krajami i spowodu której możemy być słusznie dumni wobec całego świata.

NASZA polityka porozumienia i ścisłej współpracy, polityka, która przyniosła nam już tyle owoców i której wybitnego kontynuatora niech mi wolno będzie widzieć w Panu, Panie Ministrze, jest polityką, przyczyniającą się najsukteczniej do wzmocnienia pokoju tej części Europy, do tego twórczego dzieła, któremu oba nasze narody i rządy są niewzruszenie wierne«.

W ODPOWIEDZI Ministra Seljamaa znajdujemy taki ustęp: »ESTONJA, jak zawsze, odczuła, że stosunki jej z Polską są oparte na poszanowaniu i miłości obustronnej wolności oraz na pragnieniu współpracy stałej i pełnej zaufania. Jestem, podobnie jak Pan, Panie Ministrze, przekonany, że nic nie mogłoby zakłócić tej zupełnej i doskonałej harmonji pomiędzy naszymi obu krajami i że

Może najlepiej i najszczerzej ten stosunek wzajemny określili stara polska dewiza polityczna: Wolni z wolnymi, równi z równymi.

SZUKAJMY innych wydarzeń, wybijających się spośród wielu innych, jakich pełno było we współżyciu obu narodów.

W DNIU 22. V. 1934 przyjeżdża do Warszawy z wizytą kierownik polityki zagranicznej Estonji, Minister Seljamaa, i wiceminister H. Laretei. W dniu 23 maja, niezależnie od szeregu wizyt i rozmów politycznych, goście estońscy byli podejmowani śniadaniem przez Prezydenta R. P. Najważniejszym momentem pobytu była wizyta ministra Seljamaa w Belwederze, gdzie od-

Warszawa. Plac Zamkowy. Na pierwszym planie kolumna króla Zygmunta Starego. W głębi na prawo zamek królewski.

Varssav. Lossiplats. Esiplaanil kunigas Sigmundi ausamas, tagapõhjal kuningate loss.

TRUSKAWIECI lipuehtes jaamaesisel võtsid riigivanemat vastu O. K. X Ülem Przemyslis kindral Głuchowski staabiülema kolonel Sadowskiga ning Truskawieci omanik ning ühtlasi Drohobyczi linnapea härra Jarosz koos raviasutise direktori ning kuurordi ülemarstiga. Pääle tervitusi riigivanem Päts sõitis temale ettevalmistatud villasse, kus orkester mängis eesti hümn. Mõne hetke pärast härra riigivanem väljus balkonile, kus teda vaimustatult tervitas hulgaliselt kogunenud rahvahulk. Orkester mängis poola hümn. Kui riigivanem Pätsult peale kolmenädalast ravimist küsiti ravi tagajärgede kohta teateid, riigivanem ütles: »JUBA paari esimese päeva jooksul jäid järele kõik valud, enesetunne muutus hoopis teiseks ning, mis peaasi, saabus

polityka porozumienia i ścisłej współpracy pomiędzy Polską a Estonją będzie przyczyniała się w przyszłości, jak dotychczas, do dzieła konsolidacji pokoju w naszej części Europy». OFICJALNY komunikat o wizycie estońskiej brzmi:

»W CIĄGU dwudniowej wizyty oficjalnej w Warszawie, Minister Spraw Zagranicznych Estonji, Seljamaa, w towarzystwie wicemin. Laretei, odbył szereg rozmów z członkami rządu polskiego, w czasie których miała miejsce szczegółowa wymiana myśli na temat aktualnych zagadnień politycznych. Omówiono kwestje, obchodzące oba kraje, oraz poruszono tematy natury ogólniejszej, dotyczące sytuacji międzynarodowej w Europie Wschodniej. Rozmowy te wykazały zgodność poglądów obu rządów co do powyższych spraw i potwierdziły, że oba państwa mają identyczny cel kontynuowania pozytywnych wysiłków w kierunku dalszego utrwalania pokoju przez dobre sąsiedzkie stosunki w tej części Europy».

W DNIU 24 lipca 1934 r. Minister Beck rewizytuje naszego niedawnego gościa w Tallinie. Zgotowane mu przyjęcie jest niezwykle serdeczne. Niezależnie od szeregu rozmów o dużym znaczeniu politycznym, Minister Beck jest przyjęty przez Prezydenta Republiki Estońskiej, Pätsa, któremu w imieniu Głowy naszego Państwa wręcza najwyższe odznaczenie polskie — order »Orła Białego«.

URZĘDOWY komunikat polsko-estoński o wynikach wizyty brzmi następująco:

»PODCZAS rozmów, które miały miejsce 24 i 25 lipca w Tallinie między Ministrem Spraw Zagranicznych Estonji Seljamaa i Ministrem Spraw Zagranicznych Polski Beckiem, obaj Ministrowie mieli okazję do przeglądu spraw, dotyczących stosunków między obu krajami i w odniesieniu do tych spraw stwierdzili całkowitą zgodność poglądów.

PRZY tej okazji stwierdzono, że współpraca obu rządów, która przyniosła tak szczęśliwe rezultaty dla wzmocnienia pokoju, zmierzającego do stabilizacji politycznej na wschodzie Europy, będzie w dalszym ciągu prowadzona w tym samym duchu przyjaźni i serdeczności.

OBAJ Ministrowie skorzystali z okazji, aby wymienić informacje o rozmaitych sprawach natury ogólnej, interesujące oba kraje, a m. in. o idei paktu wzajemnej pomocy, który jest obecnie przedmiotem dyskusji międzynarodowej».

Z OKRESU pobytu Ministra Becka w Tallinie podamy tu oświadczenie bohatera narodowego Estonji i jej naczelnego wodza, gen. Laidonera, które brzmi:

»JESTEM przyzwyczajony mówić szczerze. Polska i Estonia powinny ściśle współpracować na wszystkich terenach. Ta współpraca jest konieczna, gdyż nasza sytuacja polityczna jest

oodatud külaline, sääl Eestis kahjuks üha haruldasem: terve, tugev, karastav uni, nooruslik uni õhtust hommikuni, kosutav ja tervendav puhkus.»

TRUSKAWIECI tervisveed ja vannid ning dr. Zdzisław Rajchi hoolikas ravi tegid oma töö. Riigivanem ise tähendab: »Siinne kliima iseenesest on mulle arstimiks. — Maja on vaikne ja hubane, ei ole »moodne«, pigemini vanamoeline, selline, nagu ta mulle meeldib. On ilusti asetatud. Lõppude lõpuks terve teie Truskawiec on ilus, puhas, korralikult ehitatud, täis rohelist ning eelkõige tulvil ilusaid, hoolikalt kasvatatud lilli. Truskawieci õhk on mulle arstimiks: tal ei ole meie põhjamaa teravust, on puhas ja värske ning tänu lähedatele mägedele pole põletav kõige kuumemal päeval. Minu arvates seisab Truskawieci suur tulevik ees...«

PEALE otsehoese ravi riigivanem Päts külastas Truskawieci ümbrust, vaimustudes Poola ilust. »Polska Zbrojna« kirjasaatja küsimusele, kas ta on esimest korda Poolas, riigivanem vastas:

»— Ei. Ma ei ole esimest korda Poolas. Olin Teie juures, lühikest aega küll, umbes kolmkümmend aastat tagasi. See oli 1905 a., Vene revolutsiooni päivil. Olin tol korral Tallinnas ajalehe toimetaja. Polnud midagi parata, ühel heal päeval pidin põgenema vene sandarmite eest. Minu põgenemise tee viis läbi Poola. Mul ei olnud välispassi, aga mul õnnestus piirist üle minna läbi teie ilusate tihedate metsade Ida—Preisimaale. Mõniteist aastat ei võinud ma kodumaale tagasi pöörduda. Jõudsin sinna suure maailmasõja ja 1917 aasta revolutsiooni päivil. Hakkasin organiseerima oma rahvat iseseisvaks riigiks, rajama tema kaitseväge aluseid. Teatud hetkel saksa okkupatsioonivõimud leidsid minu tegevuse olevat neile kahjuliku. Mind deporteeriti ühte saksa vangilaagrisse, mis asetses Teie juures, Poolas, Baranowicze lähedal metsades. Sääl, traat-

Lwów. Kościół Bernardynów.

Lwów. Bernardiinide kirik.

zupełnie jednakowa. Szczęśliwie, że nie mamy żadnych tarć, nawet drobnych, któreby mogły współpracy szkodzić.

W MIESIĄC po wizycie Ministra Becka (29. VIII. 1934) przybył do Tallina komendant główny Związku Strzeleckiego ppłk. Frydrych w towarzystwie 2 oficerów związku, dla złożenia wizyty komendantowi głównemu Kaitseleitui, gen. Roska. Jak wiemy, stosunki pomiędzy obydwojoma bratnimi i pokrewnymi organizacjami są niezwykle serdeczne i bliskie a wymiana obustronnych wizyt jest b. częsta. Jednodniowy pobyt ppłk. Frydrycha, który zetknął się z wybitniejszymi przedstawicielami wojska i Kaitseleitui, pogłębił jeszcze tę stosunki.

W DNIU 11. X. 1934 r. przybył do Polski generał-major Reek, szef Sztabu Głównego armji estońskiej.

GENERAŁ Reek należy do tej plejady dowódców estońskich, którzy pod bezpośrednimi rozkazami głównodowodzącego, generała Laidonera, wywalczyli nie tylko niepodległość swjej ojczyzny, lecz również bronili orężnie wolności swych sąsiadów.

BYŁY momenty w historii wojen 1918—1920 r., kiedy oddziały polskie, po zajęciu Dźwińska, spotkały się z oddziałami estońskimi. Te momenty stały się podwalinami braterstwa broni i są pieczołowicie pielęgnowane tak w armji polskiej, jak i estońskiej.

Z TYCH to względów gen. Reek, jako szef Sztabu zaprzyjaźnionej i bratniej armji, był gościem wyjątkowo sercu naszemu bliskim.

PODCZAS kilkudniowego pobytu szef Sztabu Głównego zaprzyjaźnionej estońskiej armji był przyjęty przez Marszałka Piłsudskiego w Belwederze, odbył szereg rozmów z kierownikami wojska i polityki zagranicznej, zwiedził oddziały, szkoły i objekty wojskowe. Gen. Gąsiorowski udekorował gen. Reeka złotym krzyżem zasługi.

23. II. 1935, w dniu święta narodowego Estonji, gen. Laidoner złożył przedstawicielowi »Gazety Polskiej« oświadczenie, w którym podkreślił przyjacielskie stosunki, panujące zawsze między Polską a Estonją:

»PROSZĘ napisać, że naród estoński jest narodem nawskroś pokojowym. W ciągu 17-letniego okresu niepodległości, rozwijając przyjazne stosunki z naszymi sąsiadami, pracowaliśmy stale nad wzmocnieniem pokoju w tej części Europy, gdzie się znajdujemy. Dzięki wysiłkom wszystkich państw bałtyckich i Polski sytuacja Europy Wschodniej została ustabilizowana. Przyszła współpraca nasza może tylko utrwalić uczucia pokojowe. Wysoko ceniąc udział Polski w dziele utrzymania pokoju w tej części Europy i biorąc pod uwagę, że od pierwszych dni naszej niepodległości pomiędzy Estonją a Polską były zawsze jaknajlepsze stosunki przyjacielskie, żadną nie zaciemniona chmurką, mam nadzieję, że i przyszła estońsko-polska współpraca w dziele utrzymania pokoju da dobre rezultaty.«

ODPOWIADAJĄC na wizytę gen. Reeka i w celu nawiązania jeszcze bliższych stosunków z bratnią armją estońską,

Toruń. Ratusz.

Toruń. Raekoda.

äia taga, saksa sandarmite valve all möödusid pikad kuud, ning ometi...»

SELLISED Eesti riigipea mälestused on meile eriti kallid ja lähedased.

PEALE terviseparandust riigivanem Päts saabus 5. VI. 1935 Varssavi, kus ta oli President Mościcki isiklik külaline, kes teda jaamas vastu võttis. Rahvusliku leina puhul ametlikud vastuvõtud jäid ära, aga ilma nendetagi auväärne sõbraliku Eesti riigipea teab, kui südamlikult teda siin vastu võeti.

TULEB alla kriipsutada, et tema isiklik vaheleastumine Kaunases põhjustas kiiruse, millega ekshumeeriti ning toimetati Poolasse Marssal Pilsudski ema põrm.

VARSSAVIS viibimise ajal, mis kestis kuni õhtuni, riigivanem Päts peatus kuninglikus lossis. Auväärt külaline veetis päeva president Mościcki perekonna seas. Kell 13 asetaski pärja Tundmata Sõduri hauale. Kuna riigivanem

prybywa w dniu 1. III. 1935 do Tallina nasz szef Sztabu Głównego, gen. Gąsiorowski, w towarzystwie kilku oficerów. Przyjęcie, zgotowane przedstawicielowi armji Rzeczypospolitej, jest niezwykle serdeczne. Na trzydniowy pobyt w gościnnej Estonji złożyło się szereg rozmów z przedstawicielami wojska, oraz zwiedzanie oddziałów szkół i urzędów wojskowych.

JEDNEM z najmilszych wspomnień dla nas jest gościna, jakiej zażywał w Polsce między 7. V. a 5. VI. 1935 r. Prezydent Estonji Päts, korzystając, dla poratowania zdrowia, z naszego uzdrowiska o wszechświatowej sławie — Truskawca. Pierwszy okres pobytu Dostojnego Gościa nie był oficjalny. Pan Prezydent przybył do Truskawca 8 maja. Towarzyszyli mu poseł estoński w Warszawie, p. Markus, szef gabinetu wojskowego Grabbi i attaché wojskowy p. Freiberg. Z Prezydentem Pätssem przybyli do Truskawca wojewoda lwowski Belina-Prażmowski i nacz. wydziału społeczno-politycznego województwa p. Sambor.

NA udekorowanym dworcu w Truskawcu oczekiwali p. Prezydenta dowódca O. K. X gen. Głuchowski z szefem sztabu płk. dypl. Sadowskim oraz właściciel Truskawca i prezydent miasta Drohobycza p. Jarosz wraz z dyrektorem zarządu zdrojowego i naczelnym lekarzem zdrojowiska. Po powitaniu Prezydent Päts udał się do przygotowanej dla niego willi, gdzie ustawiona w ogrodzie orkiestra odegrała hymn narodowy estoński. Wszedłszy do willi, p. Prezydent ukazał się po chwili na balkonie, witany entuzjastycznie przez licznie zebraną publiczność. Orkiestra odegrała hymn państwowy polski. Pan Prezydent Päts, pytany po 3-tygodniowym pobycie w uzdrowisku o rezultaty kuracji, odpowiedział:

»JUŻ po pierwszych kilku dniach wszystkie dolegliwości ustały, samopoczucie stało się zupełnie inne, a przede wszystkim zjawiał się gość najbardziej upragniony, a tam w Estonji niestety coraz rzadszy: zdrowy, mocny, trzeźwiący sen, młodzieńczy sen od wieczora do rana, krzepiący kilkugodzinny odpoczynek».

ZNAKOMITE wody i kąpiele truskawieckie oraz staranna opieka dr. Zdzisława Rajcha zrobiły swoje. Prezydent twierdzi, że: »Sam klimat tutejszy jest dla mnie lekarstwem. Dom jest cichy i wygodny, nie jest »nowoczesny«, a raczej staroświecki, taki, jak lubię. Jest pięknie położony. Zresztą cały wasz Truskawiec jest piękny, czysty, porządnie zabudowany, pełen zieleni, a nadewszystko pięknych, starannie utrzymanych kwiatów. Powietrze Truskawca jest dla mnie lekarstwem: nie ma ono naszej północnej ostrości, jest czyste, świeże i dzięki zapewne pobliskim górcom nie jest parne w gorętszej porze dnia. Mojem zdaniem — mówi p. Prezydent — wasz Truskawiec ma wielką przyszłość przed sobą...»

NIEZALEŻNIE od samej kuracji Prezydent Päts zwiedzał okolice Truskawca, zachwycając się pięknem Polski. Zapytany przez korespondenta »Polski Zbrojnej« czy jest po raz pierwszy w Polsce, Prezydent odpowiedział:

»NIE. Nie jestem u was w Polsce po raz pierwszy. Byłem u was, wprawdzie krótko, jeszcze przed laty trzydziestu. To było w czasie rewo-

Päts soovi avaldas tutvuda uue poola põhiseadusega, pärast lõunat saabusid lossi Seimi põhiseaduse komisjoni esimees prof. W. Makowski ja senaator W. Rostworowski. President Päts võttis nad vastu ja pikemat aega päris neilt uue põhiseaduse üksikasju.

EESTI Vabariigi riigivanema kuuajaline viibimine Poolas mõjub kindlasti palju kaasa mõlema rahva lähenemisele. SELLE »kalendri« lõpuks tuletame meele poola allveelaevade divisjoni külaskäiku Eestisse, mis 17—19. VII. 1935 külastas Eesti pealinna Tallinnat.

17. JUULIL kell 8 hommikul saabusid Tallinna külaskäigule kolm allveelaeva »Žbik«, »Rys« ja »Wilk« komandör Pławski juhtimisel. Poola mereväe esinduse päralejõudmist sadamas ootasid Poola saatkonna esindajad, poola kaitseväe attaché kol.-ltm. Liebich ja eesti mereväe sideohvitser Linneberg.

ENNE lõunat poola ohvitserid tegid visiidi saadik Przesmyckile, välisminister Seljamaale, merejõudude juhatajale, ülemjuhatajale kindral Laidonerile, kaitseministrile, staabiülemale ning Tallinna garnisoni ülemale. Poola mereväe ohvitserid kirjutasid oma nimed riigivanema külaliste raamatusse.

KELL 13 asetati pidulikult pärg kaitseväe kalmistule. Tseremoniaalist võttis osa allveelaevade divisjoni aukompani. Kell 14 Poola saadik Przesmycki andis eine, millest osa võtsid poola ohvitserid ning eesti kaitseväe kõrgemad juhid.

ÕHTUL poola ohvitserid olid õhtusöögil kaitseministri juures.

KÜLALISLAHKETEL eesti vetel ja maal viibimine lähendas üksteisele mõlema riigi kaitselaevastikud — see oli uus sõlm südamlike vennalike suhete ahelas.

lucji rosyjskiej w r. 1905. Redagowałem wówczas dziennik w Tallinie. Cóż chciecie, w pewnym momencie musiałem uciekać przed moskiewskimi żandarmami. Szlak mej ucieczki biegł przez Polskę. Nie miałem paszportu zagranicznego, ale udało mi się przedrzeć zagranicę poprzez piękne wasze, gęste, augustowskie lasy do Prus Wschodnich. Przez lat kilkanaście nie mogłem wrócić do ojczyzny. Stałem tam w dobie wielkiej wojny światowej i drugiej rewolucji rosyjskiej w r. 1917. Począłem organizować mój naród w państwo niezależne, tworzyć jego zaczątki siły zbrojnej. W pewnym momencie mej roboty władze okupacyjne niemieckie uznały mię za wroga swego porządku. Zostałem deportowany do jednego z karnych obozów niemieckich, położonych u was, w Polsce, w lasach pod Baranowiczami. Tam, za drutami pod strażą niemieckich żandarmów zeszyły długie miesiące, ale przecież...»

TEGO rodzaju wspomnienia Głowy Państwa Estońskiego są dla nas specjalnie zrozumiałe i bliskie.

PO odbytej kuracji Prezydent Päts przybył rano 5. VI. 1935 do Warszawy, gdzie był osobistym gościem P. Prezydenta Mościckiego, który Go powitał na dworcu. Z powodu żałoby narodowej nie było żadnych oficjalnych przyjęć — ale i bez nich Czcigodnemu Szefowi zaprzyjaźnionej Republiki Estońskiej wiadomo, jak serdecznie był u nas witany.

NALEŻY podkreślić, że Jego osobistej interwencji w Kownie zawdzięczać należy szybkość, z jaką przeprowadzona została sprawa ekshumacji i przewiezienia do Wilna zwłok Matki ś. p. Marszałka Piłsudskiego.

PODCZAS pobytu w Warszawie, który trwał do wieczora, Prezydent Päts zamieszkał na Zamku Królewskim. Dostojny Gość spędził dzień w ścisłym gronie domowym P. Prezydenta Mościckiego. O godz. 13 złożył wieniec na grobie Nieznanego Żołnierza.

WOBEC wyrażonego przez Prezydenta Estonji p. Pätsa życzenia zapoznania się z nową konstytucją polską, przybyli po południu na Zamek: przewodniczący komisji konstytucyjnej Sejmu wicemarszałek prof. W. Makowski i sen. W. Rostworowski.

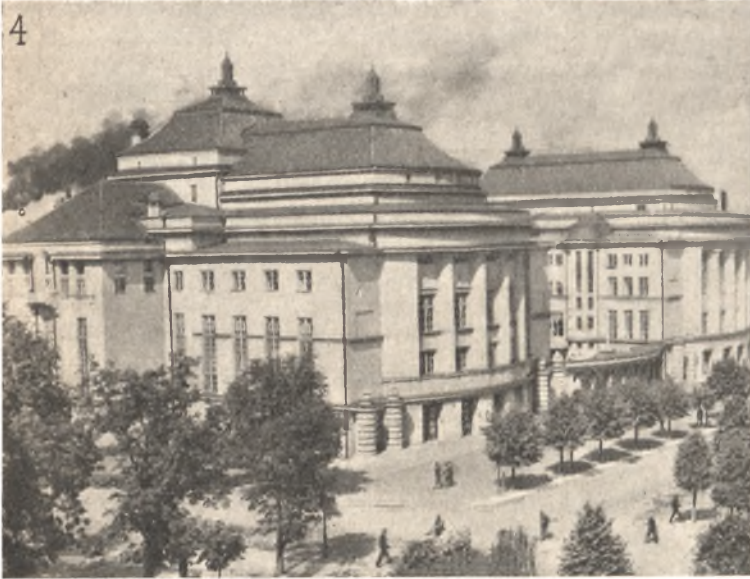
ZOSTALI oni przyjęci na dłuższej audjencji przez P. Prezydenta Pätsa, którego poinformowali o zasadach nowej konstytucji polskiej.

MIESIĘCZNY pobyt Prezydenta Pätsa w Polsce, mimo iż wskutek Żałoby Narodowej nie miał projektowanego przebiegu, przyczynił się bezwątpienia do dalszego, stale wzrastającego zbliżenia obu naszych Państw.

WRESZCIE na zakończenie tego »kalendarjum« ważniejszych wydarzeń na tle współzycia Estonji i Polski przypomnijmy o wizycie dywizjonu naszych łodzi podwodnych, które w dniach 17—19. VII. 1935 bawiły w stolicy Estonji. 17. VII. o godz. 8-mej rano przybyły do Tallina z wizytą trzy łodzie podwodne: »Žbik«, »Rys« i »Wilk« pod dowództwem kmdr. Pławskiego. Przybycia marynarki pol-

Estonja. Slynne zakłady manufakturowe w Narwie. Narva tekstiilvabrikud.

Tallinn. Teatr „Estonja“.
Tallinn. Estonia teater.

VÕIMALIK, et selles kokkuvõttes jätsime välja palju tähtsaid fakte ja sündmusi. Mõtlen siiski, et see, mida mainisime, oli küllaltki iseloomustav ja selge, et tõendada, et ei mitte millegiga tumestatud Eesti ja Poola koostöö kestab praegu ja saab kestma igavesti.

Eesti riigivanem Tundmata Sõduri haua juures Varssavis 1935 a. Vasakul kaitseminister kindral Kasprzycki. Prezydent Estonji przy grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie w r. 1935. Na lewo Minister Spr. Wojsk. gen. dyw. T. Kasprzycki.

skiej oczekiwali w porcie przedstawiciele poselstwa polskiego, polski attaché wojskowy ppłk. Liebich oraz oficer łącznikowy estońskiej marynarki wojennej Linneberg.

PRZED południem oficerowie polscy złożyli wizyty posłowi R. P. Przesmyckiemu, Ministrowi Spraw Zagranicznych Seljamaa, dowódcy floty, naczelnemu wodzowi armji estońskiej gen. Laidonerowi, ministrowi wojny, szefowi sztabu oraz komendantowi garnizonu tallińskiego. Oficerowie marynarki polskiej wpisali się następnie do księgi audjencjonalnej w rezydencji Prezydenta Państwa.

O GODZINIE 13-tej odbyło się uroczyste złożenie wieńca na cmentarzu bohaterów walk o niepodległość Estonji. W uroczystości wzięła udział załoga dywizjonu łodzi podwodnych. O godz. 14 poseł R. P. Przesmycki podejmował oficerów polskich oraz wyższych przedstawicieli armji i floty estońskiej śniadaniem.

WIECZOREM oficerowie polscy zaproszeni zostali na obiad do ministra wojny.

POBYT na gościnnych wodach i ziemi estońskiej zbliżył do siebie odrodzone marynarki wojenne obydwu narodów — był nowym węzłem na szlaku serdecznych, braterskich stosunków.

MOŻLIWE, że w tym zestawieniu pominęliśmy szereg faktów i wydarzeń o niewątpliwem znaczeniu. Mamy jednak wrażenie, że to, co przytoczyliśmy, jest dość charakterystyczne i wyraźne, by stwierdzić, że nigdy niczem niezmacona przyjaźń i współpraca Estonji i Polski trwa i trwać będzie zawsze.

Poola välisministri Josef Becki külaskäigust Eestisse.

Minister Beck koos eesti välisministri Seljamaaga. Wizyta polskiego Ministra Spraw Zagranicznych Józefa Becka w Estonji. Na zdjęciu Minister Beck w towarzystwie estońskiego Ministra Spraw Zagranicznych Seljamaa.

RZĘKA NARWA. HIL-
WAROWNIE ŚRĘDNIOWIE
BRZĘGU LEWYM „HERM-
PRAWYM—„JANILLINN“
NARVA—„JOGI. AJAL
KESKAEGSED KINDLUSE
KUL KALDAL HERMANNI
PAREMAL KALDAL. —

PALAC W MIEJSCOWOŚCI KU-
RACYJNEJ „NARVA-JOESUU“
SÜVILA NARVA-JOESUUS.

ESTONSKIE MUZEUM NARODOWE
RESTI RAHVA MUUSEUM — T

zbiory zdigitalizowane

CBW

www.cbw.wp.mil.pl

OSTRABRAMA KIRIK VILNOS, MILES LEIDUB
POOLAS ŪLDISELT AUSTATUD IMETTEGEV
JUMALAEMA PILT XVII SAJANDIST.
KOŚCIÓŁ OSTROBRAMSKI W WILNIE, W KTO-
RYM ZNAJDUJE SIĘ CZCZONY PRZEZ WSZYST-
KICH POLAKÓW CUDOWNY OBRAZ MAT-
KI BOSKIEJ, POCHODZĄCY Z XVII WIEKU.

BELVEDERI LOSS. SEE LOSS OLI MARSSAL JOSEF
PILSUDSKI AMETLIK ELUASE, PRAEGU
MUUDETUD TEMA MALESTUSEKS MUUSEUMIKS.
BELWEDER. PALAC TEN BYŁ OFICJALNA SIEDZIBA
MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO, OBEC-
NIE ZAMIENIONY NA MUZEUM PAMIĄTEK PO NIM.

PODOFICER WOJSKA ESTOŃSKIEGO

SYTUACJA PRAWNA I FINANSOWA
NA mocy Ustawy, w wojsku estońskim korpus podoficerów zawodowych uzupełniany jest spośród szeregowych, którzy ukończyli szkołę podoficerską w pułkach i zakwalifikowani zostali przez przełożonych, jako nadający się na podoficerów zawodowych. Korpus podoficerów zawodowych dzieli się na 2 grupy: podoficerów linjowych i administracyjnych. Podoficerowie linjowi muszą przejść 6—8-miesięczny uzupełniający kurs dla podoficerów zawodowych, celem pogłębienia zakresu wiedzy wojskowej. Takie kursy znajdują się przy uczelni wojskowej, która nosi nazwę »Połączone Wojenne Zakłady Naukowe«. Na kursie podoficerskim istnieją oddzielne klasy dla poszczególnych rodzajów broni — to też każdy linjowy podoficer zawodowy posiada daleko szersze wykształcenie w swojej specjalności, aniżeli podoficerowie służby czynnej. Podoficerowie administracyjni jak to: podoficerowie gospodarczy kompanij, pisarze, felczerzy i t. d. mogą w zasadzie nie posiadać ukończonych kursów dla podoficerów linjowych, ale naogół w praktyce podoficerowie ci są przeważnie podoficerami linjowymi, posiadającymi kwalifikacje specjalne, względnie wykształcenie, nabyte przed wstąpieniem do służby wojskowej.

USTAWA przewiduje następujące stopnie podoficerskie w dostosowaniu do pełnionych funkcyj:

DOWÓDCA drużyny — młodszy podoficer (kapral).

ZASTĘPCA d-cy plutonu — starszy podoficer (plutonowy).

SZEF kompanij, szwadronu i t. d. — feldfebel (sierżant).

PODOFICER może zaawansować, o ile jest wyznaczony na wyższą funkcję.

ZWOLNIENIE ze służby czynnej może nastąpić w następujących wypadkach:

- 1) naskutek próśby podoficera;
- 2) naskutek wyroku sądowego;
- 3) w drodze administracyjnej (niedostateczne opinie).

ZASADNICZY żołd dla podoficerów zawodowych wynosi:

Szeffa kompanij 60 koron (1 korona około 1,45 zł.).

Z-cy d-cy plutonu 50 koron.

D-cy drużyny 45 koron.

OPRÓCZ żołdu zasadniczego podoficerowie otrzymują:

- 1) dodatek żywnościowy od 8 do 10 koron (w zależności od garnizonu).
- 2) dodatek mieszkaniowy od 10—15 koron (o ile nie ma przydzielonego mieszkania rządowego),
- 3) dodatek rodzinny 8 koron na każde dziecko,

Prezydjum estońskiego Centralnego Kasyna Podoficerskiego 1933—1935. Eesti Allohvitseride Keskkogu juhatus.

4) ryczałt za wysługę lat — po 3 latach służby w rozmiarze 3-miesięcznych poborów, a po 10 latach w wysokości 6-miesięcznych poborów.

PODOFICEROWIE nabywają prawa emerytalne po 10 latach służby. Wysokość emerytury zależna jest od ilości lat służby i waha się między 35—75% wszystkich poborów. Normalnie podoficerowie są zwalniani po wysłużeniu 25 lat. W **PIERWSZYM** roku służby podoficer ma prawo do 2-tygodniowego urlopu, w następnych latach do czterech tygodni. Poza tem w wyjątkowych wypadkach (śmierć członka rodziny, pogrzeb i t. p.) podoficer może otrzymać do dwóch tygodni urlopu okolicznościowego.

PODOFICEROWIE posiadają zniżki kolejowe w wysokości 50%.

PODOFICEROWIE, którzy zostają przedwcześnie zwolnieni z czynnej służby ze względu na stan zdrowia lub redukcję etatów mają prawo pierwszeństwa przy obejmowaniu posad w służbie cywilno-państwowej. Przywileje, przyznane w tym względzie podoficerom, są ujęte w specjalnej Ustawie.

ORGANIZACJA KORPUSU PODOFICERÓW I JEGO ŻYCIE WEWNĘTRZNE

PRACA przygotowawcza do społecznego zorganizowania estońskiego korpusu podoficerskiego rozpoczęta została

Koszary estońskie.

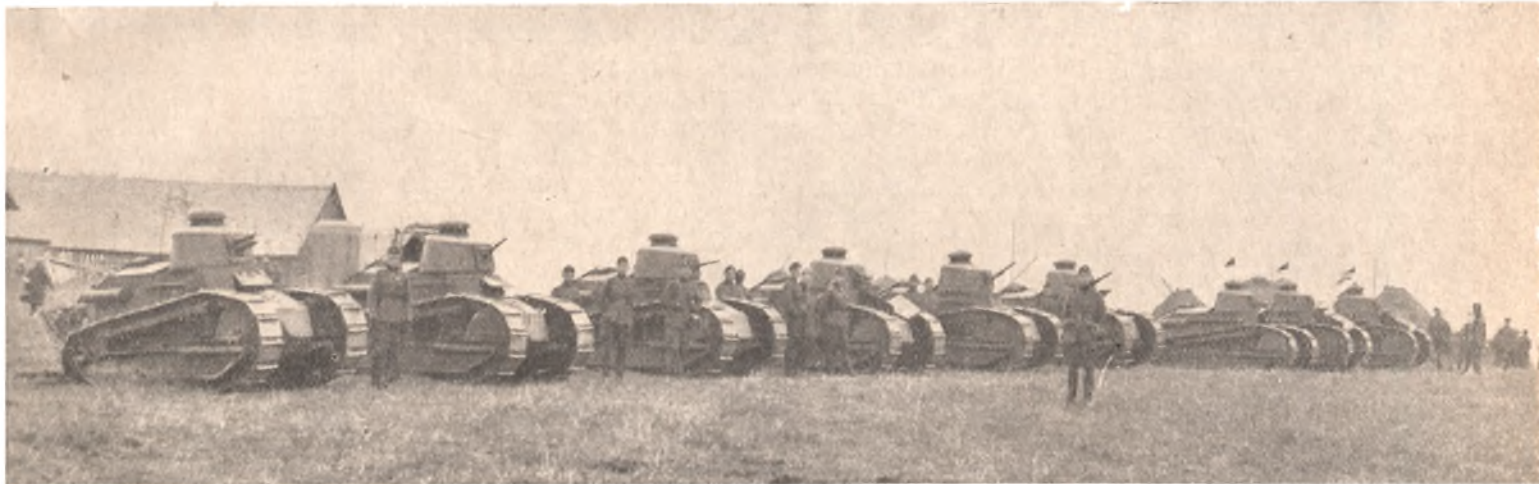
niezwłocznie po zakończeniu wojny i przejściu na kwatery czasu pokojowego. Pierwsze stowarzyszenia powstały z inicjatywy samych podoficerów. Pierwsze kasyno podoficerskie zostało otwarte w pułku kawalerji, stacjonowanym w miejscowości Tartu. W innych pułkach kasyna zostały zorganizowane w 1924 roku, a cała praca organizacyjna w tym względzie zakończona została w 1928 r. Początkowo cel kasyn podoficerskich był dosyć wąsko ujmowany: dać możliwość członkom spędzania czasu poza służbą pożytecznie i kulturalnie. Następnie jednak rozszerzono stopniowo ramy i zakres zadań kasyn podoficerskich w zależności od warunków lokalnych danego pułku i inicjatywy zarządów i członków.

ABY uregulować wszystkie kwestje organizacyjne kasyn podoficerskich i skoordynować ich prace w 1928 r. rząd wydał ustawę o kasynach podoficerskich, która określa cele i legalizuje ich działalność, a ponadto reguluje sprawy subsydjów ze strony rządu, które wyrażają się w przydziale odpowiednich lokali oraz w utrzymywaniu bezpłatnego opału i światła.

KĄDZY podoficer obowiązany jest być członkiem kasyna podoficerskiego i regularnie wpłacać opłaty członkowskie, co daje możliwość należytego wypełniania przez kasyna programów działalności.

Esti kasarmud.

Estoński pułk czołgów.

Auto-tankide rügement.

JAKO główne zadania kasyn podoficerskich ustawa przewiduje:

- 1) podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego i wojskowego;
- 2) konsolidacja korpusu podoficerskiego i pogłębienie poczucia patriotyzmu, obowiązku i honoru;
- 3) wyrobienie i podtrzymanie stosunków prywatnych między rodzinami podoficerskimi;
- 4) działalność nad podniesieniem sprawności fizycznej podoficerów;
- 5) organizacja pomocy materialnej dla podoficerów;
- 6) organizacja rozrywek dla podoficerów i ich rodzin w chwilach wolnych od zajęć.

OBECNIE działalność kasyn podoficerskich jest już bardzo poważna i intensywna. W szczególności widoczna jest wysoka dbałość w kwestjach podniesienia rozwoju umysłowego podoficerów. W tym celu urządzone są liczne i różnorodne kursy, odczyty i wycieczki naukowe i krajoznawcze.

Z INICJATYWY Zarządu Centralnego Kasyna podoficerskiego zorganizowane zostały przy kasynach teatry amatorskie, chóry podof. i t. d. Wszędzie powstały kasy pożyczkowo-oszczędnościowe, do których każdy podoficer wpłaca określony procent gaży, ustanowiony przez ogólne zebranie podoficerów. Niektóre kasy, egzystujące od kilku lat, posiadają już stosunkowo znaczne fundusze i udzielają pożyczek swym członkom nawet do wysokości 3-miesięcznych poborów. Jako charakterystyczny szczegół należy odnotować, że kasy mają już wyrobioną tradycję na udzielanie bezzwrotnych zapomóg swym członkom w wypadkach nadzwyczajnych, jak: ślub, urodziny dziecka, choroby, nieszczęścia i t. d.

W DZIAŁE wychowania fizycznego kasyna podoficerskie organizują różnorodne zawody sportowe.

JEŻELI chodzi o rozrywki, to do nich należą: urządzenie uroczystości z okazji świąt sportowych, organizacja zabaw,

wieczorów tanecznych i muzycznych, wycieczek rozrywkowych i t. d.

POSZCZEGÓLNYMI działami prac kasyna kierują wyłonione z zarządu sekcje, jak np. sportowa, kulturalno-oświatowa i t. d., nad którymi ogólny nadzór sprawuje Prezydium Zarządu Kasyna.

ZARZĄD CENTRALNEGO KASYNA PODOFICERSKIEGO. ZARZĄD tego kasyna, zorganizowanego w 1933 roku, poza normalnymi, ma następujące zadania kierownicze i reprezentacyjne:

- 1) przedstawicielstwo korpusu podoficerów;
- 2) ogólne kierownictwo i kontrola nad funkcjonowaniem kasyn pułkowych;
- 3) piecza nad rozwojem kasyn i pomoc w przewyżnianiu napotykanym trudności;
- 4) nadzór nad wychowaniem społecznym i wojskowym podoficerów — oraz
- 5) pomoc w organizacji kas pożyczkowo-oszczędnościowych.

W POZOSTAŁYCH dziedzinach działalność Zarządu Centralnego Kasyna jest analogiczna do kasyn oddziałowych. Członkami tego kasyna są wszyscy podoficerowie wojska estońskiego.

EGZYSTENCJA finansowa Centralnego Kasyna jest zapewniona przez ustanowienie miesięcznych opłat, płaconych przez kasyna oddziałowe. Opłaty te wynoszą od 1 $\frac{1}{4}$ do 1 $\frac{1}{8}$ kwot, wpływających jako miesięczne wkładki członków danego kasyna.

EESTI KAITSEVÄE ALLOHVITSER.

TEMA ÕIGUSLIK JA MAJANDUSLIK SEISUKORD.

Eesti kaitseväge allohvitseride teenistuskäigu seaduse kokkuvõtte ja palganormid. Allohvitseride korpuse organisatsioon ja siseelu. Allohvitseride kasiinode eesmärgid ning sisemine korraldus. Allohvitseride Keskkogu tegevuse ülevaade.

POOLA KAITSEVÄE ALLOHVITSER

ELUKUTSELISED allohvitserid on iga kaitseväe lahutamatuks osaks. Nende vastutusrikas osa ohvitseride asetäitjana nii sõja kui ka rahu ajal nõuab neilt nende tähtsate ülesannete täitmiseks igakülgset ettevalmistust. Ajateenijate otsekoheste ülemuste ja kasvatajana nad avaldavad suurt mõju nende sõjalise koolituse ja isamaalise meelsuse peale.

MARSSAL Josef Pilsudski, uuestisündinud Poola kaitseväe looja ja organisaator ning ühtlasi sõduri hingeelu eeskujulik tundja järgmiste sõnadega avaldas oma autoriteetse arvamise allohvitseri osast:

»KUI igal aastal kasarmuisse koguneb tuhandeid ja tuhandeid noori poisse, kellel aimugi pole relvadest, liikumisest ja sõjaväelisest korrast, ja kui lühikese aja jooksul on vaja neid muuta kõlblikeks sõdureiks, siis mõnikord kerkib üles kahtlus, kas see üldse on võimalik. Siis allohvitseri osatähtsus paisub suureks, tema osa kaitseväes muutub suureks ja tähtsaks: Siis iga hetk, nii nagu lahingus, on kallis, ning näib, et ei jatku jõudu, et kõigest jagu saada. Ütlesin — nii kui lahingus, sest mäletan lahingupäivi, kus päeva lõppedes, öösel ei maganud, et läbi mõelda järgmise päeva tööd, ning ei mäleta ühtegi juhust, mil ei oleks võinud endale teha etteheiteid, et kõik ei oleks tehtud«. **OTSEKOHESTE** juhtidena ning kohustes, mida neile ette kirjutab poola kaitseväe juht, allohvitserkonna töö on raske ja vastutusrikas, kuna peale sõjateaduse teoreetilise ja praktilise tundmise nõuab ta iseseisvust, kogemusi ning erilisi isiklikke omadusi, mis on aluseks juhi vastutavale ametile.

SELLEPÄRAST allohvitseri — üleajateenija kohuste ala on laialdane ja mitmekesine ning saab suurema tähenduse selle tõttu, et seniste kogemuste põhjal allohvitseril tuleb

Allohvitseride ajakirja »Wiaruse« toimetus. Komitet Redakcyjny tygodnika podoficerskiego »Wiarus«.

tihti täita ohvitseri kohuseid tähtsates olukordades, milliseid kindlasti endaga kaasa toob tulevane sõda. Ilusa võitlustraditsiooni sellest küljest omavad poola allohvitserid, kes, nagu seda näitab sõjategevuse ajalugu, pidid asendama kompani ülemaid, täites seda ülesannet oma ülemuste rahuloluks.

POOLA kaitseväe väljaõppe tase oleneb järelikult suurel määral allohvitseride-instruktorite kaadri ettevalmistusest. Kuna ilmasõda ja Poola-Vene 1920 a. sõda tõid suuri muutusi võitlustaktikas, siis ka kaitseväe väljaõppe süsteem pidi läbi elama suuri muutusi. Allohvitseride-koolidest, erikursustelt ning väeosadest välja tulnud allohvitserid peavad ületama suuri raskusi, et koos ohvitseridega muuta noort, kaitseväe ridadesse astuvat kodanikku sõduriks, kes vastaks moodsa sõja nõuetele.

INSTRUKTORITE-allohvitseride kaadri ülesandeks on sõduri kasvatamine nii, et ta oleks pimesi, kuid ka taipavalt sõnakuulelik, vastavalt ennast valitsev, ilma närvideta, kiiresti orienteeruv ja otsustamisvõimeline. Nende ülesandeks on ka õpetada sõdurit ümber käima kõigi sõjatehnika saavutistega ning õpetada talle koostööd teiste väeliikidega.

ERILISI väärtusi allohvitser toob kaitseväe-teenistusse ajateenijate kasvatajana. Ei ole küllalt, kui sõdur on tehniliselt hästi ette valmistatud tulevase sõja raskustele, ta peab olema ka vastavalt kasvatatud. Sellele tähtsale alale kaitseväes pühendatakse palju tähelepanu, aega ja jõudu. Et sõdur üles ei ütleks tulevase võitluse raskeil hetkeil, ta peab olema isamaaliselt ning riikliselt küllaldaselt kasvatatud.

OMA töös allohvitser kui juht ja kasvataja kultuur-kasvatustlike teid mööda sammub sõjalis-tehnilise väljaõppe ja

Poola kaitsevägi. Sõjaline viievõistlus. Wojsko Polskie. Zawody w pięcioboju wojskowym.

isamaalis-rahvusliku sõduri kasvatus poole. Alates sõbralikust vahekorra sõjalise käsitöö seltsimeeste vahel kuni parima üksteisesse suhtumiseni alluva ja ülemuse vahel. Sõdurite kasarmuelu meeldivaks ja mitmekesiseks muutmiseks alates kuni hoolika sõduri hingeliste ning materjaalsete tarvete rahuldamiseni. Tema keskmisest kõrgematest pedagoogilistest niig didaktilistest andeist oleneb tema töö viljakus, ning tema intellektuaalsest tasemest mõju sõdurite vaimlisele arengule. Need igale allohvitserile tarvilikud omadused tuginevad esijoones armastusele kaitseväeteenistuse vastu, eeskujulikule korrale ja kohusetundele, täielikule sõnakuulelikkusele ülemuste vastu ning lõppeks mõistlikule ja sõbralikule käitumisele sõduriga.

ARVUKATE kasulike kaitseväevõimude poolt ette võetud aktsioonide hulgas üks tähtsamaid on allohvitseride üldhariduse täiendamine. Täielik hariduse täiendamise tarbest arusaamine allohvitseride hulgas leidis väljendust pidevas ning hoolsas töös vabatahtlikkutel kursustel alg- ja keskkooli kava ulatuses kui ka mitmet liiki kultuur-hariduslikes ringides, milliseid organiseerivad üleajateenijate kasiinod.

ALLOHVITSERIDE seltskondlik-riikliku töö keskusteks on kasiinod ning kodud. Nende ülesandeks on allohvitseride korpuse koondamine, kasiino liikmete ning nende perekondade hulgas seltskondliku ja kultuurse läbikäimise elustamine, kaasvõitlejaliku solidaarsuse loomine, majanduslik omaabi ning ülalnimetatud sõjalise ning üldhariduse edendamine. Mainitud põhimõtete elluviimiseks on asutatud erilised, allohvitseride seast valitavad sektsioonid. REAALSETELE alustele põhjendatud omaabi organisatsioon õpetab allohvitseridele kokkuhoidu, millest nad kasu

saavad peale kaitseväeteenistusest lahkumist, astudes uutesse elutingimustesse.

SUURT huvi allohvitseride hulgas äratavad kodumaised maateaduslikud ekskursioonid, andes võimalust tutvuneda oma maa ilu ja rikkusega. Arusaadavalt endaharimise ning maa tundmaõppimise aktsioon on rajatud allohvitseride erasummadele, kes kiiduväärt arusaamisega ei keela selleks otstarbeks oma andeid.

RÄÄKIDES allohvitserist kui sõduri juhust ja kasvatajast, kriipsutades alla tema elavat osavõttu kultuurhariduslikus töös, ei saa jätta mainimata tema suurt osa riigi üld-ühiskondlikus elus. Allohvitseri näeme alati säääl, kus seda nõuab rahvuslik ja riiklik tarve; näeme teda isegi seal, kus appi ei tõtta keegi päälle tema. Ta on erakorraliselt ohvrimeelne ning annetamises üldsuse kasuks lihtsalt ületamatu. Kas alalise enesemaksustamisega ühiskondlike organisatsioonide kasuks, või eriliste annetustega koolihoonete ehitamiseks või lõppeks tõtates appi kõige vaesemaile, poola allohvitser on saanud ühiskonna liikmeks, keda hinnatakse mitte ainult isamaa kaitsjana sõjakorral, vaid ka teadliku ning kohusetundelise kodanikuna.

ALLOHVITSERIDE korpuse ohvrimeele elavaks näiteks oli Challenge, mis 1934 a. organiseeriti Poola poolt. Sellest võistlusest võttis osa kaks allohvitseride annetustest ostenud ning allohvitseridest meeskonnaga lennukit, Tänu sellisele seisukohale sai kuulsaks teiste kõrval ka poola lenduri-allohvitseri nimi. Läänud aastal poola allohvitseride korpus annetas 300.000 zloti spordilennuasjanduse arendamiseks.

SEADUSANDLIKUD ja kaitseväge võimud, ära tundes allohvitseride — kaitseväge tüve — tähtsust, terve rea määrustega püüavad luua poola allohvitseri tüüpi, mis vaba

Varssavi garnisoni allohvitseride maleesivõistlused 1935a.
Turniej szachowy o mistrzostwo podoficerów garnizonu warszawskiego na rok 1935.

Ühe mäestikuküttide rügemendi allohvitserid.
Podoficerowie jednego z pułków podhalańskich wojska polskiego.

oleks vigadest ja puudustest, millised olid Vene, Saksa ja Austria vägede allohvitseridel. Töö sel alal läheb alataasa edasi. Olgugi, et ta on raske, ta siiski on tänulik, sest allohvitseride seisus, nagu seda näitas viimane Poola—Vene sõda, on väga isamaaline ning riiklikult häälstatud.

ÜLEAJATEENIJAKS — allohvitseriks võib nimetada ajateenijat peale teenistusaja lõppu, kui tal on teatud moraalsed ja teenistuslikud eeltingimused, kui ta valdab sõnas ja kirjas emakeelt ning kui ta on edukalt lõpetanud allohvitseride kooli omandades tegeliku või titulaarse kaprali auastme maaväes või vanema madruse aukraadi mereväes. **ALLOHVITSER** kirjutab alla kolmeaastasele kaitseväeteenistuse lepingule. Enne tähtja lõppemist allohvitser on kohustatud esitama palve pikendada kaitseväeteenistust järgmise kolme aasta võrra. Juhul, kui palvet ülemuse poolt ei rahuldata, läheb üle reservi, maakaitseväge või käsutusväkke.

ET võimaldada allohvitseridele ohvitseriks saamist, asutati Bydgoszczis ohvitserikool allohvitseridele. Sellesse kooli astuvad allohvitserid jäävad aastmetesse, mis neil olid enne kooli astumist ning saavad sellega seoses olevate eesõiguste osaliseks, kuid koolis viibimise ajal ei kannata allohvitseri tunnuseid ning ei kasuta aastmeile vastavaid tiitleid.

KÄSITADES poola kaitseväge allohvitseride elu üldiselt, ei saa jätta mainimata allohvitseride koole alaealistele. Nende koolide õpilased, nii nagu Kadettide Korpuse õpilased, ei

Poola lendur-seersant Szubka, kes 1933 a. Varshavis peetud lennumiitingul võitis esimese auhinna. Samadel võistlustel tuli teisele kohale allohvitser Buczyński.

Sierzant pilot Szubka, zdobywca pierwszej nagrody w akrobacji na Meetingu lotniczym w Warszawie w roku 1933. Drugie miejsce zajął plutonowy pilot Buczyński.

ole sõdurid, kuid kooli seespäikes ning välispäikes elus on maksev eriline kord. Pääle kooli edukalt lõpetamist lõpetajad on kohustatud astuma vabatahtlikult kaitseväeteenistusse. Pääle kaitseväeteenistuse lõppu nad esitavad üleajateenijaiks-allohvitserideks vastuvõtmise palved ning kohustuvad teenima sellistena kolm aastat iga koolis veedetud aasta eest.

Nii siis üldjoontes näeb välja allohvitseride osa poola kaitseväes, nende eesõigused ning nende järel dustena õigused ning kohused riigi ja tema kaitseväge vastu. Terve rahva ühises jõupingutuses, kõigi tema ühiskondlike kih tide töös uuestisündinud riikkondluse ehitamisel, ühises jõupingutuses riigipiiride kaitseks juhul, kui vaenlane peaks ründama maad, seisab ka poola allohvitser oma ülesande tähtsuse täies arusaamises, mida ta peab täitma arvukate noorsoo hulkade juhina ning kasvatajana.

PODOFICER WOJSKA POLSKIEGO NA wstępie autor, por. Jerzy Ciepielowski, cytując opinię Marszałka Józefa Piłsudskiego o roli podoficera a następnie omawia pracę kulturalno-wychowawczą podoficera i jego wpływ intelektualny na umysłowy rozwój żołnierzy oraz podkreślono jego wybitną rolę w ogólnospołecznem życiu państwa i bezprzykładną wprost ofiarność, której typowym przykładem był Challenge organizowany przez Polskę w roku 1934, do którego stanęły 2 samoloty z obsługą podoficerską, ufundowane ze składek podoficerskich. (Dodano też, że w roku bieżącym podoficerowie złożyli 300.000 zł. na lotnictwo sportowe).

Lendur-allohvitser Jan Buczyński (istub kabiinis), kes rahvusvahelistel lennuvõistlustel „Challenge“ 1934 a. lennukil „Allohvitser I“ saavutas 3. koha poola võistlajate hulgas ja 7. koha üldarvestuses.

Plutonowy pilot Jan Buczyński (siedzi w samolocie), który w „Challenge“ 1934 r. osiągnął na samolocie „Podoficer I“ 3 miejsce w konkurencji polskiej a 7 w ogólnej. Samolot „Podoficer II“ prowadził sierż. Balcer.

POOLA ALLOHVITSERI OSA SELTSKONDLIKUS TÖÖS

POOLA riigi aluseks on demokraatia, s. o. võimalus seltskonnal mõjutada riigivalitsust — tema poolt Seimi ja Senatisse valitud esindajate kaudu. Riigi hääkäekäigu, rikkuse ja võimsuse aluseks on terve rahva üksmeelne jõupingutus, mis väljendub koostöös ja koostegevuses, eesmärgiga kindlustada Riigile materjaalne alus ja moraalsed jõud, mis vajalikud ülesaamiseks varitsevatest raskustest ja hädaohutudest.

POOLA riigi põhiseadus võimaldab seltskonnale koostöö ja koostegevuse. Põhiseaduse esimene artikkel ütleb: »Poola riik on ühiseks varanduseks kõigile riigikodanikudele«. Iga rahvapõlv on kohustatud oma jõupingutusega tugevdama riigi jõudu ja võimu, või nagu ütleb selle artikli viimane punkt »selle kohustuse täitmise eest vastutab järeltuleva põlve ees oma au ja nimega«.

VÄIKSED ja nõrgad riigid, siis kui nad endale üles seadsid kindla eesmärgi ja selle taotlemisele asusid järjekindla koostöö ja koostegevusega, kasvasid jõus ja võimsuses. Suured rahvad ja tugevad riigid langesid siis, kui nad unustasid, olles hellitatud rikkusest ja kuulsusest, vajaduse koostöök ja koostegevuseks, kui nad kaotasid eesmärgi, mille poole kunagi rühkides, nad olid jõudnud võimule ja suurusele. Selliseid näiteid leiame maailma ajaloos küllaldaselt.

POOLA rahvas, pärast pooleteisesaja aastast vangipõlve, tänu oma geniaalsele juhile marssal Josef Pilsudskile, tõusis uuesti ühele tasemele Euroopa esimeste rahvastega. Võit

Poola allohvitserid jälgimas lõbusat näidendit ühes pealinna teatrest.

Polscy podoficerowie, przybyli do Warszawy na zjazd, zorganizowany przez redakcję »Wiarusa«, na wesołej sztuce w jednym z teatrów stołecznych.

lahinguväljal kindlustas talle kindlad riigipiirid, kuna rahva loovtöö võimaldab talle üle saada raskustest, mis esinevad teel vastu paremat homset.

POOLA rahva praegune põlv võib õigusega nimetada end õnnelikuks. Õnnelikuks mitte ainult sellepärast, et talle oli võimaldatud tagasi võita kord kaotatud riiklikku iseseisvust, mille eest valasid oma verd poolteistsada aastat enne meid elanud rahvapõlved, vaid ka sellepärast, et omas Juhi, kes teda õpetas uskuma oma jõududesse, õpetas teda üle saama eelarvamustest, õpetas teda võitma kavakindlustet töös, seadis üles eesmärgi ja näitas tee selle realiseerimiseks.

RAHVAS sai aru temale Juhi poolt kätte näidatud eesmärgist. Selleks eesmärgiks on Poola võimsuse ja jõu edasiarendamine ajas. Abinõuks, mis neid sellele eesmärgile viib, on kõikide rahvakihtide koostöö ja koostegevus. SELLEST tööst ja koostegevusest seltskonnas võtab osa allohvitserkond. Selle fakti allakriipsutamine oleks ainuüksi liialt nõrk selleks, et aru saada asjade tegelikust seisust. Meie mitte ainult ei võta osa sellest tööst, vaid oleme kaugelt ületanud selle plaanikindla jõupingutuse raamid. Arvudes moodustame vaevalt 1%, samuti ka materjalselt oleme palju nõrgemad reast teistest seltskondlikkudest ühingutest. Kuid siiski.

KUID siiski võime olla täiesti rahuldatud senistest töötulemustest. Julgelt võime kinnitada, et meisse pandud lootused poole luhtunud. Just vastupidiselt. Meie töötule-

Poola kaitseväge allohvitseride korpuse esivõistlused tennis Kaitseministri rändauhinna Varssavis 1935 a.

Turniej tenisowy o mistrzostwo korpusu podoficerskiego wojska polskiego o nagrodę wędrowną Ministra Spraw Wojskowych. Na kortach Warszawy w 1935 r.

muste ülejääk võib õigusega olla korra ja energia eeskujuks raskustest üle saamisel. See ei võinudki teisiti olla. Allohvitserkond, mille koosseisu kuuluvad ülikooli haridusega isikud, rohkel arvul keskkooli lõpetanud ja ligi 40% sarnaseid, kelle hariduslik tasapind võrdub kolmele keskkooli klassile ja kes ei oma enda koosseisus ühtegi sarnast isikut, kelle hariduslik tasapind ei vastaks allohvitserilt nõuetavale tsensusele, omab küllaldase intellektuaalse ja moraalse tasapinna selleks, et hakkama saada oma ülesannetega. See oleks esimeseks. Ja teiseks, mis meile võimaldas sarnaste suurepärase tagajärgede saavutamise, on asjaolu, et kõik meie oleme läbi teinud kõige parema olemasoleva kooli, s. t. sõjaväeteenistuse. Selles koolis õpetati meid mõtlema mitte isiklikkudest kasudest, sest kes on end pühendanud sõjaväeteenistusele, siis mitte selleks, et kokku ajada varandusi. Meid õpetati töötama kõigepealt enda kallal ja siis nende vaimlise tasapinna tõstmiseks, kelle kasvatus on usaldatud meie kätte. Sealt siis ka

**Allohvitserid saavad korraldusi eskadroni ülemalt.
Podoficerowie na odprawie u dowódcy szwadronu.**

meie töö tulemused. Ja kas ainult meie tasapinna tõstmiseks? Ei. Kes tähelepanelikult jälgib tööd allohvitserkonna seltskondlikkudes harudes, meie kasiinosid, meie raamatukogusid, meie teatreid, allohvitseridelt saavutatud sportlike tulemusi ja kes peatuks lähemalt meie vastastikkuse abiandmise fondide bilansside juures, missuguseid hiljuti kas üldse polnud või siis väga väiksel määral, tänapäev aga ületavad tuhandeid zł., kes on näinud allohvitserkonna kirjanduslike väljaandeid, see jõuab arusaamisele, et oleme ära teeninud lugupidamise, mis meile osaks saanud seltskonna poolt.

SELLELE lugupidamisele võlgneme seda, et meie allohvitserkond on jõudnud kõrgele ühiskondlikule tasapinnale, luues oma häälekandja, milleks on »Wiarus«. Tänu viimasele, koostöö ja koostegevus mitmesuguste armee-korpuste, mereväe ja piirivalve vahel on süvenenud järjekindlalt — teenistuse ja Riigi kasuks.

MÕLEMILE ülaltoodud asjaoludele lisandub veel allohvitseri ohvrimeelsus kõrgemate eesmärkide saavutamisel. Allohvitserkond on annud suuremaid summe lennukite ja kultuur-selgitustöö arendamiseks, eraseltskondlikkude ettevõtete ülesehitamiseks jne. Õhukaitse Liidu, Punase Risti, Valge Risti, Koolide, Spordiklubide ja hääteliste asutiste kassaraamatud annaksid küllaldasel määral tõendusi allohvitserkonna ohvrimeelsusest, kui jutt on seltskondlikkudest asjadest.

MEIE ei ole sellele sugugi uhked, veel vähem pidurdab see meie edaspidist tööd. Oleme arvamisel, et see, mida teeme, on kasulik ja vajalik, kuuludes kodaniku kohustuste hulka, nagu seda ütleb allohvitseride hümnus:

»Hästi ja vaevata, kuid alati

Poola eest valvel oleme ärkasti,
kaitstes Teda truud ja kindla teenistusega,
sest nii meid õpetas meie Suur Marssal.

Nii ka Teda hoiame, nagu silma peas

Meie, allohvitserid poola väes».

WOJNICKI

vanemallohvitser.

»ROLA PODOFICERA W PRACY SPOŁECZNEJ«. POLSKI korpus podoficerski, posiadający w swem gronie ludzi z uniwersyteckim wykształceniem, duży odsetek z wykształceniem średnim i blisko 40% posiadających cenzus z zakresu 6 klas gimnazjalnych — posiada wystarczający poziom intelektualny i moralny aby sprostać postawionym sobie zadaniom w pracy społecznej.

KTO bacznie obserwuje pracę w placówkach społecznych korpusu podoficerskiego, nasze kasyna, nasze biblioteki, nasze zespoły teatralne, kto zastanowił się nad bilansami naszych funduszów samopomocy koleżeńskiej, które dziś dysponują tysiącami złotych, ten utwierdził się w przekonaniu, że jesteście wariaci zaufania, jakim darzą nas przełożeni i społeczeństwo.

TEMU zaufaniu zawdzięczamy, że korpus nasz zdobył się na wysoki poziom uspołecznienia przez założenie własnego organu prasowego jakim jest tygodnik »Wiarus«. Dzięki niemu współpraca i współdziałanie poszczególnych korpusów podoficerskich pogłębia się nieustannie na pożytek służby dla państwa.

Wojnicki St. sierżant.

Poola kaitsevägi. Jalgvägi paraadil.
Wojsko polskie. Piechota w czasie defilady.

Poola kaitsevägi. Õhukaitse suurtükivägi paraadil.
Wojsko polskie. Defilada artylerji przeciwlotniczej.

POOLA ALLOHVITSERI TÖÖST

MARSSAL Josef Pilsudski ütles: »Peame Poola muutma tugevaks ja vägevaks, tugevaks vaimult ja kultuurilt, et ta võiks püsida neis suurtes sündmustes, mida inimsugu ootab. Selles töös peame olema ohvrimeelsed.«

NEED sõnad on meile testamendiks. Meie, allohvitserid, saime aru, et iga kodaniku ennastohverdav töö oma riigi heaks on meie ülimald kohuseks.

Nii vaadates asja pääle olgu meile lubatud meelega tuletada seda, mida meie viieteistkümnenda aasta jooksul omal alal töötades oleme korda saatnud ning vaadata, kui kaugele oleme juba jõudnud teel parema tuleviku poole.

ESIMESES järjekorras peab ütlema, et allohvitseri töö avaldub kõigepealt aktiivses osavõtus seltskondlike ja üldkasulike organisatsioonide tööst. Samuti elav on allohvitseride osavõtt ühistegevusest kaitseväes. Leides sel pinnal laialdase ja tänuliku tegevusala, allohvitserid pühendavad väga palju aega ja tööd ühistegevusele, mille parimaks tõenduseks on see, et ligi 75% kõikidest juhatusliikmetest kaitseväe kooperatiivides on allohvitserid. SAMA elavalt allohvitserid võtavad osa asjaarmastajate teatrite tööst, mida külastab peale kaitseväelaste suurel arvul eraisikuid ning seda eriti idamaakondades. Need üldkasulikud ettevõtted töötavad allohvitseride vahetel juhtimisel, kultuuriferentide üldise järelvalve all.

SAMUTI paljud allohvitserid võtavad osa spordiseltside tegevusest, täites sageli juhatusliikmete vastutusrikkaid kohuseid.

Ei või mööda minna allohvitseride tööst nende oma organisatsioonides, nagu omaabi kassades, kasiinodes, raamatukogudes, mitmesugustes kasiinode sektsioonides, nagu male-, referaadi-, laulu- ja spordisektsioones j. n. e.

ALLOHVITSERIDE korpuse tegevus avaldub selgesti ka

kooliasjanduses vaesematele õpilastele abiandmise alal. SUUR osa allohvitseri ja nende perekondi võtab osa järgmiste organisatsioonide tööst: »Kaitseväe Pere«, »Poola Valge Rist«, »Vaestelastesõimed«, Mere- ja Koloniaalliga osakonnad, Õhu- ja Gaasikaitse Liiga ja muud. LÕPETADES ülevaadet poola allohvitseri tegevusest väljaspool teenistust ei või mööda minna tema ohvrimeelsusest üldkasulikkude ettevõtete kasuks. Nii näiteks, võttes osa paari aasta jooksul korjandusest Marssal Josef Pilsudski nimelise allveelaeva muretsemiseks, allohvitserid panid kokku mitusada tuhat zlotti. Vahatahtlikult organiseerisid korjanduse 1934. a. peetud rahvusvahelisele lennuvõistlusele Challenge'ile« meeskonna saatmiseks, mis andis tulemuseks 193.579 zł. 25 gr. Selle summa eest osteti kaks lennukit ja võimaldati allohvitseridele osavõtt lennuvõistlustest. Üks allohvitseridest, a-o. piloot Buczyński lennukil R. W. D. »Allohvitser I« saavutas 3. koha poola konkurentsis ja 7. koha rahvusvahelises konkurentsis.

CHALLENGE lennuvõistlusest eemalejäämise tõttu 1936 a. »Wiaruse« toimetuse alustas korjandust õppe- ja treeninglennukite muretsemiseks lennukoolidele ja -keskustele. Korjanduse aktsioon on lõpule jõudmas. 11. veebruaril oli juba korjatud allohvitseride poolt 288.095 zł. 48 gr., kuna korjanduse lõpuks loodetakse saavutada 320.000 zlotti.

SELLE raha eest on kavatsus muretseda üks üheksast RWD tüüpi lennukist koosnev õppekaader, mõnieteistkümmend purilennukit. RWD tüüpi treeninglennuk aeroklubidesse kuuluvaile allohvitseridele ja asutada stipendium politehnikumis lennuasjandust õppivale allohvitseri pojale.

Poola kaitsevägi. Mäestikuküttide suusapatrull.
Wojsko polskie. Patrol narciarski strzelców podhalańskich.

PÄÄLE selle allohvitseride korpus juba mitu korda on annetanud summased leuituste toetamiseks lennuasjanduse alalt, asutanud stipendiumeid j. n. e.

OLENEMATA sellest allohvitserid maksavad iga kuu osa oma palgast ühiskondlik — riiklikeks ja heategevaiks otstarbeiks. Allohvitseride annetust on ehitatud terve rida koole maa vaeseimas — idaosas.

NII näeb üldjoontes välja allohvitseride korpuse ühiskondlik töö ja tema ohvrimeelsus üldsuse kasuks.

D. MACESOWICZ-MAJEWSKI
van seersant.

PRACA PODOFICERA POLSKIEGO
MARSZAŁEK Józef Piłsudski powiedział: »Polskę musimy tak postawić w sile i mocy, potędze ducha i wielkiej kultury, aby się mogła ostać w tych wielkich, być może, przewrotach, które ludzkość czekają. W pracy tej potrzeba być ofiarnym«.

SŁOWA te są dla nas testamentem. Bardzo czynny udział podoficera uwydatnia się w dziedzinie spółdzielczości w wojsku, czego najlepszym dowodem jest fakt, że około 75% stanowisk w zarządach i radach nadzorczych spółdzielni wojskowych zajmują podoficerowie.

NIE MNIEJSZY też udział biorą podoficerowie w pracy amatorskich zespołów teatralnych, z których poza wojskiem — zwłaszcza na kresach — wiele korzysta i ludność cywilna.

NIE można też pominąć milczeniem pracy podoficerów na terenie własnych organizacyj, jak: w kasach i funduszach samopomocy, w kasynach, bibliotekach, w przeróżnych sekcjach kasynowych, szachowych, odczytowych, śpiewaczych i t. p.

PO tym krótkim przeglądzie pracy pozasłużbowej polskiego podoficera, niesposób nie wspomnieć o jego ofiar-

Poola kaitsevägi. Maskeeritud lennukite eskaader.
Wojsko polskie. Zamaskowana eskadra samolotów.

ności na cele społeczne. I tak np. na łódź podwodną im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, korpus podoficerski ofiarował ponad kilkaset tysięcy złotych. Następnie samorzutnie zorganizował zbiórkę na »Challenge« 1934 r., która w wyniku przyniosła sumę 193.579 zł. i 25 gr. Z sumy tej zakupiono dwa samoloty »challenge'owe«, co udostępniło podoficerom wzięcie udziału w turnieju, w charakterze zawodników.

JEDEN z podoficerów, plutonowy-pilot Buczyński Jan na samolocie R. W. D. »Podoficer I« osiągnął 3 miejsce w konkurencji polskiej, a 7-me w ogólnej.

WSKUTEK zaniechania »Challenge'u« w 1935 r. rozpoczęto zbiórkę na zakup samolotów treningowych dla ośrodków szkolnych i szkół lotniczych, zainicjowaną przez redakcję tygodnika »Wiarus«. Zbiórka ta obecnie znajduje się w stadium końcowym. Zebrana na ten cel suma ze składek podoficerów wyniosła do dnia 11 lutego b. r. kwotę 288.095 zł. 48 gr., a do końca zbiórki niewątpliwie osiągnie sumę około 320.000 zł.

ZA pieniądze te zostanie ufundowana: 1 eskadra szkolna, złożona z 9 samolotów R. W. D., kilkanaście szybowców, 1 samolot R. W. D. do lotów treningowych dla podoficerów, należących do Aeroklubu, oraz stypendjum lotnicze dla syna podoficera chcącego kształcić się na politechnice w dziedzinie lotnictwa.

NIEZALEŻNIE od wspomnianej ofiarności korpusu podoficerskiego podoficerowie wpłacają co miesiąc składki na różnego rodzaju cele o charakterze społeczno-państwowym i charytatywnym. Ze składek członków kasyn podoficerskich powstała na kresach wschodnich niejedna szkoła dla potrzeb tamtejszej ludności.

D. MACESOWICZ-MAJEWSKI
st. sierż.

D Z I E Ń W O B O Z I E Ć W I C Z E B N Y M

PO PRZYJŚCIU rekrutów do pułku rozpoczyna się u nas gorączkowa praca. Ćwiczy się ich przez cały dzień, to na placu, to w koszarach. Główna uwaga jest zwrócona na zasady dyscypliny i musztry. Po pewnym czasie, gdy już początki wiedzy wojskowej są opanowane, pułk wyrusza marszem podróźnym do obozu, ćwiczebnego, gdzie jest dosyć terenu nawet do ćwiczeń bronią połączoną.

KĄŻDY pułk w Estonji ma swój obóz zupełnie dobrze urządzone, ale najlepszym i najpiękniejszym jest obóz znajdujący się w pobliżu miasta Petseri, tak zwany »Obóz Północny«. Założony jest on i urządzone przez obecnego Szefa Sztabu, generała REEKA. Obóz rozłożony jest na wysokich brzegach ślicznego jeziora, w pobliżu ujścia rzeki wpadającej do niego. Teren obozu jest niezwykle malowniczy i urozmaicony. W pobliżu samego obozu rozpościera się wspaniały widok na brzegi jeziora i rzeki, dalej widać piękne wzgórza pokryte gęstym lasem mieszanym, złożonym z sosen i brzoź, dalej pas ładnych wydym piaszczystych — w innej stronie świeża zieleń łąk, poprzerzynanych wąskimi pasmami zbóż.

ZYCIE w obozie rozpoczyna się o godzinę lub dwie godziny wcześniej niż w garnizonie.

O GODZ. 5 rano na wysokim maszcie, ustawionym w środku obozu, majestatycznie podnosi się do góry nasza narodowa — niebiesko-czarno-biała chorągiew, a orkiestra, grając chorał Beethovena, wzywa wszystkich do codziennej pracy.

OD TEJ chwili wre gorączkowa działalność, gdyż pracy jest dużo, a program musi być skrupulatnie wykonany. ĆWICZENIA w okresie letnim są naogół trudne i wymagające dużego wysiłku, gdyż, naprzykład, ćwiczenia bojowe przeważnie odbywamy na terenie piaszczystym przy całkowitem bojowym wyekwipowaniu; ale za to po skończonych ćwiczeniach, kto nie skorzysta z okazji wykapania się w tuż znajdującym się jeziorze? Po takiej kąpieli znika zmęczenie i każdy się czuje rześkim i w pełni sił. NA sygnał — stajemy w szeregach i udajemy się na obiad, który nam wydają w ogólnej kuchni, a który spożywamy w ładnej stołowni, obliczonej na 600 ludzi.

STOŁOWNIE posiadają również dobrze urządzone lodownie, piwnice i spiżarnie, w celu przechowywania łatwo psujących się produktów.

O BOK stołowni znajduje się kasyno, a dalej sklepiki, w których można dostać różne konieczne drobiazgi po cenach zupełnie możliwych.

PO poobiednim odpoczynku następuje dalsza praca, przeważnie w zakresie porządkowania i urządzenia obozu. CZAS wolny od zajęć spędzamy na różnych przyjemnościach, jak kąpiel w rzece czy w jeziorze, plaża, spacer — to też w tych godzinach zapominamy całkowicie o ciężkich ćwiczeniach i czujemy się jak na prawdziwym letnisku. NAJBARDZIEJ uroczystym momentem każdego dnia jest apel wieczorny.

PUNKTUALNIE o godzinie 9-tej, w obecności dyżurnego

oficera, trębacze grają capstrzyk, następnie na rozkaz »do modlitwy« kompanje obnażają głowy i chórem śpiewamy modlitwę wieczorną, a następnie pod dźwięki orkiestry — hymn państwowy. Następnie defilujemy przed najstarszym z obecnych oficerów i odmaszerowujemy do swoich kompanij.

CHORAĞIEW zostaje opuszczona i zajęcia służbowe zakończone. Mamy do naszej dyspozycji jeszcze jedną godzinę: kto chce, może posłuchać koncertu muzyki pułkowej lub też spędzać czas, jak mu się podoba.

O GODZINIE 10-tej idziemy spać i do następnej pobudki panuje w obozie prawie absolutna cisza.

PODOFICER ESTOŃSKI

P Ä E W Ö P P E L A A G R I S
Käesolevas artiklis antakse täpne Petseri põhjalaagri
päevakava Laager ehitati kindral Reegi poolt.

Wojsko estońskie. Orientacja w terenie.
Eesti kaitsevägi. Orienteerumine maastikul.

ZWIĄZEK OBRONY E S T O N J I

»Ku chwale i dla dobra Ojczyzny — wolnej Estonji». WOJNA światowa wzruszyła filary świata i na skutek zadanych przez nią ran cierpią jeszcze dzisiaj państwa i narody.

JEST więc rzeczą zrozumiałą, że po jej ukończeniu zaczęły kiełkować idee, mające na celu niedopuszczenie, czy też stopniowe ograniczenie możliwości wybuchu wojny. Idee te miały na celu w pierwszym rzędzie ogólne potępienie wojny napastniczej i napastnika.

POMIMO rozpowszechnienia się tych szlachetnych haseł, nie zdołało cywilizowane społeczeństwo wynaleźć całkowicie skutecznego środka przeciw wojnie — panuje więc jeszcze obecnie między narodami wzajemna nieufność.

ACZKOLWIEK nikt nie mówi dzisiaj o swych planach zaborczych, a rozważane są tylko możliwości wojen obronnych — tem nie mniej kwestja zabezpieczenia suwerenności państwa powinna być największą troską każdego narodu; każdego rządu.

Z POWYŻSZEGO wypływa konieczność — o ile nie trzymania karabinu przy ramieniu, to w każdym bądź razie — posiadania go w pogotowiu i umiejętnego się nim posługiwania, aby w potrzebie móc go użyć należycie celem obrony wolności i niepodległości swej Ojczyzny.

PAŃSTWA, istniejące od dawna, mają w sprawach bezpieczeństwa wojennego wiele zagadnień uregulowanych i wypróbowanych w przeciągu całych stuleci.

W ZUPEŁNIE innej sytuacji pod tym względem znajdują się państwa małe, powstałe po wojnie, a z pośród nich w pierwszym rzędzie Estonja, której położenie geograficzne jest wyjątkowo trudne. Ponadto istnieje jeszcze kilka innych okoliczności niekorzystnych dla wskazanych wyżej państw z punktu widzenia ich obronności, a przede wszystkim skromna liczba zaludnienia i ograniczone środki, jakie te państwa mogą przeznaczyć na utrzymanie stałych sił zbrojnych.

TE WARUNKI zmuszają małe państwa do poszukiwania innego wyjścia dla zapewnienia bezpieczeństwa całości swych granic, którem tylko być może bezinteresowna służba ochotnicza wiernych państwu obywateli i ich starania i trudy nad zapewnieniem bezpieczeństwa Państwu.

JEST rzeczą jasną, że takie postawienie sprawy nie może być uważane za formę imperjalizmu — przeciwnie rozpatrywane być może tylko jako troska utrzymania pokoju i bezpieczeństwa — tembardziej, że jasna być musi dla każdego kwestja, iż małe państwa nie mogą przygotowywać żadnych planów agresywnych.

ZANIM przejdziemy do charakterystyki dzisiejszego stanu organizacji »Kaitseliitu« przedstawimy w kilku wierszach warunki i wydarzenia historyczne, które wpłynęły w sposób zasadniczy na dzisiejszy ustrój i znaczenie »Kaitseliitu«.

Estońskie Przynależenie Morskie. Nauka sygnalizacji optycznej.

Eesti merekaitseliit. Optilise signalisatsioon õppused.

NA TERYTORJUM Rosji, pod zaborem której znajdowała się Estonja, przeciąganie się wojny światowej, zanik stopniowy zapału wojennego, ciężkie straty na froncie, które osłabiły wiarę w zwycięstwo, dezorganizacja życia gospodarczego w połączeniu z rozkładową agitacją partyj lewicowych przygotowały grunt do rewolucji, która wybuchła w marcu 1917 roku.

ROZPREŻENIE opanowało armję. Rozpasanie na froncie i wewnątrz kraju wywołało coraz większą ilość przestępstw i zbrodni. Powołana do życia przez pierwszy rząd rewolucyjny »milocja« nie była w stanie zapewnić publicznego bezpieczeństwa i poszanowania praw oraz zgnieść anarchję.

NIEOPATRZNIE rzucone hasła rewolucyjne zwiększyły tylko chaos i niweczyły autorytet władzy. Rozkład życia społecznego ogarnął cały kraj. We wrześniu 1917 roku coraz częściej zachodziły wypadki mordów i plondrowania.

NA TERYTORJUM dzisiejszej Estonji przyczyniły się do

zwiększenia zamieszek: okupacja niemiecka i odwrót armii czerwonej, które dopuszczały się licznych przestępstw.

ABY bronić życia i mienia obywateli, zorganizowana została ochrona obywatelska pod kierownictwem admirała Pitka, późniejszego twórcy estońskiej floty i pociągów pancernych, najpierw w Tallinie, a następnie i w innych miejscowościach. Ta organizacja obywatelska zorganizowana w jeden korpus pod nazwą »Samoobrona« oddała olbrzymie usługi sprawie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

RÓŻNE komitety rewolucyjne i władze bolszewickie w szczególności starały się wszelkimi sposobami utrudnić działalność »Samoobrony«. Ostatecznie 11 listopada 1917 roku została organizacja ta przez bolszewików oficjalnie zlikwidowana, jednak członkowie »Samoobrony« narodowości estońskiej prowadzili dalej swą pracę konspiracyjną.

NIEZMIERNIE ciężkie zadania spadły na barki »Samoobrony« w chwili opuszczenia terytorjum Estonji przez oddziały bolszewickie i przy okupowaniu kraju przez Niemców, co zbiegło się z chwilą proklamowania Niepodległości Estonji.

PONIEWAŻ władze bolszewickie rozwiązywały narodowe estońskie oddziały wojskowe, lub uzupełniły je swoimi zwolennikami — tajna organizacja »Samoobrony« stanowiła jedyną narodową estońską siłę zbrojną, która zdołała spowodować upadek bolszewickiego panowania w Tallinie (stolica Estonji), pomimo niesłychanie ciężkich warunków. Wyzwolenie i zarazem proklamowanie niepodległości państwa miało miejsce 23—24 lutego 1918 roku. Tajna »Samoobrona« przeistoczyła się w jawną organizację »Obrony Narodowej«.

WKRÓTCE jednak potem okupacja niemiecka usadowiła się w kraju na dobre. Władze niemieckie zezwoliły formalnie na istnienie naszej organizacji, jednak narzuciły

Orkiestra okarynowa estońskiego związku »Młodych Orłów«.

Noorte Kotkaste okariinide orkestar.

jej swoją kontrolę i dały nową nazwę »Bürgerwehr«. ABY nie stracić swych wpływów, w tej nowej organizacji, która była pomyślana jako organizacja o ideologii germanofilskiej, część członków »Samoobrony« — patriotów estońskich — musiała pozostać w nowej organizacji — część zaś wycofała się znowu do pracy konspiracyjnej. Po likwidacji estońskich oddziałów wojskowych szereg estońskich oficerów wziął udział w tej podziemnej pracy. Obok wspomnianego uprzednio admirała Pitka w kierownictwie organizacji był czynny również bardzo owocnie ś. p. gen Põdder — jeden z najbardziej zasłużonych bohaterów naszej wojny o Niepodległość. Tajne związki patriotów stopniowo [nie tylko wzrastały, lecz przenikały do najdalszych zakątków kraju.

W ESTONJI podówczas pilnie śledzono za rozwojem wypadków na zachodnim froncie. W ustosunkowaniu się do tego najbardziej intensywna praca organizacji przypada na październik 1918 r., kiedy to wysłano na prowincję instruktorów, którzy rozwijali intensywnie agitację i utrzymywali z centralą pewnie funkcjonującą łączność.

W LISTOPADZIE niemieckie wojska okupacyjne zaczęły kraj opuszczać. 11 listopada 1918 roku nareszcie można było »Bürgerwehr« rozwiązać, a narodowa tajna organizacja mogła wyjść na powierzchnię i rozpocząć jawną pracę. Organizacja ta przyjęła nazwę »Eesti Kaitseliit« — Związek Obrony Estonji (w naszym pojęciu Estoński Związek Strzelecki).

ZAWIERUCHA wojenna i rewolucyjna, jak również okupacja niemiecka nie tylko zrujnowały kraj pod względem ekonomicznym, lecz również zniweczyły samorząd, rozproszyły inteligencję, szkoły i sądy, a co najważniejsze — zniweczyły nasze wojsko i naszą broń. Kraj był zniszczony całkowicie.

TE OKOLICZNOŚCI tłumaczą, dlaczego »Kaitseliit«, który najszybciej można było postawić na nogi, musiał wziąć

Drużyna strzelecka Kaitseliitu przed zawodami strzeleckimi w Helsinkach.

Eesti Kaitseliidu laskurmeeskond enne võistlust Helsingis.

na swoje barki nie tylko najtrudniejsze zadanie wewnątrz kraju — lecz również stanąć do obrony ojczyzny przed zalewem wynurzających się z głębi Rosji hord bolszewickich. WEWNĄTRZ kraju »Kaitseliit« pełnił funkcje policji i samorządu aż do czasu ich uformowania i współpracował jednocześnie przy przeprowadzaniu mobilizacji. Równocześnie linjowe oddziały Związku walczyły tam, gdzie front się cofał i gdzie świeżo formowane wojsko jeszcze nie nadeszło lub było za słabe. Wiele jednostek, sformowanych z kadr »Kaitseliitu« zdobyło sobie sławę dzięki swej wyjątkowej waleczności.

»KAITSELIIT« wypełnił całkowicie swe zadanie w czasie wojny o Niepodległość i wydawało się, że po zwycięstwie nad wrogiem, utracił cel swego istnienia. Działalność on w chwilach wyjątkowo ciężkich, lecz gdy niebezpieczeństwo przeminęło, sądzić było można, że trzeba go rozwiązać, gdyż młode państwo posiadało już zorganizowany aparat państwowy. To też obywatele powrócili do swych warsztatów pracy, aby odbudować to, co zostało zniszczone.

W POCZĄTKU 1920 roku »Kaitseliit« został rozwiązany. Tylko nieliczne oddziały pozostały, których działalność ograniczała się do ram daleko skromniejszych, niż działalność »Kaitseliitu«.

ACZKOLWIEK inwazja bolszewicka została zwycięsko zlikwidowana, lecz krecia robota partji komunistycznej, mająca na celu obalenie rządu narodowego na innej drodze, trwała nadal. W różnych miejscach kraju dawały się odczuwać skutki komunistycznej propagandy. Zaisntniał również cały szereg procesów karnych przeciw działaczom komunistycznym.

WÓWCZAS zaczęto ponownie odczuwać potrzebę, a naczelnik estońskiego związku »Młodych Orłów« melduje się u Pana Prezydenta Estonji.

»Noorte Kotkaste« organisatsiooni liige raporteerib riigivanemale.

wet konieczność powtórnego powołania do życia »Kaitseliitu«.

JESIENIĄ 1924 roku przystąpiono do reorganizacji oddziałów Związku. Komuniści jednak wyprzedzili nas i w nocy na 1 grudnia usiłowali dokonać przewrotu państwowego. Niepowodzenie, jakie ich spotkało, było wynikiem energicznej kontrakcji oddziałów »Kaitseliitu«. Komuniści zawiedli się w swych nadziejach, nie znaleźli również tylu zwolenników na ilu liczyli.

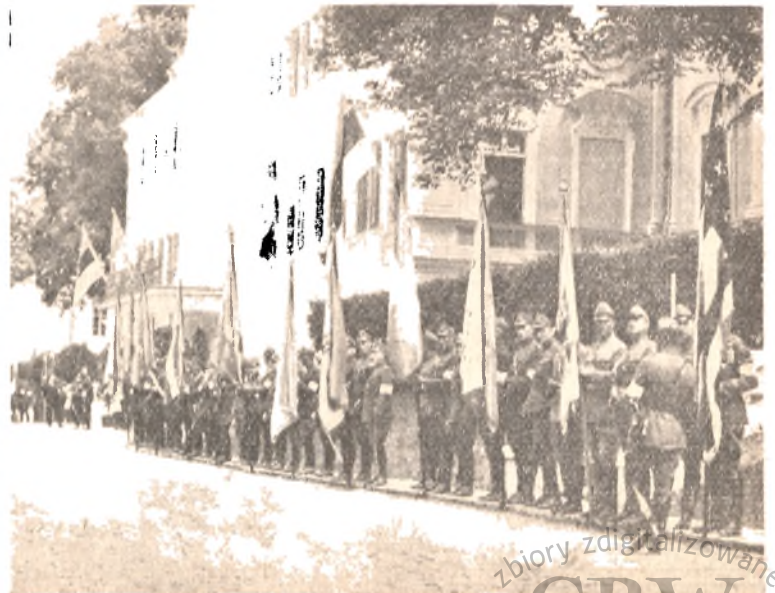
SPOŁECZEŃSTWO pamiętało jeszcze krwawe dni niedalekiej przeszłości, kiedy to synowie Estonji musieli swoją pierś bronić Niepodległości, pamiętano historję dalekiej przeszłości — która nakazywała ustawiczną czujność. To też, gdy w uspijonym Tallinie niespodziewanie dał się słyszeć głos karabinów maszynowych, niezwłocznie i samorzutnie obywatele pośpieszyli na pomoc prawowitej władzy. To zdarzenie stokrotnem echem odbiło się po kraju. Zrozumiano doniosłość istnienia organizacji ochotniczej, stojącej na straży bezpieczeństwa państwa, i przystąpiono do reorganizacji »Kaitseliitu«. DZISIEJSZA organizacja »Kaitseliitu« niedawno święciła swe dziesięciolecie.

SUBSYDJA państwowe, zasiłki i składki pieniężne ze strony społeczeństwa zapewniają »Kaitseliitowi« potrzebne fundusze, niezbędne do wszechstronnej działalności Związku. Budżet roczny »Kaitseliitu« wynosi około 650.000 koron estońskich (korona=1,45), co w porównaniu z wydatkami analogicznych organizacji w innych państwach stanowi minimalną kwotę.

WSZYSCY prawi obywatele państwa, bez względu na wykształcenie, majątek, zawód czy społeczne stanowisko, mogą wstępować dobrowolnie do »Kaitseliitu«.

Chorągwie Kaitseliitu przed zamkiem Prezydenta Estonji w Tallinie.

Kaitseliidu esindus lippudega riigivanema Kadrioru lossi ees Tallinnas.

»KAITSELIIT« liczy obecnie przeszło 33 tysiące członków powyżej 17 lat, co stanowi przeszło 7% ogólnej ilości mężczyzn w Estonji.

PROCENTOWY stosunek przynależności klasowej członków Związku jest następujący:

rolników 48% (Estonja jest państwem rolniczym),

robotników 18%,

urzędników i gażystów 17%,

studentów 8%,

posiadaczy realności miejskich i wiejskich 5%,

pozostałych 4%.

W SKŁAD »Kaitseliitu« wchodzi również organizacje kobiece pod nazwą »Nais kodukaitse« (Kobieca ochrona Ojczyzny) i organizacje młodzieżowe — »Noored Kotkad« (Młode Orły) i »Kodutütred« (Córki Ojczyzny) — Organizacje te mają swoje odrębne cele i zadania.

»KAITSELIIT« obejmuje następującą ilość członków(kiń) pokrewnych organizacji:

12.500 członków »Naiskodukaitse«

6.000 " »Noored Kotkad«

4.000 " »Kodutütred«

a więc całość Związku »Kaitseliitu« liczy przeszło 55.000 osób.

PRAWA, obowiązki i organizacja »Kaitseliitu« zostały ujęte w ścisłe ramy Ustawy, wydanej przez Rząd.

STATUTOWO ujęte zadania, »Kaitseliitu« brzmią jak następuje:

1) Obrona prawowitego Rządu i pomoc władzom w utrzymaniu porządku publicznego.

2) Niesienie pomocy w wypadkach nieszczęść publicznych.

3) Wychowanie wojskowe swych członków.

4) Praca nad podniesieniem poczucia patriotycznego i narodowego wśród społeczeństwa.

5) Współpraca nad fizycznym rozwojem ludności.

6) Wypełnianie innych zadań, które zostaną przekazane w drodze rozporządzeń Ustawą.

NA CZELE »Kaitseliitu« stoi Szeff (Päälik), który ma do pomocy wojskowo wykształconych instruktorów.

OBECNIE Szeffem »Kaitseliitu« jest generał-major J. Orasmaa-Roska, znany ze swego męstwa z czasów wojny o Niepodległość.

TYLKO pracownicy sztabów, instruktorzy i urzędnicy otrzymują gażę, pozostali dowódcy pracują bez wynagrodzenia. SZTAB główny »Kaitseliitu« jest jego organem kierowniczym. Komitety wybrane z pośród członków są pomyślane jako organa pomocnicze kierownictwa w zakresie spraw ogólnych i ekonomicznych.

BEZ pruderji przyznać należy, że praca »Kaitseliitu« daje b. pozytywne wyniki. Szczególną pieczę otoczone jest wyszkolenie i doskonalenie kadry kierowniczej, a to przy pomocy prowadzenia systematycznych zajęć z instruktorami oraz specjalnych kursów.

OGÓŁ członków również jest intensywnie szkolony we wszystkich działach nowoczesnego wyszkolenia wojskowego. Kunszt strzelecki jest nie tylko traktowany jako dział wyszkolenia, lecz również podlega troskliwej opiece jako sport. Istnieje duża ilość stowarzyszeń, które wchodzi w skład ogólnopaństwowego Związku Kurkowego. Okresowo są organizowane strzeleckie konkurencje krajowe i międzynarodowe.

Prezydent Państwa K. Päts (w środku), Naczelnny Wódz gen. Laidoner oraz komendant główny Związku Kaitseliit odbierają defiladę po zakończeniu manewrów.

Riigivanem K. Päts, ülemjuhataja kindral Laidoner ja Kaitseliidu ülem kindral Roska-Orasmaa võtavad vastu paraadi pärast manöövrile lõppemist.

Fragment z manewrów Kaitseliitu. Zamaskowany karabin maszynowy. Manewry Kaitseliitu odbywają się corocznie przy dużym udziale członków tej organizacji.

Pilt Kaitseliidu manöövrilt. Maskeeritud raskekuulipilduja. Kaitseliidu manöövrile leiavad aset igal aastal organisatsiooni liikmete hulgalisel osavõtul.

W ORGANIZACJI »Kaitseliitu« również i wychowanie fizyczne zajmuje odpowiednie miejsce i stoi na należytej wysokości. W tej dziedzinie periodycznie urządzone są wielkie zawody i uroczystości. Szczególnie silnie jest rozwinięty sport narciarski, który w położeniu geograficznym Estonji ma wyjątkowo doniosłe znaczenie.

RÓWNOLEGLE do pracy wewnątrz Związek Kaitseliit rozwija działalność zewnętrzną, organizując różnorodne kursy, pokazy i odczyty dla szerokich warstw społecznych.

OKAZALE i z wielkim nakładem pracy organizowane są t. zw. »Dnie Kaitseliitu«, manewry oraz obozy ćwiczebne. DEPARTAMENT Propagandy »Kaitseliitu« troszczy się niemniej o podniesienie na odpowiednie wyżyny wartości duchowej organizacji i o podtrzymanie szerokiego kontaktu Związku ze społeczeństwem.

UROCZYSTOŚCI, odczyty, koncerty, akademje, kina wędrownie i różne inne imprezy Związku zasłużyły sobie wśród społeczeństwa na wielkie sympatje i dużą popularność.

»KAITSELIIT« posiada własne wydawnictwo »Kaitsekodu« (Broń Ojczyznę), którego wartościowa treść zjednała sobie wyjątkową poczytność.

JAK to już było wskazane wyżej, również kobiety i dzieci zostały objęte pracą »Kaitseliitu«. Od wielu już lat egzystująca, powstała z inicjatywy i przy poparciu »Kaitseliitu«, organizacja kobiet »Naiskodukaitse« posiada już komórki w całym kraju.

ORGANIZACJA ta zajmuje się głównie kwestjami gospodarczymi imprez i przedsiębiorstw »Kaitseliitu«. Na przykład podczas manewrów i obozów ćwiczebnych na barkach tej organizacji spoczywa całkowicie kwestja zaopatrzenia. Również »Naiskodukaitse« czynna jest w zakresie sanitarnym.

CAŁY szereg t. zw. punktów sanitarnych funkcjonuje zawdzięczając poparciu tej organizacji. Organizowane są również, w miarę potrzeby, kursy sanitarne.

SPORT jest przez organizację kobiecą uprawiany intensywnie.

MÓWILIŚMY już o tem, że do »Kaitseliitu« należą również organizacje młodzieżowe. Skautowskie metody wychowania, które zostały przez nie całkowicie zaadoptowane, w dużej mierze ułatwiają nam wychowanie młodzieży w duchu płomiennego patriotyzmu i dobrze pojętego obowiązku obywatelskiego.

POWYŻSZE organizacje młodzieżowe zapewniają dopływ świeżych i cennych kadr do Związku.

DEWIZĄ tych organizacji jest: »Dla chwały Ojczyzny — bądź gotów«.

DZIAŁALNOŚĆ »Kaitseliitu«, pojęta jak to było wskazane wyżej, doprowadziła do rozrostu »Kaitseliitu« w potężną organizację, obejmującą cały kraj: mężczyzn i kobiet — starych i młodych.

OBOK swoich wysiłków nad rozwojem kulturalnym i fizycznym współobywateli, podnoszeniem patriotyzmu i utrzymaniem na odpowiednim poziomie ich czujności — jedynie gwarantującej pokój — wykazywał

»Kaitseliit« największe zainteresowanie w sprawie utrzymania jak najlepszych przyjaznych stosunków z organizacjami sąsiadujących państw. W tym zakresie — wzajemne informowanie się, wzajemne wizyty władz oraz bezpośrednie kontakty w czasie międzynarodowych zawodów i rozgrywek oddają wybitne usługi. Wydawnictwo »Kaitseliitu« drukuje co pewien okres, z okazji świąt narodowych lub specjalnych, okolicznościowe artykuły, poświęcone życiu odpowiednich sobie organizacji.

Z DUŻĄ serdecznością wspomina »Kaitseliit« pomoc, której udzielały wielkie państwa Estonji w okresie walki o Niepodległość i przy późniejszej rozbudowie państwa, to też stara się utrzymać w sercach Estończyków uczucie szczerzej wdzięczności i stale przypomina swemu społeczeństwu znaczenie tej pomocy w decydujących momentach, obecnie i w przyszłości.

W TEN sposób pracując przez długie lata dla dobra Ojczyzny i narodu i wykazując się wysoce owocnymi rezultatami swych prac — nic dziwnego, że »Kaitseliit« zdołał osiągnąć wdzięczność i uznanie współobywateli. WSPOMINALIŚMY, że »Kaitseliit« rozrósł się w potężną organizację, która w zakresie współdziałania nad utrzymaniem praworządności i porządku publicznego — położyła najwyższe zasługi.

Z TAK mocnym i pełnym sił Związkiem, jakim jest »Kaitseliit«, liczą się nie tylko przyjaciele lecz i wrogowie.

DEWIZA nasza pozostaje bez zmian:

»KU chwale i dla dobra Ojczyzny — wolnej Estonji«.

»E E S T I K A I T S E L I I T«
Kaitseliidu tekkimine ning selle eeltingimused. »Omakaitse« tööst. Kaitseliit ja Vabadussõda. Kaitseliidu uuestisünd 1924. aastal. Praegune Kaitseliidu organisatsioon ning tema arvuline koosseis.

Fragment z manewrów Kaitseliitu.
Pilt Kaitseliidu manöövritelt.

PÓŁWYSEP „SORVE” W ZATOCE RYSKIŃJ.
SORVE POOLSAAR RIIA LAHES.

LATARNIA MORSKA I STA-
CJA RATUNKOWA „VIL-
SANDI” — NAJBARDZIEJ
NA ZACHÓD WYSU-
NIETY PUNKT ESTONII
TULETORN VILSANDI
JA PÄASTEJAAM. EESTI
LÄÄNEPOOLSEIM PUNKT

REISIJATELAEV M L „PILSUDSKI“
G D Y N I A S A D A M A S.
OKRĘT PASAŻERSKI M S „PIŁ-
SUDSKI“ W PORCIE GDYŃSKIM.

TATRZE, POŁA ILUSAIMATE
JA KORGEIMATE WAGEDB BLANK
GOKAL W TATRACH. NAK
WYŻSZYCH I NAJPIEKNIJ
SZYCH GORACH W POLSCE.

VAASDE GDYNIA KAUBASADAMALE
WIDOK NA ZORT HANDLOWY W GDYNI

www.cbv.pl

POOLA ALLOHVITSERI OSA SPORDIS

POOLA kaitseväes sport on leidnud tunnustuse tähtsa tegurina sõduri kasvatuses — ta peab sõdurile andma kehalist jõudu ning võitlusvaimu.

SÕDURI vahetu kasvataja, allohvitser, instruktorina kaitseväes või sõjalise kasvatusorganisatsioonides on spordi pioneeriks. Mitte ainult kasvatajana ei vii ta spordi seemet laiadesse hulkadesse, vaid on ka ise sportlane.

MEIL, Poolas, kaitseväes vaadatakse spordile tema sõjaliseks tegevuseks ettevalmistamise ning sõjaliste raskuste kandmise harjutamise vaatepunktist. Ei tunnustata sporti spordi pärast, saavutiste ning rekordite jahti. Selleks igal kaitseväelasel on aega peale teenistust. Kaitseväe kehalise kasvatus kava on koostatud sõduri kehalise arengu alusel. Nende väärtuste kontroll sünnib väeosadevaheliste ja Riigispordimärgivõistluste teel.

VÄEOSAVÕISTLUSED, millest osa võtavad terved koosseisud koos allohvitseridega, korraldatakse igas rügemendis kompanide vahel, kusjuures üksikute kompanide hinded arvestatakse kõikide sõdurite tagajärgede põhjal. Riigispordimärgi saavutamiseks on vajalik teatud minimaal-tagajärgede saavutamine kuuel vabalt valitud alal kuues grupis.

RIIGISPORDIMÄRGI kandjaid on Poolas paarsada tuhat inimest, neist üle 100.000 langeb kaitseväele. Allohvitserid, kes ei oma P. O. S.-i (Riigispordimärgi) kuuluvad erandite hulka.

POPULAARSEIM allohvitseride seas on laskuri märk. Nagu P. O. S., on seegi peaaegu igal allohvitseril.

KAITSEVÄE spordiprogrammi raamides on allohvitseridele ette nähtud kaks ülemaalist meistrivõistlust: vehklemises ning mitmevõistluses.

KÕIK paremad vehklejad - allohvitserid või ka endised allohvitserid on vehklemise instruktorid, mis rahvusvaheliste määruste järgi teeb neile võimatuks esinemise olümpiaadidel või ka rahvusvahelistel võistlustel. Nagu teada on poolakad espadronidel Ungari ja Itaalia järel maailma kolmandad. Poola rahvusmeeskonna treeningukaaslasteks suurte rahvusvaheliste kohtamiste eel on alati vehklejad-allohvitserid, kes seisavad Poola parimate tasemel.

SPORTLIK mitmevõistlus Riiklase Kehalise Kasvatuse Ameti direktori ja meie lehe toimetuse auhinnale on allohvitseride kaadri kehaliste võimete prooviks.

PÄÄLE eelvõistlusi terves riigis lõppvõistluste kogub à 3 esindajat igast korpuse ringkonnast, mereväest ja piirivalvest. Võistlused koosnevad neljast alast: kiirlaskmisest püstolitest kujude pihta, 300 m. ujumisest, 4 km. murdmaajooksust ja poksist. Pääle selle allohvitserid arvukalt võtavad osa laske-rännak- ja suusavõistlustest.

LASKEVÕISTLUSTEL suur osa osavõtjaist on allohvitserid, kes võistlevad sõjaväepüssis ja väikekaliibrilises püssis. Sellel võistlusosal kümnete häade laskurite kõrval allohvitseride korpusel on kolm eriklassi laskurit Rembertovi garnisonist: van. seers. Dąbrowski, Kwaciszewski ja Ki-

sielewicz, kellega Eesti laskurid mitu korda on võistelnud rahvusvahelistel võistlustel. Rännakud Poolas on täiesti sõjaväelise iseloomuga; osa võtavad meeskonnad, mis koosnevad jaoulemast ja 12 sõdurist. Rännak sünnib rakmeis, kusjuures hiljuti alles oli maksev määrus, mille põhjal ühe võistleja väljalangemine põhjustas terve meeskonna diskvalifikatsiooni. Tähtsamad rännakvõistlused leiavad aset igal aastal 6, 7 ja 8. augustil, 1914 a. esimese poola väeosa venelaste vastu väljamarssimise aastapäeval. Mitmete meeskonnajuhtide — allohvitseride nimed on läinud spordiajalukku eeskujuliku patrullijuhtimise näidetena. SAMÄ osa on allohvitseridel talvistel suusavõistlustel »II. Brigaadi jälgedes« Lääne-Karpaatides, mis peetakse igal aastal praeguse Kaitseministri kindr. Tadeusz Kasprzycki, kes 22 aasta eest oli I kaadrikompani ülemaks, projektoraadi all.

VÕISTLUSSPORDIST — väljaspool teenistust — allohvitserid võtavad elavalt osa, vähesed saavutavad aga erilisi tulemusi. Põhjus seisab selles, et praeguse spetsialisatsiooni juures üksikutel spordialadel peab olema palju aega treeninguks, et saavutada silmapaistvaid tagajärgi. Allohvitser on teenistuses liialt kinni, et võiks küllalt tööd pühendada isiklikule sportlikule arendamisele. Sport on temale tõeliseks meelelahutuseks, kuid ta siiski ei või unistada rekorditest ja olümpiamedaleist. Näeme siiski häid sportlasi-allohvitseri jalgpallimängijate seas, kusjuures mõned neist, nagu näiteks a-o Cebulak ja seers. Szaller (mõlemad Varssavist) mängisid Poola rahvusmeeskonnas. Kergejõustiklaste hulgas on kaks vanemapõlve sportlast, kellest üks on »spordipensjonär«. Need on lipn. Adamczak Poznanist ja van. seers. Wiczorek Vilnost. Mõlemad on tuntud eesti sportlastele, kuna on võtnud osa kolmikvõistlustest. Lipn. Adamczak, eeskujulik sportlasttüüp, eeskujulik instruktor, kes mitu põlve sportlasi on välja koolitanud, oli kunagi Poola parim teivashüppaja tagajärgiga 3.71 m. Oli alaline Poola esindusmeeskonna liige ning Poola esindaja Pariisi olümpiamängudel 1924 aastal. Praegu, kus Poola rekord on 4.14 m., andis koha nooremaile, kelledest nii mõnigi on tema õpilane. Van. seers. Wiczorek on Poolat mitu korda esindanud kümnevõistluses. Esimesena Poolas ületas 7000 punkti.

MINEVAL aastal meie lehe toimetus, märgates huvi tõusu tennis vastu, korraldas ülemaalsed tennisvõistlused allohvitseridele min. kindral Kasprzycki karikale. Võistlustest osavõtt oli väga elav ning võitjaiks üksik-kui ka paarismängus tulid Lwowi allohvitserid, kusjuures meistritiitli sai seers. Drapała, kes mitu aastat järjest oli Poola parima 10 hulgas.

Nii lühidalt näeb välja allohvitseri osa spordis ja tema saavutised sel alal. Nagu mujalgi, peab ta ka siin rohkem mõtlema töö peale kaitseväge heaks, kui isiklikule edule.

JSB.

ARTYKUŁ omawia rolę podoficera polskiego w podnoszeniu tężyzny fizycznej w wojsku i P. W. oraz udział we wszelkiego rodzaju imprezach sportowych.

WYCHOWANIE FIZ. W WOJSKU ESTOŃSKIM

PODSTAWOWYM zadaniem wychowania fizycznego w wojsku estońskim jest wszechstronne wyrobienie fizyczne żołnierzy i doprowadzenie ich do takiego poziomu sprawności, aby mogli przezwyciężyć trudy fizyczne we wszelkich okolicznościach wojny.

W WOJSKU estońskim wychowanie fizyczne jest obowiązkowe dla wszystkich do dowódcy kompanji włącznie. Oprócz tego uprawianie sportu jest zalecane poza godzinami służbowymi.

OBOWIĄZKOWE wychowanie fizyczne obejmuje następujące działy:

gimnastykę przygotowawczą,
władanie białą bronią,
narty,
pływanie,
lekką atletykę,
ważniejsze zbiorowe gry sportowe,
samoobronę,
gimnastykę polową.

TA ostatnia jest uważana za najważniejszą część składową wychowania fizycznego. Ćwiczenia tego rodzaju są uskuteczniiane na specjalnie przygotowanych polach szturmowych, wybranych w terenie różnorodnym, bogatym w rozmaite przeszkody naturalne. Gimnastyka polowa ma na celu rozwinięcie sił mięśni, ruchliwości, zręczności, wytrzymałości oraz umiejętności pokonywania przeszkód terenowych. Program gimnastyki polowej jest ściśle powiązany z programami biegów, które rozwijają ruchliwość i wytrzymałość oraz wyrabiają serce i płuca. Ze względów na ogólny rozwój fizyczny oraz higienę nie stosuje się stale gimnastyki polowej w pełnym rytmie. Takie ćwiczenia mają miejsce co pewien czas, aby dać żołnierzom odpowiedni trening, a przełożonym możliwość przekonania się o ich fizycznym przygotowaniu do wymagań wojny.

W DZIAŁE lekkiej atletyki są stosowane przede wszystkim te ćwiczenia, które mają największe praktyczne zastosowanie, a mianowicie: bieg na szybkość i wytrzymałość, skoki wzwyż i wdal, rzut granatem i t. d.

ZE względu na to, że sport narciarski dla ogólnego rozwoju fizycznego i wzmocnienia zdrowia jest sportem najbardziej wartościowym, a również z tego względu, że jazda na nartach w znaczeniu ogólnego przygotowania do działań wojennych ma b. szerokie zastosowanie praktyczne w okresie zimowym — gros czasu jest przeznaczony na trening narciarski.

COROCZNIE jest przeprowadzany egzamin sprawności oddziałów. Egzaminowi muszą się poddać wszyscy do 35 lat życia, względnie do dowódcy bataljonu. Wszyscy pozostali mogą się poddać egzaminowi dobrowolnie. Za najlepsze wyniki nadawane są odznaczenia sportowe.

OCENA wyczynów w zakresie wychowania fizycznego jest następująca:

Bieg na 60 m. z ciężarem wsk.	Bieg na 100 m. z przeszkodami: barjera 92,4 ściana 2,03 m, plot 1,5 w sek.	Bieg na 1500 m. m. i sek.	Skoki wdal z rozbiegu w m.	Skoki wzwyż z rozbiegu w m.	Rzut granatem 550 gr. w m.	Rzut kulą w m.	Podciąganie się na leżącej drabinie	Ocena w punktach
-------------------------------	--	---------------------------	----------------------------	-----------------------------	----------------------------	----------------	-------------------------------------	------------------

Oficerowie i podoficerowie

10,4	21,0	5:10	5,75	1,50	52	12,50	12	10
10,6	21,8	5:15	5,50	1,45	50	12,00	11	9
10,8	22,6	5:20	5,25	1,40	48	11,50	10	8
11,0	23,4	5:25	5,00	1,35	46	11,00	9	7
11,2	24,2	5:30	4,75	1,30	44	10,50	8	6
11,4	25,0	5:35	4,50	1,25	42	10,00	7	5
11,6	25,8	5:40	4,25	1,20	40	9,50	6	4
11,8	26,6	5:45	4,00	1,25	38	9,00	5	3
12,0	27,4	5:50	3,75	1,10	36	8,50	4	2
12,2	28,2	5:55	3,50	1,05	34	8,00	3	1

Szeregowi służby czynnej

11,0	22,8	5:30	5,25	1,40	50	12,00	10	10
11,2	23,6	5:35	5,00	1,35	48	11,50	9	9
11,4	24,4	5:40	4,75	1,30	46	11,00	8	8
11,6	25,2	5:45	4,50	1,25	44	10,50	7	7
11,8	26,0	5:50	4,25	1,20	42	10,00	6	6
12,0	26,8	5:55	4,00	1,15	40	9,50	5	5
12,2	27,6	6:00	3,75	1,10	38	9,00	4	4
12,4	28,0	6:05	3,50	1,05	36	8,50	3	3
12,6	29,2	6:10	3,25	1,00	34	8,00	2	2
12,8	30,0	6:15	3,00	0,95	32	7,50	1	1

Ogólna ocena wyczynów w zakresie wychowania fizycznego

Do lat 35

70 punktów i więcej	— wybitny	— Odznaka sportowa I klasy
60—70 punktów	— wybitny	— Odznaka sportowa II klasy
50—60 punktów	— wybitny	— Odznaka sportowa III klasy
38—50 punktów	— dobry	
24—38 punktów	— dostateczny	
poniżej 24 punktów	— niedostateczny.	

Od 35 do 40 lat

60 punktów i więcej	— wybitny	— Odznaka sportowa I klasy
50—60 punktów	— wybitny	— Odznaka sportowa II klasy
38—50 punktów	— wybitny	— Odznaka sportowa III klasy
24—38 punktów	— dobry	
16—24 punktów	— dostateczny	
poniżej 16 punktów	— niedostateczny.	

Ponad 40 lat

50 punktów i więcej	— wybitny	— Odznaka sportowa I klasy
38—50 punktów	— wybitny	— Odznaka sportowa II klasy
24—38 punktów	— wybitny	— Odznaka sportowa III klasy
16—24 punktów	— dobry	
8—16 punktów	— dostateczny	
poniżej 8 punktów	— niedostateczny.	

ABY zapewnić rozwojowi sportowemu jak najlepsze warunki, specjalną uwagę zwraca się na urządzenie stadionów. To też już prawie wszystkie oddziały posiadają obecnie własne stadiony. Niestety, jeszcze nie wszystkie pułki posiadają zimowe sale gimnastyczne, jednak i te braki mają być w najbliższej przyszłości usunięte.

W PUŁKACH, dywizjach i garnizonach co rok odbywają się zawody sportowe z najważniejszych działów wychowania fizycznego. Zawody te kończą się zawodami ogólnowojskowymi.

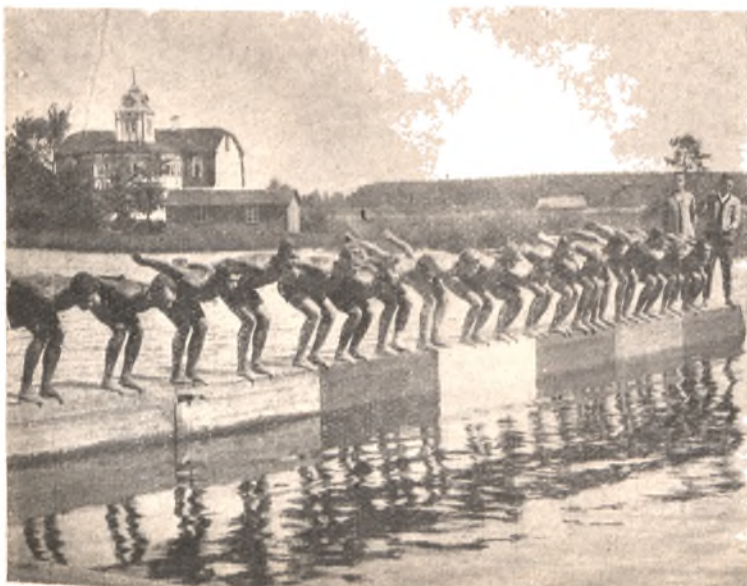
PROGRAM poszczególnych zawodów obejmuje: lekką atletykę, pływanie, futbol, bieg na nartach i inne ćwiczenia o znaczeniu praktycznym.

DOTĄD wojsko estońskie posiadało następujące wyczyny:

Bieg na 100 metrów	— 11,2 sek.
« « 200 «	— 23,6 sek.
« « 400 «	— 52,0 sek.
« « 800 «	— 2 min. 01,2 sek.
« « 1500 «	— 4 min. 12,4 sek.
« « 5000 «	— 16 min. 06,0 sek.
« « 10000 «	— 33 min. 57,2 sek.
Bieg z płotkami na 110 metrów	— 16,2 sek.
Bieg z płotkami na 400 metrów	— 58,2 sek.
Bieg sztafetowy 5 × 1000 metrów	— 13 min. 58,2 sek. (uczestnicy z jednego oddziału)
Skok wdal z rozbiegiem	— 6,77 m
Skok wwyż	— 1,83,5 m
Trójskok wdal z rozbiegiem	— 13,50,5 m
Skok o tyczce wwyż	— 3,50 m
Rzut kulą (7,257 kg)	— 14,22 m
Rzut dyskiem (2 kg)	— 41,70 m
Rzut oszczepem (800 gr)	— 59,95 m
Rzut granatem (550 gr)	— 81,64 m
Jazda na rowerze po szosie 10 km	— 17 min. 22,2 sek.
Jazda na rowerze w pełnym rynsztunku 20 km	— 36 min. 59,0 sek.
Bieg na nartach w terenie poprzeryzanym 10 km	— 40 min. 41,0 sek.
Bieg na nartach w terenie poprzeryzanym 25 km	— 1 godz. 39 min. 52 sek.
Pływanie na 50 metrów	— 32,2 sek.
« « 100 «	— 1 min. 13,6 sek.
« « 400 «	— 6 min. 12,0 sek.
« « 1000 «	— 15 min. 57,8 sek.

Wojsko estońskie. Każdy żołnierz estoński musi umieć pływać. Oto zdjęcie z lekcji pływania.

Eesti kaitsevägi. Iga eesti sõdur peab oskama ujuda. Pilt ujumise kursustelt.

POZA zawodami krajowymi wojsko estońskie urządzało zawody międzypaństwowe z Finlandją i Łotwą.

WYCHOWANIEM fizycznym w pułkach kierują komisje sportowe. Głównym zadaniem tych komisji jest urządzenie zawodów, kursów i uroczystości sportowych. Prace komisji mają miejsce przeważnie w godzinach pozasłużbowych. Oprócz tych komisji w niektórych pułkach istnieją towarzystwa sportowe, które mogą należeć do Centralnego Związku Sportowego Estonji. Wojskowe organizacje sportowe mają prawo urządzać ogólnopaństwowe zawody sportowe. Do wojskowych klubów sportowych również mogą należeć rezerwiści, co doskonale wpływa na utrzymanie współzycia rezerwy ze służbą czynną i kadrą jednostek wojskowych.

KEHALINE KASVATUS EESTI KAITSEVÄES KEHALISE kasvatuse ülesandeks eesti kaitseväes on sõduri igakülgne kehaline arendamine, mis talle lubaks üle saada tulevase sõja raskustest. Osavõtt spordist on sunduslik kuni kompaniülema ametkohani. Erilist rõhku pannakse harjutustele maastikul. Kergejõustiku alalt samuti on eesõigustatud harjutused, mis lubavad end kasutada praktikas, s. o. kiirjooksud, hüpped ja granaadiheide.

TALISPORTIDEST harrastatakse ainult suusatamist ning seda sel põhjusel, et suusatamine üldiselt keha arendab ning et tal on sõjas suur praktiline tähendus.

ARTIKLIS antakse väeosadevaheliste võistluste hindenormide tabelid ning Eesti kaitseväe rekordid.

RESERVVÄELASTE tihedamaks sidumiseks kaitseväega kaitseväe spordiklubidesse võivad kuuluda ka reservväelased. Väeosades juhivad sportlikku tegevust Sporditoimkonnad, mis töötavad peale teenistusaega. — Nad korraldavad võistlusi, kursuseid ja spordipidustusi.

Wojsko estońskie. Zawody lekkoatletyczne garnizonu Tallin. Start do biegu naprzelaj.

Eesti kaitsevägi. Tallinna garnisoni spordivõistlused. Murdmaajooksu start.

KOBIETA ESTOŃSKA W PRACY I W ŻYCIU S P O Ł E C Z N E M

PODOBIENSTWO losów Estonji i Polski pogłębia wzajemną sympatię obu tych państw i wzmacnia zainteresowanie wynikami, osiągniętymi na gruncie niepodległości. Nasza estońska siostra posiada wiele cech charakteru, które wzbudzają dla niej szczerą sympatię i każą nam bliżej poznać jej życie, jej pracę i wysiłki, w celu utrwalenia potęgi własnego państwa. Estonka, równie jak i kobieta polska, poznała ucisk niewoli i również z odwagą, wiarą i siłą ducha walczyła o wyzwolenie

ZDOLNOŚĆ samorządzenia się kobiet ułatwiła Estonkom pozyskanie »Izby Gospodarstwa Domowego« i zapoczątkowanie pracy organizacyjnej »Instytutu Społeczno-Gospodarczego«.

IZBA, otwarcie której odbędzie się w marcu r. b. będzie posiadała 50 radnych i 10 rzeczoznawczyń. Do kompetencji Izby będą należały sprawy dotyczące zarządu domem i rodziną, wychowanie dzieci, pożywienie, racjonalna odzież, zachowanie zdrowia, organizacja pracy, budżet domowy, słowem, wszechstronne przygotowanie do prowadzenia gospodarstwa domowego. Do Izby należą również sprawy administracyjne szkolnictwa zawodowego, natomiast sprawy programowe i personalne pozostają przy Ministerstwie Oświaty.

STRÓJ ludowy kobiety estońskiej jest malowniczy, a ozdoby jego posiadają niekiedy cechy prawdziwego arcyzmu. Wskutek warunków klimatycznych, nikt się nie może obyć bez rękawic, kobiety zdobią je podobnie jak i pasy skórzane, pięknymi kolorowymi naszyciami. Szczególnie

Piękne Estonki w strojach ludowych.
Eestlannad rahvariides.

w północnej Estonji naszycia te posiadają charakter prawdziwie artystyczny przez swą różnorodność i dobór barw, oraz przez układ rysunku. W tej też dziedzinie spotykamy ozdoby kwiatowe na czepkach i koszulkach, gdzieindziej nie używane. Spódnice w kolorowe pasy są noszone przez wszystkie kobiety z ludu. Na pierwszy rzut oka, przypominają one nasze łowickie pasiaki, jednak w kroju są od nich węższe. Kobiety na południu Estonji noszą długie, czarne kaftany, ozdobione czerwonym haftem, kobiety z północy wolą koszule, suto przybrane bardzo pięknymi nieraz koronkami.

KOBIETA estońska jest systematyczna, pracowita, pogodna i etyczna. Umie ona uczynić dom rodzinny prawdziwą przystanią, nie pozbawioną ciepła i słonecznego humoru. Jest muzykalna, chętnie śpiewa, a wymowa jej posiada specjalną melodyjność. Życzyłby sobie należało, aby węzły przyjaźni między kobietą estońską i polską zacieśniły się jak najbardziej drogą wzajemnego poznania się na terenie pracy, charakteru i dorobku kulturalnego.

EESTI NAISE OSA SELTSKONDLIKUS ELUS POOLA ja eesti rahvaste vägagi sarnane ajalugu on jätnud mõlemate rahvaste naiste hingedesse palju ühesuguseid sugemeid.

EESTI naised on eeskujulikult organiseerunud ning teevad oma isamaa heaks palju väärtuslikku tööd. Edasi artiklisis antakse ülevaade eesti naiste org-ideest.

Praca organizacji kobiet estońskich podczas manewrów.
Eesti naiskoodukaitse manöövritel.

POOLA T A R SÕJAS J A R A H U S

POOLA tänapäeva naise iseloom arenes vabadusvõitluse mõju all. Vaba ja rippumatu Poola mõiste saatis teda hällist, elas mässuaegseis juttudes, legendides, lauludes, kirjanduses ning eelkõige perekonna õhkkonnas, mis oli läbi imunud usust helgesse, säravasse tulevikku. Poola Sõjaväelise Organisatsiooni ridades oli terve hulk naisi, kellel oli palju teeneid iseseisvuse kättevõitmisel. Aastail 1914—1920, võitluse aastail vabaduse ja riigipiiride eest, pakkusid oma abi naised, astudes hädaohtlikku kullerite teenistusse. Tänu nende julgusele ja pühendusele osutus võimalikuks side alalhoidmine Komendandi ja Vene okupatsiooni all olevate osade vabadust taotlevat eorganisatsioonide vahel, sai võimalikuks käskude ja teadete edasisaatmine ning lõppeks partisanisõja juhtimine.

ENNE veel kui jõudis kätte 1920 aasta ja koos sellega naiskullerite ameti ärkamine, 1918 aasta viimased kuud töid järjest uudiseid. Saabus teade Lwowi vallutamisest ukrainlaste poolt.

Ühe ilusamatest lehekülgedest Lwowi kaitsemiseloos kirjutasid naised. Võitlesid eesliinil sõdureina, töötasid haiglates ja lahingväljal õdedena, täitsid luureülesandeid, hoidsid alal vaimustust, trööstisid ja aitasid.

* * *

TÄNAPÄEV, mil Poolas valitseb rahu, poolatar ei pane käsi rüppe, vaid arendab edasi alustatud tegevust. Tegevuse iseloom on muidugi teine, tema sihiks on tulevaste põlvete kasvatamine ideoloogia vaimus, mille eest tema kunagi võidelnud, hariduse süvendamine, abi vaestele, ühe sõnaga: igasugused seltskondlikud ettevõtted. Sel alal suurt elavust näitab üles »Kaitseväge pere«, millel on osakonnad

**Defilada polskiego Przystosobienia Wojskowego Kobiet.
Poola Naiskodukaitse paraad.**

üle terve riigi, mis oma ridadesse koondab esireas ohvitseride ja allohvitseride abikaasad.

»KAITSEVÄE PERE« kõrval on olemas veel »Poola Valge Rist«, organisatsioon, mis alguses töötas Marssal Josef Pilsudski protektoraadi all. Praegu, peale marssali surma, protektoraadi võttis enda peale kindral Rydz-Śmigły. Poola Valge Rist koondab enda ümber suured hulgad naisi, kes tema teenistusse annavad oma töö ja teadmised. POOLA naist kohtame ka »Punase Risti« organisatsioonis, mille ala on sanitaarkaadrite väljaõpetamine, hügieeni propaganda, abiandmine invaliididele ja veteraanidele ning haridustöö kaitsevähagaiglates.

POOLAS on peale ülalmainitute veel terve rida puht naisorganisatsioone nagu näit. Naiste Riikliku Töö Ühing või Perenaiste Ühing, mis oma eesmärgiks on seadnud tutvustada naisi majapidamise ja kultuuri aladega.

POOLA naise osast, temal lasuvast vastutusest on hästi aru saanud allohvitseride naised. Teame, et palju väärtuslikku tööd, palju ausat ja hääd tahet väljub meie naiste hulgast, ning see on parimaks tõestuseks sellele, et poolatar ei oska ainult isamaa eest langeda, vaid ka temale tööd teha. Karastunud võitluses vabaduse eest ning täis usku oma rahva tulevikku, poola naine annab kõik oma jõu ja töötahte, et lisada oma väike kivi suure ja vägeva Poola alusmüüri.

ARTYKUŁ omawia udział kobiet polskich w walkach o niepodległość państwa (kurjerki w Legjonach, pracaw P. O. W., walki lwowskie), a następnie praca w P. B. K., P. C. K., Zw. pr. Ob. Kobiet i t. p.

Defilada P. W. kobiet przed P. Prezydentem.
Poola naiskodukaitse sammub Poola presidendi eest mööda

zbiory zdigitalizowane

CBW

www.cbw.wp.mil.pl

WOJSKOWO - GEOGRAFICZNA SYTUACJA ESTONJI

WOJSKOWA polityka Estonji streszcza się właściwie do jednego zagadnienia, któremu na imię Rosja Sowiecka. Wszak zaprzyjaźnione z nami państwo bałtyckie liczy około 1 miliona 200 tysięcy mieszkańców, wobec 165 milionów sąsiedzkiego kolosa Sowieckiego. Owo sąsiedztwo nie jest miłe dla Rosji, gdyż zamyka jej szerszy dostęp do Bałtyku, ograniczony w ten sposób do kawałka zatoki Fińskiej. Rozumiemy, iż taka sytuacja utrudnia szeroko zakrojone i z rozmachem prowadzone plany Z. S. R. R. Polityka Estonji musi w tych warunkach z jednej strony dążyć do możliwie poprawnych stosunków sąsiedzkich z Rosją — z drugiej do znalezienia silnego oparcia u państw, mających z nią wspólne interesy i wspólne obawy. Podstawą dla tak pomyślanej polityki zagranicznej musi być w obu wypadkach jak najbardziej poważna siła obronna kraju. To też polityka wojskowa Estonji dąży wszelkimi środkami do zapewnienia swej Ojczyźnie maksimum bezpieczeństwa, reprezentowanego przez zbrojne ramię narodu.

OWO słuszne dążenie toczy walkę z wieloma trudnościami. Zaludnienie kraju jest, zwłaszcza przy jego niewielkim obszarze, b. małe, gdyż wynosi około 25 ludzi na kilometr kwadratowy. A więc na pierwszy plan wysuwa się brak pokrycia ilościowego zapotrzebowania wojska materiałem ludzkim.

ESTONJA jest krajem wybitnie rolniczym, o ograniczonych możliwościach przemysłowych — stąd trudności w dziedzinie gospodarczych zagadnień wojny.

MAŁE terytorjum Estonji jest trudne do obrony, zwłaszcza wobec stałego postępu techniki, który zawrotnie powiększa szybkość działania sił naziemnych i powietrznych. Nadobitkę Estonja ma granicę morską równie prawie dużą, jak lądową — obrona więc na dwa fronty, prowadzona w odmiennych, oczywiście, warunkach i różnymi metodami, jest niebywale skomplikowana.

JEDNAK przy bliższej i bardziej szczegółowej analizie geopolitycznej przekonamy się, że sytuacja wojskowa Estonji nie jest znowu tak zła...

NAJPOWAŻNIEJSZE niebezpieczeństwo grozi oczywiście Estonji ze strony lądu, ale przed natarciem zmotoryzowanych sił nieprzyjacielskich bronią tu ją warunki terenowe. Właśnie na samej granicy z Sowiekami widzimy poważne przeszkody: wielkie jeziora Peipus i Pskowskie, oraz rzeka Narwa. Linja jezior jest wspaniałą, prawie nieprzebytą przeszkodą. Pozwala ona na obronę z zachowaniem wielkiej ekonomji sił, których gros może być przeznaczony na inne odcinki. Miasto Narwa, położone na wschód od rzeki, stanowi jak gdyby przyczulek mostowy w rękach estońskich. Na odcinku Narwy — na wschód od niej między linią jezior a zatoką Fińską teren jest usiany przeszkodami: jeziora, rzeczki i poważne bagna. To też niebezpieczeństwo leży na skrzydle południowym, mimo, że odcinek między jeziorem Pskowskim a granicą łotewską nie jest duży.

NA tym przesmyku Estończycy nie rozporządzają żadną

poważniejszą przeszkodą naturalną. Niezależnie od tego grozi zawsze niebezpieczeństwo obejścia skrzydła przez terytorjum łotewskie. To też tu musi wojsku iść z pomocą polityka zagraniczna, zabezpieczająca przez odpowiednio silne związki.

POD tym kątem widzenia sojusz estońsko-łotewski jest dla obu stron nieodzowny i konieczny.

JESLI chodzi o niebezpieczeństwo z powietrza, to zmniejsza je znacznie rolniczy charakter kraju. Tem niemniej parę podstawowych węzłów komunikacyjnych i ośrodków fabrycznych, oraz duże miasta jak Tallinn i Tartu — mogą być bardzo szybko zagrożone i zniszczone. Zniszczenie miast, w których żyje 25% ludności kraju i skupia się przemysł, byłoby z punktu widzenia gospodarczo-wojskowego zabójcze. Ponieważ jednak chodzi tu w rzeczywistości tylko o kilka ograniczonych obiektów, muszą i mogą znaleźć się dla nich wystarczające siły obrony przeciwlotniczej.

W KAŻDYM razie przy jednoczesnej akcji na ziemi i powietrzu, dzielna armja naszej przyjaciółki Estonji miałaby bardzo ciężkie zadanie do spełnienia.

SYTUACJA morska nie wygląda również różowo. Estonja nie ma na razie marynarki wojennej, która mogłaby się zmierzyć z sowiecką. Wszak okręty wojenne to rzecz bardzo droga, na którą Estonji trudno się jest w potrzebnym tempie i mierze zdobyć. To też z tem większym uznaniem i podziwem witamy stały wzrost sił morskich tego dzielnego i miłującego wolność kraju.

WYBRZEŻA estońskie są otwarte — w przeciwieństwie do szczęśliwie zabezpieczonej pod tym względem przez naturę Finlandji. Bliskość rosyjskich baz morskich pogarsza to położenie. Mimo to jednak można mieć nadzieję, że istniejąca już dziś obrona wybrzeży, wspierana przez flotę wojenną, a zwłaszcza łodzie podwodne, może skutecznie przeciwdziałać desantowi manewrującego od tej strony nieprzyjaciela.

DODATNIM elementem obrony ze strony morza, są wyspy estońskie. W razie umocnienia ich, położone na trudnych dla żeglugi wodach i wspierane przez rozumną akcję floty — mogą pomóc bardzo wiele.

Z TEJ zwięzłej charakterystyki położenia geograficzno-wojskowego Estonji widzimy, iż sytuacja jej nie jest łatwa. To też polityka obrony narodowej musi być prowadzona przez nią bardzo uważnie i przezornie. Jądrzem tej polityki powinna być własna, możliwie silnie i dobrze wyposażona armja i flota. Obok tego zapewnienie sobie należytego oparcia w państwach, z którymi łączy Estonję wspólne interesy — które, tak jak i ona, pragną pokoju, ale gotowe są do ostatniej kropli krwi bronić swej wolności. Takich sojuszników i przyjaciół Estonja posiada. EESTI SÕJA-GEOGRAAFILINE SEISUKORD Eesti sõjaline poliitika piirdub Nõukogude Venemaaga. Eesti iseseisvuse pandiks on tugev kaitsesõjavägi ning te male häatahtlikult suhtuvad liitlased ning sõbrad.

ZPÓLSKI

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVA PUHUL EESTI JA POOLA RIIGIPEADE VAHEL VAHETATUD ÕNNE-SOOVITELEGRAMMID. UUDISEID POOLAST. EESTI Vabariigi aastapäeva puhul Poola president saatis Eesti riigivanemale K. Pätsile järgmise telegrammi:

»PALUN teie Ekstsellentsi Eesti Vabariigi aastapäeva puhul vastu võtta minu ja terve poola rahva nimel kuumemaid tervitusi Teie Ekstsellentsile ning paremaid õnnesoove Poolaga tihedalt seotud Eesti Vabariigile.

(—) Ignacy Mościcki.

VASTUSEKS saabus järgmine telegramm:

»SÜGAVALT liigutatud soovidest, mis Teie Ekstsellents arvas heaks saata Eesti Vabariigi aastapäeva puhul, palun Teid vastu võtta minu südamlik tänu ning südamlikumad soovid Eestiga südamliku sõpruse ahelatega seotud Poola kasvavaks õitsenguks, mis Teile saadan koos terve rahvaga.«

(—) Konstantin Päts

EESTI Vabariigi riigivanem K. Päts dekoreeris 14 poola ohvitseri Kotkaristiga. Muuseas dekoreeriti II klassi orderiga brigadikindral Skotnicki ja dipl. kol.-lt. Frydrych. III klassi kotkaristiga kolonelid Janicki, Pragłowski, Czuruk, Smoleński, kol.-lt. Levitoux ja major Orawiec.

EESTI Vabariigi aastapäeva puhul 23 veebruaril 1936 a. peeti Varssavis raekoja saalis pidulik aktus.

EESKAVAS Poola-Eesti Ühingu esimehe senaator kindral dr. F. Zarzycki ja E-V. saadiku minister H. Markuse kõned ning kontsertosa, millest osa võtsid Varssavi teatrite artistid, Küttideliidu esinduskoor ja raudteelaste esindusorkester.

EESTI välisminister Seljamaa läbisõidul Viini peatus Varssavis. 21 veebruaril 1936 a. Poola välisminister J. Beck võttis vastu minister Seljamaa.

SOODSA ilma tõttu Marssal Josef Pilsudski mälestuskünka ehitamise komitee asus rea sissejuhatavate tööde juure, mis vajalikud on künka edaspidise ehitamise juures. Kevadel võetakse poolelijäänud ehitus uuesti üles. ÜHEAEGSELT künka ehitusega alustatakse tööd ümbruse korraldamise ja juurepääsuteede korraldamise juure Soviniecile, s. o. kohta, kuhu kungas ehitatakse.

KÜNKA ehitamise komitee valmistab ette suurejoonelist urnide näitust, milles igast ilmakaarest kõigist ajaloolisest kohtadest, kus poolakaid kunagi on võidelnud, mineval aastal toodi mulda Marssal Josef Pilsudski künkale.

POOLA välisministri J. Becki külaskäigu ajal Belgiasse kindral Vahis andis talle üle rida kunstiliselt väljatöötatud ülesvõtteid, mis kujutavad Belgia ajaloolisi esemeid ja kohti ning on üles võetud Belgia lendurite poolt.

OMAS kõnes kindral Vahis tuletas meele liigutatult neid muljeid, mis ta sai, kui ta viibis Poolas erisaatkonna liikmena, mis Poola sõitis Marssal Pilsudski matusele. Ühtlasi palus ta minister Becki üle anda need fotod neile väeosadele, kellele juures ta Poolas olles külas viibis.

Z OKAZJI estońskiego święta narodowego Pan Prezydent Rzeczypospolitej wystosował do prezydenta Estonji K. Pätsa następującą depezę:

PRAGNĘ ponowić wobec Ekscelencji z okazji estońskiego święta narodowego, w imieniu własnem i całego narodu polskiego, najgorętsze życzenia zdrowia i szczęścia osobie Waszej Ekscelencji oraz stałej pomyślności Republiki Estońskiej, związanej z Polską węzłami niezmiennej przyjaźni.

(—) Ignacy Mościcki.

W ODPOWIEDZI nadszedł następujący telegram:

GŁĘBOKO wzruszony życzeniami, jakie Wasza Ekscelencja zechciał mi przesłać z okazji estońskiego święta narodowego, proszę Go o przyjęcie mych najszczerzych podziękowań oraz gorących życzeń stale wzrastającej pomyślności, jakie wraz z całym narodem estońskim przesyłam Polsce, z którą Estonja złączona jest węzłami niezachwianej przyjaźni.

(—) Konstantin Päts.

Z OKAZJI święta niepodległości prezydent republiki estońskiej Päts odznaczył 14 oficerów polskich orderem »Kotkarist« (order orła). M. in. orderem II klasy odznaczony został gen. bryg. Skotnicki i ppłk. Frydrych. III klasy płk.: Janicki, Pragłowski, Czuruk, Smoleński, ppłk. Levitoux oraz mjr. Orawiec.

Z OKAZJI Święta Narodowego Estonji w dniu 23 lutego 1936 r. odbyła się w sali Rady Miejskiej w Warszawie uroczysta akademja.

W PROGRAMIE były przemówienia prezesa Zarządu Głównego Towarzystwa Polsko-Estońskiego, senatora generała F. Zarzyckiego i posła Estonji ministra H. Markusa oraz część koncertowa, w której udział wzięli artyści teatrów warszawskich oraz chór reprezentacyjny Zw. Strzeleckiego i orkiestra Przysposobienia Kolejowego.

MINISTER Spraw Zagranicznych Estonji, Seljamaa, w przejeździe do Wiednia zatrzymał się w Warszawie 21 lutego 1936 r. i został przyjęty przez Ministra Spraw Zagranicznych Polski, Becka.

DZIĘKI sprzyjającej pogodzie zarząd budowy kopca Marszałka Józefa Pilsudskiego na Sowińcu przystąpił do szeregu prac przedwstępnych, potrzebnych do dalszej budowy kopca, która z wiosną zostanie podjęta w całej pełni. RÓWNOCZEŚNIE z budową kopca przedsięwzięte zostaną prace nad urządzeniem kopca i wygodnych dojazdów na Soviniec.

W CZASIE bytności Ministra Spraw Zagranicznych J. Becka w Belgji — generał belgijski bar. Wahis wręczył Ministrowi Beckowi szereg wspaniale opracowanych fotografii, widoków i zabytków historycznych Belgji, wykonanych przez lotników belgijskich.

GEN. Vahis, wspominając ze wzruszeniem gościnność, jakiej doznał od wojska polskiego w roku ubiegłym, gdy przybył do Polski, jako przedstawiciel armji belgijskiej w ambasadzie nadzwyczajnej min. Maxa, prosił Ministra Becka o łaskawe przekazanie tych darów oddziałom wojska polskiego, których był gościem.

DREZYNA PANCERNA CZYLI „SIÓDMY POCIĄG PANCERNY“

PRAGNIEMY Wam opowiedzieć ciekawe wydarzenie z historii estońskiej wojny o Niepodległość, która zasługuje na uwagę z dwóch względów: po pierwsze będzie tutaj mowa o bardzo oryginalnym pociągu »pancernym«, który jednak brał udział w walkach z wielkim powodzeniem, aczkolwiek w okresie niezbyt długim i bezpośrednio przed zawieszeniem broni, po drugie — pierwszy chrzest bojowy tego »pociągu« jest jednym z najbardziej bohaterskich epizodów wojny.

RZECZ działa się w grudniu 1919 r. Szerokotorowy pociąg pancerny Nr. 2 stoi w pobliżu pierwszych linii, za miastem Narwą. Z okazji świąt nadeszły na front paczki podarunkowe w wielkiej obfitości, a więc w wojsku nastrojów wesołych i wojowniczych. Na dworcu, niedaleko od naszego pociągu stoi pociąg pancerny rosyjskiej białej gwardji »Kołczak«. Na jednej z platform tego pociągu widać dreżynę. Rzuca się to w oczy i w przemyślnych na różne wynalazki głowach estońskich rodzi się myśl — czyby nie można jej »zafasować« dla wojenki?

NIE namyślałyśmy się długo: chorążym R. z kilku strzelcami idzie i ...dreżyna zjawia się u nas.

MOŻNA będzie ją opancerzyć i użyć do udzielania szybkiej pomocy naszemu punktowi oporu, który się znajduje przed mostem na rzece Plusse; ten punkt bardzo często znajduje się pod bardzo silnym ostrzałem nieprzyjaciela, a nasz pociąg pancerny za dnia nie może go wspierać — gdyż tor kolejowy jest w tym miejscu zupełnie prosty, a teren płaski i beczelnie otwarty. Jak tylko nasz pociąg się ukáže — nieprzyjaciel otwiera ogień — jak tylko podjedzie nieprzyjacielski — my walimy jak w bęben, gdyż wszystkie ważniejsze punkty wzdłuż toru kolejowego są tak przez nas, jak i przez czerwonych bardzo dokładnie wymierzone.

GDY zaś, trzeba trafu, obydwie pociągi wyjeżdżają naprzeciw siebie, jednocześnie — zwycięży ten, który pierwszy odda strzał.

MOMENTALNIE przystępujemy do opancerzenia dreżyny. Nasi biorą się do roboty — bez żadnego rozkazu. Z desek robi się coś w rodzaju ruchomej zagrody i do tego umocowuje się niemieckie stalowe płyty pancerne. Przyczem jedna tylko jej część jest opancerzona i ta strona ma być skierowywana w stronę wroga.

POMIMO starań, na zmontowanie tej dreżyny lub, jak ją żartobliwie nazywano »siódmego pociągu pancernego« — zeszedł cały dzień.

UZBROJONO dreżynę w dwa ciężkie karabiny maszynowe, w zapasie był jeszcze k. m. »Lewis«.

OKOŁO dwunastej godziny dnia 28 grudnia nasza dreżyna była zupełnie gotowa do działań wojennych, to też chorąży R. bierze trzech strzelców i jedzie naprzód, aby ją wypróbować. Jedzie właśnie w stronę punktu oporu na rzece Plusse.

W CHWILI dojazdu do tego punktu dreżyna zostaje zatrzy-

mana przez dowódcę punktu, chorążego U..., który pokazuje chorążemu R. tyraljerę bolszewicką, wysypującą się z lasku w odległości nie większej, jak pół kilometra... Krótka narada. Chorąży R. postanawia rzucić do boju swoją dreżynę. Dreżyna rusza naprzód, wjeżdża na wysoki most kolejowy, a następnie własnym ciężarem mknie po pochyłości naprzód — naprzeciw nieprzyjacielskiej tyraljerze. Sowiecki oddział początkowo nie zwraca żadnej uwagi na dreżynę nawet wtedy, gdy ta zatrzymuje się wśród jego ugrupowania. W tym czasie z lasu wyłoniły się jeszcze dwie tyraljery. Chorąży R. siada na »Maksim'a« i pierze wprost w skrzydło pierwszej tyraljery z odległości 100—120 kroków. Część Rosjan pada, część szuka zakrycia w rozsypce. Lecz karabin maszynowy bije dalej — tyraljera skoszona — na drugi dzień naliczono przeszło 80 trupów.

DRUGA linja zmienia front i atakuje dreżynę. Pierwsi szeregowi już są niedaleko i z głośnym »hurra« rzucają się do ataku. Jest to chwila krytyczna. Chorąży R. zostaje ranny w ramię, dwóch strzelców rannych: jeden w rękę, drugi w nogę... »Maksim« — zacina się. Sytuację ratuje zapasowy »Lewis« w doświadczonych rękach chorążego R. Pierwszy szereg nacierających zmieciony — tyraljera rozbita, kto żyw — ucieka do lasu. To samo powtórzyło się i z trzecią tyraljerą. Nasza opancerzona dreżyna pozostała panią pola walki, niszcząc i rozbijając tyraljery jednego z kaukaskich pułków, niedawno przerzuconego na ten odcinek frontu.

NASI ranni podnoszą się i rozpoczyna się powrót na punkt oporu, gdzie dreżynę przymocowują z tyłu do pociągu pancernego, który tymczasem nadszedł.

NIC dziwnego, że po tej historii dreżyna wzbudza wielkie zaufanie i każdy gotów jest na niej dokonać najśmielszych wypadów.

TO też już o godz. 5 po południu dreżyna wyrusza na zwiad bojowy.

ODDZIAŁ zwiadowców pieszych był wysłany naprzód, a dreżyna miała za zadanie posuwać się początkowo za nim, a następnie siłą ognia przełamać czaty i wpaść wewnątrz ugrupowania nieprzyjaciela.

ZNOWU siada na dreżynę chorąży R., gdyż rana jego okazała się lekka, załogę stanowi dwóch strzelców; karabiny maszynowe w porządku.

PRZY moście na rzece Plusse dowódca dreżyny otrzymuje meldunek od zwiadowców pieszych, że przeszły one spokojnie kilkanaście kilometrów, nie napotykając ani jednego bolszewika.

DREZYNA jedzie naprzód. Po przejechaniu około 500 m ujrzano nagle stojący w miejscu pociąg pancerny czerwonych na 20—30 kroków przed sobą. Jest już po 6 wieczór (grudzień) i ciemno — na odległość kilkudziesięciu kroków nic nie widać. Jednakowoż zauważono, że na artyleryjskiej platformie chodzą ludzie i świecą latarkami elek-

trycznemi, które są czernią pokryte dla zaciemnienia światła, to też błyski latarek są widoczne bardzo słabo. NIEPRZYJACIEL początkowo drezyny nie zauważył. DOWÓDCA drużyny wie, że po tamtej stronie mostu w odległości 700—800 kroków znajduje się własny pociąg pancerny. Chorąży R. posyła jednego człowieka z meldunkiem, wskazującym miejsce chwilowego postoju nieprzyjaciela.

STRZELCOWI, który pozostał, chorąży wydaje rozkaz lec na ziemię obok drezyny, gdyż, leżąc, lepiej można w ciemności prowadzić obserwację. Sam zaś chorąży bierze w swe ręce c. k. m. »Maxima«, aby rozpocząć ogień na wspomnianą platformę artyleryjską.

WTEM następuje wybuch pocisku. Bolszewik nas uprzedził i wali kartaczami w drezynę.

W TEJ sekundzie odpowiada chorąży R., obsypując ogniem c. k. m. platformę działową. Chorąży R. zauważył, że pociski rozrywają się za drezyną i że jest ona na odległości zbyt bliskiej, aby można było do niej strzelać z armat. Ta myśl wzmacnia chorążego na duchu i ogień c. k. m. staje się na tyle celnym, że platforma działowa zmuszona jest zaprzestać strzelania. Przy piątej taśmie »Maxim« zaczyna się. W tym czasie słychać, że pociąg ruszył z miejsca — wycofuje się z walki. Teraz chorąży łapie »Lewis'a« i strzela w ślad. Wkrótce sylwetka pociągu ginie w ciemnościach nocy. Teraz i drezyna rozpoczyna powrotną drogę.

NA wysokości mostu zostaje ona ostrzelana ogniem c. k. m. i karabinowym białej gwardji z jednego skrzydła, a ogniem własnego punktu oporu — z drugiej strony. Ogień jest silny i celny. Chorąży R. kładzie się i kryje za tarczami pancernymi. Dmie przenikliwy wiatr północny — jest 27 stopni mrozu. W mózgu przemarzniętego do szpiku kości chorążego uporczywie kielkuje myśl o tem, że zginie z zimna lub też od własnej kuli.

DOPIERO po dłuższym czasie milknie ogień. Nasi sądzili, według mylnych meldunków, że chorąży R. razem ze swoją drezyną dostał się do niewoli, a przed sobą mają drezynę bolszewicką. Całe szczęście, że oficer artyleryjski naszego pociągu uważał sytuację za niewyjaśnioną i nie strzelał z obawy, aby nie trafić w drezynę chorążego R. Po tym przykrym i o mało nie tragicznym incydencie chorąży R. poszedł rozgrzać się do pociągu pancernego. NIE ZABAWIŁ tam jednak długo i powrócił do drezyny z ludźmi, aby odjechać z pozycji. Wszyscy idą spokojnie, rozmawiają, palą papierosy. Wtem ktoś mówi: »tyraljera bolszewicka!« — widać jakieś podejrzanе ruchy na lewo od toru, słychać rosyjską komendę. Chorąży R. ponownie zasiada do swego »Maxima«, aby ponownie »kosić« czerwonych — natarcie załamuje się.

WTEM wybucha pocisk armatni, prawie pod samą drezyną. CIĘŻKO ранnego chorążego R. odnoszą jego żołnierze na rękach.

TAKI chrzest bojowy miała drezyna pancerna 28 grudnia 1919 roku.

TEN ciekawy epizod wojenny świadczy dobitnie o tem, że w niektórych okolicznościach bojowych drezyna pan-

cerna stać się może niezastąpionem narzędziem walki. Braki w tym zakresie wyczuwali sami żołnierze i własnymi siłami starali się je wypełnić. Przykład ten wskazuje również jakie powinno być uzbrojenie drezyny i w jakich okolicznościach najlepiej jej używać.

Tłumaczenie z estońskiego majora armji estońskiej Tomsona

SOOMUSDRESIIN EHK »SEITSMES SOOMUSRONG«
Major Tomsoni artikli tõlge.

1919 a. Detsembris Narva rindel sõdurid ehtasid soomusdresiina, mis relvastatud kahe »Maxim'i« ja ühe Lewis'iga asus võitlusesse punaste soomusrongiga. Võitlus lõppes soomusdresiina võiduga. Tema ülem, lipnik R. sai haavata.

JUTT on juhtumusest Eesti vabadussõjast. Tol korral sõdurid ehtasid soomusdresiini, mis ei olnud ainult huvitav uue relvaliigina, vaid oli ka üks vabadussõja kangelaslikumatest episoodidest.

1919 aasta detsembris Narva rindel sõdurid ehtasid Vene valgetelt ära võetud dresiinast soomusdresiina ning nime-tasid ta »seitsmendaks soomusrongiks«. Seisukord oli selline, et meie soomusrong ei saanud vaenlasele ligi, kuna maastik oli sellel kohal täiesti lage ning meie oleks sattunud otsekohe vaenlase tule alla.

LIPNIK R., dresiina ülem, võttis kaasa kaks raskekuulipildujat ja tagavaraks ühe Lewisi. Kolme mehega lipnik R. istus dresiinale ja liikus 28. detsembri õhtul Plüssa jõe poole, kus oli meie valvetõke, aidates tagasi lüüa punaste kallaletungi.

JÄRGMISEL päeval dresiina sõidab ligidal seisva punaste soomusrongi juure mille meeskond alguses ei märganud dresiina liginemist, hiljem aga, märgates, hakkas elavalt tulistama. Lipnik R. avas oma Maximist tule suurtükiplatvormile. Punased pidid lahinguväljalt taganema. Tagasiteel dresiina sattus veel oma meeste tule alla, kes ekslikult pidasid teda vaenlaseks.

TAGASI jõudnud oma soomusrongile, meeskond läks end soendama (Väljas oli 26 kraadi külma). Välja tulles mehed sammusid suitsetades oma sõiduki poole, et asuda koduteele. Sel hetkel keegi hüüdis: »Punaste ahelik!« Lipnik R. istub oma Maksimi juure — kuulipilduja tuli niidab maha punaste aheliku.

SEL hetkel lõhkeb granaat peaaegu dresiina all. Raskelt haavatud lipnik R. sõdurid kannavad kätel ära. Need olid soomusdresiina lahinguristsed.

SEE episood näitab et soomusdresiina võib mõnikord olla väärtuslik võitlusvahend — samuti näeme siit, missugune peaks olema tema relvastus ja millistes olukordades võiks teda kasutada.

Artykuł p. t. »Poola-eesti suhted« — »Stosunki polsko-estońskie« str. 17—32 jest pióra podpułkownika dyplomowanego Adama Rudnickiego.

E L A D A V Õ I S U R R A

VARAHOMMIK, 4. juulil — õnnetu oli see päev tervel põhjarindel — oli juba valge, kui mind äratas punaste suurtükiväe marutuli, mis oli juhitud III ja II pataljoni positsioonidele. Maa ägas raskete ja kergete mürskude lõhkestest. Meie peadele rappus kõduneva küüni laest prügi. Magasime Kieroniga kastis — provisoorses voodis. See enneolematu suurtükimürin meie nurgatagusel rindel pani mind mõtlema. Äratan Staszi rusikalöögiga külge. — Stasz, kas magad? — Hm! kõlab Staszi teki alt. — Vast ehk tõuseksime varem üles, sest niikuinii aetakse meid varsti jalule ning saadetakse teistele appi. — Alarmi veel ei olnud — räägib Stasz, too kuldne poiss, — järelikut maga, kui sind ei äratata! Aega on! — Õigus on sul, Stasz, aega on!... — Pöörasin teise külje, tõmbasin teki üle pea ja jäin magama. Staszil oli alati õigus! Lahinguriistade vahetus äratas minu uuesti. Suurtükiväe jäi harvemaks, selle eest mängisid kümned kuulipildujad. Ärka ka Stasz. Istus sääl õlgedel, sirutas end nii et kondid naksusid ja urises — Õudne lärm! Sel hetkel uks lendab käraga lahti ning läbi ukseava vajub sisse korrapidaja hüüdega: Alarm! Alarm! Väikeses küünis tekkis korraga elu. Kes elas, haaras kätte oma varanduse ja jooksis galopis kogumispunkti. Enne viie minuti möödumist olime marsivalmis küla serval. Punaste raskekahurid tulistasid juba meie kortereid. Vori-kangelased keppidega hobuseid ergutades kadusid kindlamasse ümbrusesse. Hütt, milles magas Szymański, lendas »summadani« mõjul tükkideks. Kogumispunkti, kuhu vahepääl oli jõudnud pataljoni ülejäänud osa, nägime kaugel enda ees, kuidas tasastel põldudel taganevad meie III pataljoni riismed ning kohe nende kannul liiguvad ligemale punased. Peakohal kiunuvad kuulid ajasid viimase uneraasukese silmist. Hobusel jõudis kohale pataljoni ülem, n-ltn. Frydrych. Elegantne mees! Suvemantlis, aetud habemega, lõhnaõli pilv ümber, ratsapiits käes, müts viltu peas ja piip hambus — nii tuli ta ja andis lühikese käsu: tagasi võtta III pataljoni kaotatud seisukohad. Ise galopeeris sinna, kus kuulid kõige rohkem undasid. Leitnant Bursa korjab kokku oma järele jäänud mehed, et moodustada meile reservi. Ära sõites pöördus veel Szymański poole: — Mis pagana pärast Sina siin veel vedeled?! — Noh, katsun veel kord juhtida oma poisse! — kõlab Szymański rahulik vastus. Peab siinkohal tähendama, et Szymańskil oli juba abiellumise luba ning kõik dokumendid taskus. Ainult rongile hilinemise tõttu ei sõitnud ta välja eelmisel päeval. Täna läks ta aga meiega vastupeatungile, kuigi kompani tegelikult oli üle võtnud lipnik Orłowski. Läksime! Võttes alguses hoogu, möödume III pataljoni riisimest ning surumäe punaste esimesele jonele peale. Sääl, Düüna teisel kaldal, punaste vaatleja juhib ülevalt õhupallist suurtükiväetuld, mis iga lasuga muutub tabavamaks. Esimese suurema küla ees enamlased paiskudes mitmesse ahelikku sülitavad meile tuld. — Elada või surra, kurat võtaks! Rünnakule! huraa! — karjudes läksime rünnakule. Langes lipnik Piotrowski, sai haavata mitu sõdurit, Stasz Kieronit kuul tabas rinda —

moskvalased aga ei kannatanud meie hoogu välja, põgenevad külast. Jõuame esimeste majadeni, jookseme külast läbi ning tulistame aedade varjust nii kuidas saab. Märk aga on jumalik — punaste salgad põgenevad meie ees paanikas. Jälitades lahkume vallutatud külast. Frydrych sõidab ratsa meie aheliku taga. Szymański naeratades kõnnib meiega koos ahelikus ning aeglaselt ja rahulikult jagab käsklusi. Higitame õudselt selles võiduajamises, päike kõrvetab kui sada saatanat. Üksteise järgi langevad seljast ranitsad, järsu liigutusega rebitakse lahti kuuekraed. Natukenegi kergem! Toetust saanud enamlased katsuvad metsatukkades koguneda ning põletavad meid masinatest. Näib, et sammugi enam edasi ei saa. Kuid ometi peame oma kaevikud tagasi võtma! Uus rünnak! Huraa! Jälle »moskwa« põgeneb nii et kannad välguvad. Kuum — õudselt kuum! Õhk täis püssirohusuitsu kõrvetab kopsudes. Siin aga, metsatuka taga on uuesti küla ning külast punased lasevad kuulipildujaist. Suurtükiväe lähed kordkorralt tugevamaks. Kuid see kõik on tühi asi! Joobunud lahingust tormane pimesi edasi. Haavad ei tähenda midagi, surm on naljaasi — peame võitma! Langes maha Chojecki — granaat lõi ta jalust maha, haavatult kukub maha Rojecki, hoigab Borowski, kukerpalli lendab pörutada saanud Sepczyński, aga meie läheme edasi. On haavatuid ja surnuid teisteski rühmades, suured kaotused on naaberkompanidel. Veel üks jõupingutus, valju »huraa«! ja uuesti on küla meie käes ja uuesti põgenevad enamlased vastu võtmata täagivõitlust. Oleks aga seda võinud teha! Oleks meid kindlasti peksnud! Siiski kartsid nad meid ning meie, olgugi vähemuses, olime neist lahinguväljal üle. Laseme põlvelt, püsti, nii nagu see kellegile meeldib ning sammume edasi, oma ees ajades moskvalasi. Jõuame välja väiksele kõrgendikule ning neelame säält silmadega meile lähedaid juba kaevikuid. Kuidas saaks küll neile ligi? Edasi asi lähaks juba iseenesest. Peaks küll sinna jõudma! See ülesanne pole jälle sugugi nii kerge, sest meie ees

legendikul, nii kaugel kui silm ulatab, on laiali valgunud arvatud punaste ahelikud ning veel kaugemal alles hargnemata salgad. Paremalt pool põgeneb meie eest 600 meetri kaugusel galopis vastase patarei. Laseme, et tabada hobuseid, aga väsinud käsi ei jõua püssi hoida. Enamlased põgenevad takistamatult. Sel hetkel saan lasu vasakusse kätte. Kuul purustab põidla ja keskmise sõrme. Valu tunnen kuni küünarnukini, aga käsi... tühine asi! Szymański, jalast haavatud, istub hobuse selga, galopeerib (pulmad oli juba unustanud) põgeneva patarei poole ning laseb hobused revolvrüst maha. See mõjub meilegi — liigume valendavate kaevikute poole. Saan haavata mõlemasse reide. Pööran kord ringi ja istun maha. Kaugemale, vennike, ei saa. See mäng on läbi! — mötlen.

MINU järele rühma asub juhtima Fabjański ja hüpetega liigub edasi. Meist vasakul kolmas kompani sunniti seisma punaste poolt ning meie vastu uued punaste osad tulevad vastupealetungile. Kaugemal, vasakul ratsutavad kasakate eskadronid. Seisukord ei ole kadestamisväärne. Szymański sel hetkel saab surmava haava kõhtu ning langeb hobuselt. Fabjański tõttab appi armastatud juhile ning langeb raskelt haavatult tema kõrvale. Veel katsuvad midagi teha Nowak ja Olechowski, kuid purustatud sääreluudega kukuvad päikesest kuumaks põletatud maapinnale, mis aplalt imeb nende verd, ja kui palju verd! Nõrgestatud ahelik lööb kõikuma. Mulle tõttab appi kuus ellujäänut.

— KOLM võtavad minu, kolm Szymańskile järgi! pigistan valust kokkusurutud hammaste vahelt käskluse. Asetavad minu laskmisest kuumadele püssidele ning kannavad tahapoo. Tee peal tulevad vastu uuesti koondatud III pataljoni riismed. Nad lähevad meie poistele appi. Nii et täitsa halb meie seisukord veel ei olegi! Annavad punastele veel hea nahataie — ja andsidki. Võitlesid veel kui lõvid, üks kümne vastu ja veel enamgi. Aga kuidas võitlesid? kellega võitlesid? ja mis nad korda saatsid? Siinkohal olgu mulle lubatud seista valvel ning anda sõna Ülemjuhatajale, kes oma raamatus »1920. aasta« lhk. 61.

kirjutab ülal nii kohmakalt kirjeldatud võitlusest järgnevalt:

»...SEE kangelaslik kahe 33. rügemendi pataljoni võitlus kahe ja poole diviisi vastu. Ta tegi võimatuks või vähemalt kahtlaseks Sedaani stiilis mõeldud operatsiooni, pidades kinni 4. armee peajõud nende katses, tungida meie kaugemal lõuna pool võitlevate vägede tiivale ja selja taha. Hää meelega mainin fakti meie vastase allikaist, sest tihti meil, analüseerides seda lahingut, on ette heidetud sellele rügemendile kui ka tervele 8. diviisile, et lubasid läbi tungida vaenlaste ratsaväel, mis meile terve Varssavi operatsiooni kestel väga palju kahju tegi. Härra Sergiejev ütles selgete sõnadega, et jonnakas vastupanu kaua pidas kinni nende kallaletungi, ning et alles kella 16 paiku poolakate vastuseis murti. Lisan, et ühtegi meie kahurit ei jäänud vaenlase kätte.«

NII kirjutab meist armastatud Juht — see aga on enam, kui kõik aumärgid ja autasud kokku!

Väljavõte seersant
WŁADYSŁAW GOLICZEWSKI
raamatust »1000 kangelast«.

ŻYĆ ALBO UMRZEĆ

NOWELA ta jest wyjątkiem z książki »1000 Walecznych« sierżanta Władysława Goliczewskiego. Oto wyjątek z zamieszczony powyżej noweli:

...Opuszczamy zdobytą wieś w pościgu. Frydrych jedzie konno tuż za naszą linią. Szymański uśmiechnięty kroczy z nami w tyraljerze i wolno a spokojnie wydaje rozkazy. Pocimy się w tej gonitwie niemiłosiernie, słońce praży jak sto djabłów. Dla ulżenia bęc! bęc! — padają z pleców tornistry i ręka silnem pociągnięciem rwie zapięcie kołnierza. Teraz jest trochę lżej! Bolszewicy, wsparci nowymi siłami, opierają się o zagajniki i rzną z maszynek. Zdaje się, że kroku naprzód zrobić nie można. Ale przecież musimy odebrać swoje okopy! Więc szturm! Huraaa! I znowu »moskwa« przed nami w odwrocie. Gorąco — strasznie gorąco! Powietrze, przesiąknięte dymem spalonego prochu, nie pozwala wprost oddychać. A tu za zagajnikiem znowu wieś, a z niej Moskale rzną z karabinów maszynowych. Ogień artylerji wzmacza się do największego napięcia. Ale to furda! Upici bojem, suniemy zapamiętane naprzód. Niczem nam rany, błahostką śmierć, musimy zwyciężyć! Przewrócił się Chojecki, tracony czerepem granatu po nogach, wali się na ziemię ranny Rojecki, rzezi Borowski, fiknął kozła kontuzjowany Sepczyński, a my idziemy dalej. Są ranni i zabici w innych plutonach, mają wielkie straty kompanje sąsiednie. Jeszcze jeden wysiłek, jeszcze jedno głośne, przeciągłe »huraaa!« i znowu druga wieś w naszych rękach i znowu wieją bolszewicy, nie przyjmując walki wręcz. A mogliby! Zaleliby nas! Lecz bali się i my, choć nieliczni, górowaliśmy nad nimi na polu boju. Strzelamy z kolan, stojąc jak komu zresztą wygodniej, i kroczymy wprzód spychając moskali. Wydostajemy się na niewysokie wzniesienie i stąd pozeramy okiem już niedalekie nasze okopy. Żeby się tylko o nie zaczepić! To dalej pójdzie. Żeby tam dość!

RADIO

RADJOFONJA ESTOŃSKA

RADIOKUULAMINE EESTIS

(Wywiad z dyr. radja estońskiego, p. F. Olbrei).

JEDNĄ z najbardziej miniaturowych radjostacyj w Europie, a zarazem jedną z najsympatyczniejszych jest rozgłośnia estońska w Tallinie. Kierownikiem jej jest p. Fred Olbrei, młody i pełen inicjatywy pionier radjofonji tego kraju, W atmosferze wolnej od wszelkiego konwenansu gawędzimy z młodym dyrektorem w jego gabinecie, będącym jednocześnie — pracownią.

RADJOFONJA estońska, objaśnia mnie obszernie dyr. Olbrei, jest młodszą o rok od łotewskiej. W r. 1926, w grudniu, rozpoczęły się pierwsze nadawania, narazie z mocą 0,6 kilowata. Radio estońskie było wówczas Towarzystwem prywatnym. Koncesja, udzielona mu, trwała aż do r. 1934, po jej wygaśnięciu i wzmożeniu siły nadawczej do 10 kw. rozgłośnia stała się przedsiębiorstwem rządowym. Odtąd stoi na jej czele p. Olbrei i, co zatem idzie, następuje właściwa ewolucja.

ZAPYTUJĘ o przyczyny tak małej (20.000!) liczby radjosluchaczy. Dyr. Olbrei twierdzi, że jedną z tych przyczyn jest drożyzna radjosprzętu, importowanego z zagranicy, co przy niezwyklej taniości życia w Estonji, hamuje rozwój radjofonji. Jednakowoż w pierwszym półroczu po upaństwowieniu liczba radjosluchaczy wzrosła o 4.000 i dziś dobiega już 20 tysięcy. Słaba elektryfikacja kraju również utrudnia rozwój, system bateryj i akumulatorów jest i kosztowny i kłopotliwy. W projekcie na najbliższą przyszłość jest budowa własnego gmachu, gdyż dotychczasowy lokal w »Estonji«, który zwiedziłem, pojemnością swą nie odpowiada już potrzebom. Stacja musi być rozbudowana a zasięg jej wzmożony, w projekcie jest 50 kw. w antenie. W przeciwstawieniu do Szwecji i Łotwy, pociąg do własnego wyrobu aparatów przez słuchaczy zmniejsza się na korzyść droższych, ale renomowanych odborników fabrycznych.

ZAPYTUJĘ o transmisje z teatru operowego i z pięknej sali »Estonji«, nie wiele mniejszej od naszej, filharmonicznej. Opera tallińska, o czem się sam mogłem przekonać, zasługuje na to w zupełności, głosy solistów, a zwłaszcza chóry, ta chluba Estonji, są wyjątkowo piękne. Dodajmy fonetyczność języka, który wszak otrzymał przed kilku laty pierwszą po włoskim nagrodę piękności.

W TEJ chwili otwierają się drzwi gabinetu i staje w nich pierwszy dyrygent, p. Rajmund Kull. Rozmawiamy więc we trzech, a tematem rozmowy staje się z natury rzeczy przegląd sił muzycznych kraju. Trzeba przyznać, że poza niezrównanymi chórami, poczet wirtuozów estońskich jest nader liczny.

ORKIESTRA radjostacji (normalnie) liczy 25 osób, łączy się ona często z zespołem ork. opery, rosnąc w miarę potrzeby do 70 osób. Kieruje nim doskonały dyrygent Kull.

WŁ. BURKATH. («Antena»)

RADIO

RAADIOKUULAMINE POOLAS

RADJOFONJA POLSKA

MOODSAL kriisi süüdistamise ajajärgul on ala, kus näivad valitsevat teised seadused. See ala — õnneks kõigiti väärtuslik kultuuriliselt ja ühiskondliselt — on Poolas raadio, mis oma statistikas ei näita mitte ainult kriisi tagajärgi, vaid isegi näitab tõusutendentsi. Ajad, mil räägiti, et raadio on luksus ja mõnetuhande eesõigustatu eralõbu, on igaveseks möödas, raadio on muutunud kõige laiemate rahvahulkade esmajärguliseks tarbeks, kes aru said, et nüüd, mil kõik sissetulekud nii järsult langevad, ning mil oleme sunnitud piirama väljaminekuid n. n. »vaimlistele tarvetele«, raadio jääb ainsaks vankumatuks alaks.

KUI kirjutame raadiokuulajate arvu kasvamisest, siis eestkätt selleparast, et alla kriipsutada selle nähte osatähtsust terves meie majanduslikus ja kultuurilises elus. Ühiskondlikult asja pääle vaadates fakti tähtsus, et on olemas pool miljonit perekonda, mis raadioprogrammi kaudu liidetud on ühtlaseks tervikuks, mis allub mitmekulgsele selle programmi mõjudele — on igapähe selge. Ka kultuurilisest küljest on väga tähtis, et see inimeste hulk kuulab raadiot harjub sidet pidama kunstiga, ande ja intelligentsi toodetega, süvendades ja kinnitades kultuuri mõju. Ning majanduslikust küljest? Ometi on iga uus abonent mitte ainult uus aparaat, mille vabrik peab valmistama ja kaupmees müüma, vaid eestkätt on see meie noore raadiotehnilise tööstuse garantii, tuhandete tööliste, inseneride ja konstruktorite leib. Paralleelselt abonentide arvu tõusule tõusis ka saatejaamade arv ning suurenes saatekava. Täna kaheksa Poola Raadio saatejaama tund tunnil, minut minutilt annavad edasi oma saatekava miljonile kuulajaile. Saatekava on laialdane ja mitmekesine.

RAADIO Poolas elab üle hää konjunktuuri. Hää aparadi omamise mõte tungib kõige kaugemate küladen, luues igal pool soodsa psühholoogilise aluspõhja. Maa radiofoniseerimise protsess süveneb ja kasvab. Raadiokuulajate arv kasvab ning kõik kõneleb selle eest, et ta kasvab tulevikuski. Loodame, et kui need tegurid mõjuvad edaspidi samas suunas, siis Poola saab varsti oma suurusel vastava koha rahvusvahelises raadiokuulajate arvude tabelis. KAITSEVÄGI, parim kodanikukool, kasutab täielikult ära raadio saatekava. Kõik sõdurite kodud on varustatud raadioaparaatidega. Kasutades üldisi saatekavu, on kaitseväl ka erilised kavad: »Lõbusad sõdurite kuuldemängud« kasvatusliku põhitooniga. Kaks korda kuus programmis olevad saated on äratanud suurt huvi sõdurite hulgas. Neid oodatakse kannatamatult ning neid kirjeldatakse elavalt kirjades koju. Nad on leidnud tunnustust ka eraisikute seas, mida tunnistab rida saabunud kirju.

POOLA allohvitseri osa raadioaktsioonis on väga suur. Vaheku sõdurite ülemusena, võttes oma õlgadele riikliku selgitustöö, võtab seega enda kanda kohuse õpetada sõdureid õieti kuulama raadio saatekava.

P O O L A P I I R I V A L V E K O R P U S

PÄÄLE võidurikast sõda enamlastega ja rahulepingut Riias 1921 aastal, kui piirid juba lõpulikult olid ära määratud, terve põhja- ja idapiir, alates Ida-Preisimaalt kuni Rumeenia piirini, oli sõjaväeosade kaitse all, mis kandsid tollipataljonide nime.

NEED nõrgalt relvastatud pataljonid pärast sõjaaegse kaitseväe ümberkorraldamisega seoses asendati erilisel loodud piiripolitsei osadega, mis seisid piiriäärsete maakonnaülemate käsutuses.

VARSTI selgus aga, et arvuliselt ja kvaliteedilt nõrgad, ebauhtlaselt ja puudulikult relvastatud, puuduliku sidevõrguga, üle öö organiseeritud piiripolitsei osad ei jõua küllaldaselt kindlustada piiri puutumatumust ja piiriäärsete elanike rahu ja julgeolekut.

SÕJAS võidetud Poola idanaaber, vaatamata rahulepingu sõlmimisele, otsustas kasutada teisi võitlusmeetodeid, mille peasihiks pidi olema poola müüri purustamine, mis takistas kommunistliku revolutsiooni võidukat teed läände. Poola maa-alale korraldati hästi organiseeritud kallal tungete teiselt poolt piiri. Röövsalgad olid relvastatud püside ja kuulipildujatega ning nende ülesandeks oli piiriäärsete elanike hulgas paanikat tekitada ning nende usaldust noore Poola riigi vastu kõigutada.

NEED röövsalgad tungisid piiriäärsetesse küladesse ning asundustesse, röövisid ja põletasid külasid, tapsid elanikke, viies röövsaagi teisele poole piiri. Nende salkade häbematus ja julgus kasvas nii suureks, et nad korraldasid röövretkeid kuni 100 km. maa sügavusse, röövides mitte ainult väikseid asulaid, vaid tungides kallale isegi maakonnalinnadele ja rongidele. Näiteks 1924 a. augustis umbes 200-meheline röövsalk, relvastatud 12 raskekuulipildujaga ja käsigranaatidega tungis neljast küljest kallale maakonnalinnale Stolpcele ja pärast paljaksröövimist taganes teisele poole piiri. Tagaajamisel saadi kätte vaid paar bandiiti.

SELLINE seisukord muutus väljakannatamatuks ning sellepärast 1924 a. augusti lõpus Ministrite Nõukogu otsustas ellu kutsuda erilise sõjaväelisel organiseeritud korpuse, alluvusega Siseministrile, mille kohuseks oleks idapiiri küllaldane kaitsmine. Talle sai nimeks Piirivalve Korpuse (K. O. P.).

ESIALGU võeti kaitse alla kolm rohkem hädaohus olevat Vene piiri osa, järgmisel aastal juba terve Vene piir, edasi Läti ja Leedu piirid ning väiksemad osad Saksa ja Rumeenia piirist.

PIIRIVALVE KORPUSE sõdur täitis temale pandud lootused täites kiiduväärselt oma kohust. Mõne kuu möödudes peale piiri kaitse ülevõtmist, pärast arvukaid veriseid ja vihaseid võitluseid maaelanike rõhujatega — väljast saadetud bandiitidega — piiril valitses täielik kord, piiriäärset elanikke said vabamalt hingata.

SELLEGA K. O. P. sõdurite töö ei olnud veel lõppenud. Ei tule unustada, et Poola idamaakonnad eriti palju kannatasid maailmasõja (1914—1918) ja Poola-Vene sõja (1919—1920) all ning said peaaegu täielikult hävitatud. Põllud

seisid söödis, külad, koolid ja kirikud olid põletatud, teed ja sillad hävitatud, elanikkond vaesestunud ning kommunistlike ässitajate poolt demoraliseeritud.

K. O. P. sõdur asus vaimega tööle elanike kodanliku selgitustöö ja nende jõukuse ja kultuuritaseme kallale. Ehitas teid, sildu, kooli, kirikuid ja rahvamaju ning tõttas elanikele appi loodusõnnetuste, nagu veehädade, tulikahjude ja näljahädade puhul. Tänu sellele K. O. P.-i sõduri kultuurhariduslikule tööle, meie piiriäärsete maakonnad on elavaks müüriks meie idanaabri propaganda vastu. PRAEGU Piirivalve Korpuse koosneb mitmest brigaadist. Iga brigaadi piiriosa on jaotatud pataljonide vahel, mille arv on kõikuv, olenedes kohalikest oludest ja piiri osa pikkusest. K. O. P. pataljon on administratiivselt iseseisev üksus, koosneb muutuvast arvust piirivalve kompanidest. Piirivalve kompanide sektorid jagunevad piirivalve punktideks, mis on piirikaitse organisatsiooni algrakukesed. PIIRIPUNKTIDE ülemaiks on allohvitserid-üleajateenijad. Iga piiripunkti ülem ei ole vaid sõjaline instruktor ja sõdurite kasvataja, vaid ka kohalike elanike hulgas töötav väsimata seltskonnategelane, kellega ta teenistuses alata kokku puutub. Ta võtab agaralt osa igasuguste pidustuste, teatrietenduste ja spordivõistluste korraldamisest, peab loenguid noorsoole ja vanematele inimestele, laenab välja raamatuid ja ajakirju piiripunkti raamatukogust, töötab kaasa kohalikes organisatsioonides nagu Sõjalises Õppuses, Küttide Liidus, Noorte Ringides j. n. e. Tänu tema väsimatu tööle K. O. P.-i piiripunktid on kultuurikeskustest eemal olevatele asulaile ainsaiks kultuuri ja hariduse keskusteks.

K. O. P. allohvitseridel on pataljonide juures omad hästi sisustatud kasiinod, lugemistoad, raamatukogud ja spordiklubid, kapitalid ning isegi oma summadest muretsetud puhkekodu mägiuurordis Rabkas. Teenistustest vabail hetkeil, kasutades korrespondentskursuseid, allohvitserid täiendavad oma haridust ja õpivad võõrkeeli. Keskkooliharidusega allohvitser ei ole haruldus.

VASTANDINA K. O. P. teenivaile ohvitseridele, kes sääl teenivad lühikest aega, allohvitseride - üleajateenijate ridasid täiendatakse K. O. P.-is aega teeninud ja allohvitseride kooli lõpetanud sõdurite hulgast. Allohvitseriks-üleajateenijaks saavad sellised sõdurid pärast teatud aja ärateenimist üleajateenijate - reameestena peale täiendavat koolitamist. Reameeste täiendamine sünnib igaastast noorte kontingendist.

LÕPUKS peab tähendama, et meie teistel piiridel, s. o. Saksa ja Tšehhoslovakkia, kus piirivalve ülesandeks on vaid riigi majanduslike huvide kaitsmine, piirivalve-teenistuses on eraisikuist koosnev Piirivalve, K. O. P.-ist täiesti erinev, Rahaministrile alluv organisatsioon.

W ARTYKULE powyzszym omowiono: historje Korpusu Ochrony Pogranicza, wspolprace jego zolnierzy nad odbudowa zniszczonych po wojnie ziem przygranicznych, oraz znaczenie straznic K. O. P., jako ognisk kultury i oswiaty dla ludnosci cywilnej pogranicza.

MARYNARKA WOJENNA ESTONJI

ESTONJA — kraj niewielki, a jednak niepozbawiony znaczenia międzynarodowego i gospodarczego, zawdzięcza owo znaczenie przede wszystkim dostępowi do morza. Estończycy, którzy od wieków nawykli do żeglugi, znając morze i wiedząc jakie korzyści zeń ciągnąć można — z chwilą odzyskania niepodległości przystąpili do tworzenia obu marynarek — wojennej i handlowej. Ta druga pracuje już dziś wydatnie, łącząc Estonję z ważniejszymi portami Europy i dalszych części świata.

CO się tyczy marynarki wojennej, to acz szczupła, ma ona przed sobą widoki dużego rozwoju.

OBECNY skład floty estońskiej przedstawia się, jak następuje:

W BUDOWIE na stocznjach angielskich są trzy łodzie podwodne po 570 tonn. Czwarta łódź — 250 tonn, uzbrojona w pięć wyrzutni torpedowych, jest na służbie. Fundusze na budowę tych łodzi zostały osiągnięte częściowo ze sprzedaży starych kontrtorpedowców (ex-rosyjskich) »Lennuk« i »Wambola«, które zakupiła Rzeczpospolita Peru.

W DALSZYM ciągu Estonja posiada torpedowiec »Sulew« (ex-niemiecki) o wyporności 250 tonn i buduje trzy

Wizyta floty polskiej w Tallinie. Podoficerowie floty estońskiej i polskiej przed kasynem podoficerów floty estońskiej.

szybkobieżne torpedowce motorowe, mniejszych rozmiarów.

ODDZIAŁ minowy składa się z motorowych stawiaczy min »Kalew« i »Olew« (po 50 tonn), kołowych »Ristna« i »Suurop« po 500 tonn.

PATROLOWCÓW jest cztery: »Mardus« — 140 tonn, »Laene« — 400 tonn, »Erilane« — 25 tonn i »Kõu« — 100 tonn. Poza tem — okręt hydrograficzny i kablowy »Kompass« — 300 tonn, kilka jednostek pomocniczych i cztery uzbrojone szalupy motorowe.

WRESZCIE do marynarki wojennej wchodzi, jako okręty pomocnicze, trzy łamacze lodu, z których »Suur Tõll« największy — ma 4.800 tonn wyporności. Kilka uzbrojonych parowców kołowych pełni służbę na jeziorze Peipus.

NOWOCZESNA eskadra wodnosamolotów współpracuje z okrętami, które ćwiczą intensywnie, pływając po całym Bałtyku.

PRACA tej młodej, ale bogatej w piękne, starożytne tradycje marynarki estońskiej, jest ze wszech miar godna uznania.

J. G.

E E S T I M E R E V Ä G I
Eesti mereväe koosseis ning ehituskava.

Poola allveelaevastiku külaskäigult Tallinna. Eesti ja Poola kaitselaevastikkude allohvitserid eesti mereväe allohvitseride kasiino ees.

POOLA SÕJALAELAVASTIKU ALLOHVITSERIDE KESKEL

W ŚRÓD PODOFICERÓW POLSKIEJ MARYNARKI WOJENNEJ

SUURE teovõimega ja hästi kokkuelanud allohvitseride kogude hulka, milledes väljendub palju elujõudu ja suu- repärane omavahelise ja seltskondliku elu organisatsioon ning tahe elukutseliste allohvitseride intellektuaalse tasapinna tõstmiseks, võime muude seas lugeda ka Gdynias asuvat kaitselaevastiku allohvitseride kogu, missugune on üks kõige noorematest elukutseliste allohvitseride elu- avalduse osadest, moodustades omavahelise seltsimehelikkuse, distsiplini ja organisatsiooni mõttes eeskujuliku allohvitseride kogu. Nagu teame, on sõjalaevastik praegusel momendil alles noor organisatsioon, mille tegevus, täpselt väljendades merel, algas vaid 1921 a. Kuigi tolleaegne Merepataljon, kui sõjalaevastiku kaader, omab hästi kirjutatud ajaloo — meremeeste osavõtust maalahinguist enamlastega Poola Vabariigi piiride kaitsmisel — tolleaegse riigipea, komendant Josef Pilsudski poolt käskkirjaga 28. novembrist 1918 a. ellukutsutud laevastik ei omanud sõjalaevu ja riik isegi merepiire. Poola noore sõjalaevastiku allohvitserid omasid aga tugeva ja paendumata tahtejõu poola sõjalaevastiku loomiseks ja selle olemasolu õiguse kindlustamiseks. Sarnase intensiivse ja kiire töö juures, seoses laevastiku ülesehitamisega ja meie seisukohtade kindlustamisega merel, mis nõudis terve tähelepanu pühendamist teenistusele ja suurt energia ja jõu tagavara, puudus aeg oma sisemise elu organiseerimiseks sõjalaevastiku allohvitserkonnas.

TEENISTUSE ja Riigi kasuks korda saadetud intensiivne töö, mille tulemuseks oli esimeste laevastiku üksuste ülesehitamine, leidis ülemuse poolt hindamist ja 1932 a. veebruaris said laevastiku allohvitserid ilusa kasiino, milline sellest peale muutus Gdynia garnisoni allohvitseride kodus, kuhu koondusid kõik laevastiku allohvitserid, kes teenisid kas laeval või sõjasadamas. Maksva põhikirja alusel peab iga elukutseline allohvitser olema kasiino liikmeks, kuna kasiino juhatus esitab laevastiku tervet allohvitserkonda. Siin leiavad allohvitserid kõike seda, mis on vajalik vaba aja möödasaatmiseks armsas õhkkonnas. Siin leiavad võimalusi vabade tundide möödasaatmiseks ka allohvitseride perekonnad. Eriti armas on viibida allohvitseride keskel ajal, mil kasiinosse koguvad vanad ja noored »merekarud«. Laevastiku allohvitserid on selles õnnelikus seisukorras, võrreldes maavaega, et teenistus laevas võimaldab neile võraste maade tundmaõppimist, luues nii mõnigi kord vahekordi teiste maade allohvitserkondadega, kus viibivad külas. Sarnaseid sõbralikke vahekordi, mis seovad laevastiku allohvitserite teiste maade allohvitserkondadega, on suudetud luua nii mitmelgi pool. Viimaste aastate jooksul on Gdynia allohvitseride kasiino omades ruumides nii mitmelgi korral vastu võtnud võraste riikide laevastikkude allohvitserite, kes oma laevastikkude vastuvisiitide puhul Gdyniasse löid sõbralikke sidemeid poola laevastiku allohvitseridega.

Sygnalizacja z pokładu S. S. »Polonja« na okręty polskiej Marynarki Wojennej.

Signaliseerimine a/l »Polonja« pardalt [teda saatvatele sõjalaevadele.

Sõjalaevastiku allohvitserkond võõrustas järjekorras kasiino ruumides Itaalia, Ameerika-Ühisriikide, Prantsuse, Inglise, N. Vene, Saksa ja Taani laevastikkude allohvitserite, luues nendega sel puhul südamlikke suhteid. Samal ajal ka poola allohvitserid on mitmel korral olnud võõrriikide laevastikkude allohvitserkondade külalisteks poola sõjalaevade viibimise puhul vastavate riikide sadamates, nagu näiteks Eestis, Lätis, Rootsis, Norras, Taanis, Hollandis, N. Venes ja Saksamaal. Vastuvõtt on alati olnud kõikjal väga külalislahke. Allohvitseride kasiinos leidub eelnimetatud reisidest terve kogu mälestusesemeid, mis kaasa toodud poola laevastiku allohvitserkonnalt — viibimise puhul külas kõnealolevate riikide allohvitserides peres.

Väga tihedad sidemed on tekkinud laevastiku allohvitseridel »Wiaruse« toimetusega, kes juhatades allohvitseride häälekandja tegevust, esitab koos Redaktsioonikomiteega tervet allohvitserkonda. Laevastiku allohvitserid, olles teadlikud oma ülesannete tähtsusest ja teenides õilsalt ideed, mille neile kätte näitas Uuestisündinud Poola Suur Ülesehitaja ja Rahvajuht, esimene poola Marssal Josef Pilsudski ja täites oma teenistuslikke ülesandeid, omavad vaid ühe soovi, s. o. alalhoida rahva usaldus, siduvus ja armastus sõduri mundri vastu, mis jääb alati rüütillikkuse ja vapruse, isamaa armastuse, au ja suuruse sümboliks.

WICZORKIEWICZ
merek. lipn. — chorąży.

POOLA KAITSELAEVASTIKU ALLOHVITSERID KÜLAS EESTI KAITSELAEVASTIKU ALLOHVITSERIDEL

WIZYTA POLSKIEJ MARYNARKI WOJENNEJ W ESTONJI

ILUSAL päikesepaistelisel päeval, 15. juulil 1935. aastal, pääle hoolsaid ettevalmistusi, Allveelaevade divisjon, koosseisus allveelaevad »Wilk«, »Żbik« ja »Ryś«, sõitsid välja Gdynia sõjasadamast ametlikule külaskäigule eesti kaitse-laevastikule Tallinna. Reis muutus meie allveelaevade meeskondadele seda meeldivamaks, et ta viis riiki, mida Poolaga seovad südamlikud sõpruse tunded. Teisest küljest oli see juhus värskendada ja kindlustada sõprust eesti meremeestega, kelledega see tekkis juba eelmise külaskäigu puhul, mil poola meremehed 1932. a. viibisid Tallinas, moodustades aueskordi a.l. »Polonia«'l, millel Poola president sõitis külla Eesti riigivanemale.

PEALE mitmepäevalist mereteekonda, mis seotud oli mitmesuguste õppustega, poola allveelaevad jõudsid 18. juuli hommikutundidel Tallinna ning kinnitusid sadamasilla külge. Pääle esimesi tervitusi eesti ohvitseride poolt, meie allveelaevade ohvitseride ja allohvitseride osavõtul asetati pärg kaitseväge kalmistule. 18. juuli õhtuni meie allveelaevade meeskonnad eesti meremeeste juhtimisel tutvusid linnaga ja tema ajalooliste- ja kunstimälestistega. Tallinn, vana kindluselinn, on väga rikas ajaloolistelt esemetelt, mida meie meremehed ei jõudnud küllalt vaadata; kus iga nurgake näis rääkivat Eesti pealinna ilusast ajaloost.

19. JUULIL 1935 a. eesti kaitse-laevastiku allohvitserid võtsid vastu õhtusöögil poola allohvitseri oma kasiinos, mis oli ehitatud Poola ja Eesti lippudega. Sümpaatsed peremehed näitasid meie vastu üles palju otsekohest ja sügavat sõprust, mille tõenduseks meile kingiti Eesti kaitse-laevastiku miniatüürlipuke metallvarda küljes südamliku pühendusega Poola kaitse-laevastiku allohvitseridele.

MEELDIVALT, südamlikus õhkkonnas veedetud külaskäik hakkas jõudma lõpule. Ligines lahkumise tund. Sellepärast poola allohvitserid, tahtes avaldada oma sügavaid sõpruse tundeid eesti allohvitseride vastu, divisjoni ülema loal kostitasid tagasihoidliku hommikeinega oma eesti kaasvõitlejait allveelaeval »Ryś«-il, mille kestel Poola mereväe allohvitseride kasiino esimees mer. lipn. Wiśniewski, avaldades poola mereväe allohvitseride rõõmu ja hädameelt nii südamlike sidemete loomise puhul mõlema riigi merevägede allohvitseride vahel, andis eesti kaasvõitlejaile üle Poola lipukese vardaga, millel leidis pühendus eesti mereväe allohvitseridele. Eesti meremeeste vastuvõtt allveelaev »Ryś« i pardal mõjus veel enam kaasa sõpruse süvendamisele.

EESTI mereväe allohvitserid lubasid igal aastal Poola rahvuspüha puhul — 3. mail — koguneda oma kasiinosse loodud sõprusele pühendatud aktusele. Sama lubasid poola mereväe allohvitserid eesti rahvuspühal teha, ARMUTU aeg ligines kiirete sammudega silmapilgule.

mil pidime lahkuma meie kaasvõitlejate — eestlaste külaliskohalt pinnalt, kuid unustamatuiks jäävad poola meremeestele need armsad ja ilusad hetked, mida nad elasid üle lahkudes Tallinna sadamast, kus meid saatsid kaasvõitlejad — eesti allohvitserid ning suured hulgad vaimustatud Tallinna elanikke.

ST. WIECZORKIEWICZ
mer. lipn. — chorąży

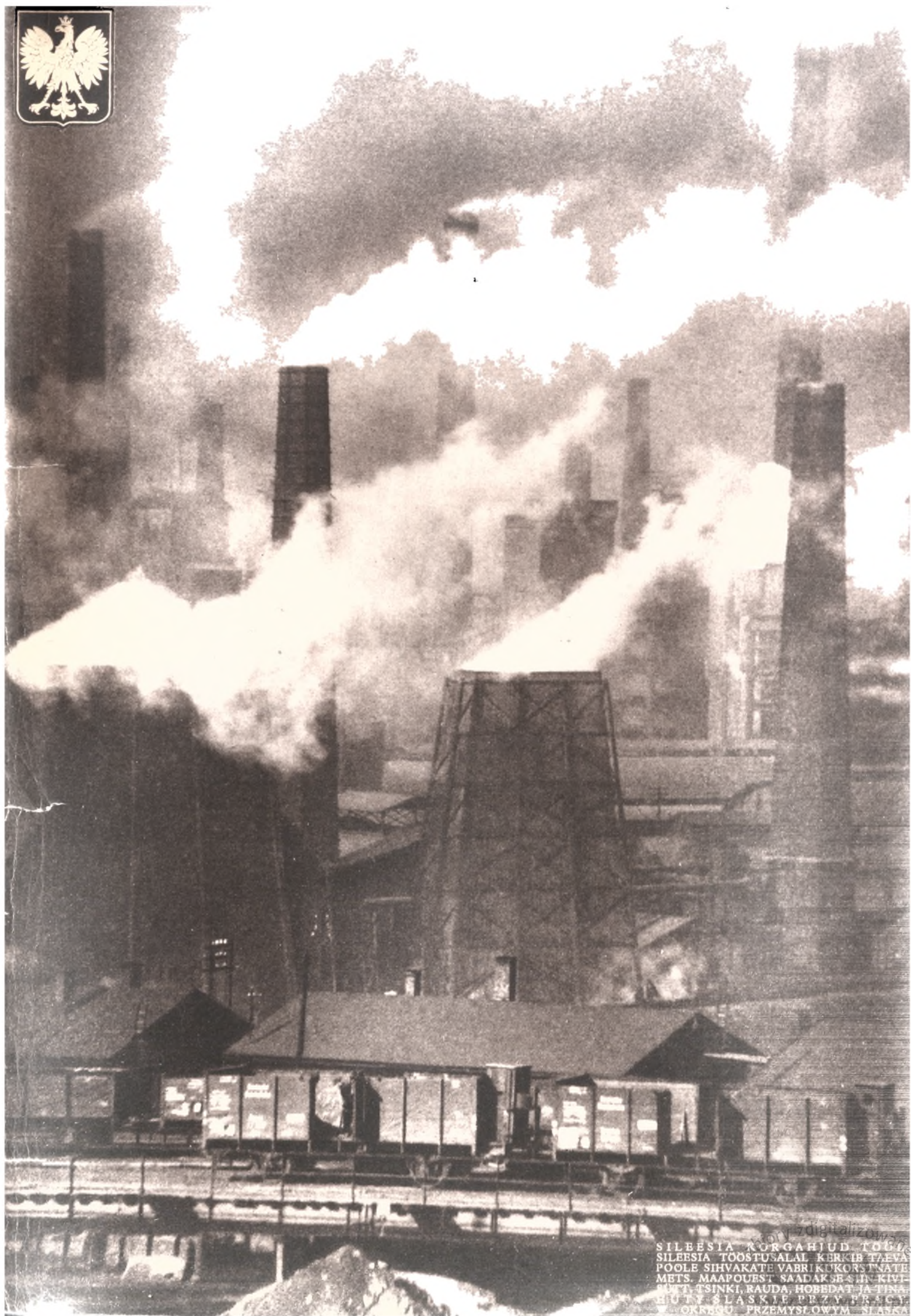
Kontrtorpedowiec »Wicher« w asyście statku »Polonia«, na pokładzie którego znajdował się Prezydent Rzpltej w drodze do Estonji r. 1930.

Miiniristleja »Wicher« saadab m/l. »Polonjat« mille pardal Poola president sõitis Eestile külla

zbiory zdigitalizowane
KOŚCIÓŁ „OLEVISTE” I PLAC
„SIĘDMIU BASZT” W TALLINIE
OLEVISTE KIRIK JA SEITSMET
TORNİ VALI TALLINNAS
www.cbw.wp.mil.pl

SILEBSIA KÕRGAHIUD TOUGA
SILEBSIA TOOSTUSALAL KÕRKAIB TAEVA
POOLE SIHVAKATE VABRIKUKORSTNATE
METS. MAAPÕUEST SAADAKESIA KIVI-
RÕÕT, TSINKI, RAUDA, HOBEDAT JA TINA.
BÜTY SLASKIE PRZY PRACY
W OKRESU PRZEMYSŁOWYM SIŁANKA

LAIAS T MAAILMAST Z E Ś W I A T A

SINGAPURI sõjalist garnisoni suurendati viimasel ajal sadaduse kätte all ligi kolmekordseks. See sõjaliste jõudude suurendamine Suurbritannia sõjalises baasis Kauge-Idas oli põhjustatud viimastest sündmustest Vaiksel Ookeanil.

KANTSILER Hitler kinnitas lisakokkuleppe Inglise-Saksa meripaktile, mis astub ellu üheaegselt merelepinguga, juhul kui see alla kirjutatakse. Vastavad dokumendid kirjutatakse varsti alla ning sisaldavad analoogilised määrused kui merileping vastastikkuse informatsiooni küsimuses. Lennukite emalaevade tonnaaž kuni 20.000 tonnini, ristlajate tonnaaž kuni 8.000 tonnini ja allveelaevade tonnaaž kuni 2.000 tonnini, kusjuures nende relvastus võib koosneda kahureist kuni 13 mm kaliibriga. Ühtlasi sakslaste nõudmisel inglased nõustusid kõrgendada dreadnoughtide tonnaaži kuni 35.000 tonnini, kuna sakslased tõestasid, et SSSR ehitab selles suuruses laevu. Kui see teade peaks osutama õigeks, siis see teade poliitilisest seisukohast on väga huvitav.

UNGARI ajakirjanduses ilmusid sensatsioonilised teated, et Tšehhoslovakkia pinnal on juba N-Vene sõjalised koondised, mis koosnevad vene sõdureist. Sisepäas neisse laagritesse on peaaegu võimatu. Neis laagrites on palju vene lennukid, vene lendureid ja mehaanikuid. Muuseas ehitati angaariid ja barakid lendureile Trenczynis.

RAHVAHÄÄLETUSE ametlikud andmed Eestist räägivad, et põhiseaduse muutmise poolt hääletas 463.956 inimest ning vastu 146.923. Üldse hääletas ligi 80% kõigist hääleõiguslikest. Kõige lähemal ajal valitsus asub asutava kogu valimiste eeltööde juure.

PRANTSUSE valimiseaduse muutmise on lõpulikult lühtunud. Parlament otsustas järjekorral kolmanda eelnõu selles asjas päevakorrast ära võtta. 5. märtsil algasid läbirääkimised kandidaatide ülesseadmise asjus. Parlament lõpetab oma töö 13. märtsil s. a.

VÄLJAMINEKUD inglise kaitseväge peale 1936 aastaks on ette nähtud 49.281.000 naelsterlingu kõrguses, s. o. 5.731.000 naelsterlingut rohkem kui 1935 aastal. Itaalia—Abessiinia konfliktiga seotud väljaminekud on 1.555.000 n. sterlingut. Sõjaväe arvuline koosseis suurenes 152.200 pealt 158.400 rüdale.

ZAŁOGA wojskowa w Singapurze została ostatnio w tajemnicy trzykrotnie powiększona. To zwiększenie sił wojskowych w bazie morskiej Wielkiej Brytanji na Dalekim Wschodzie zostało spowodowane ostatnimi wypadkami na Pacyfiku.

KANCLERZ Hitler aprobował bilateralny aneks do angielsko-niemieckiego paktu morskiego, który wejdzie w życie równocześnie z konwencją morską, gdy ta ostatnia będzie podpisana. Odpowiednie dokumenty angielsko-niemieckie będą wkrótce podpisane i będą zawierać postanowienia analogiczne do postanowień konwencji morskiej w kwestji wymiany informacji o zamierzonej budowie okrętów, o ograniczeniu tonnażu lotniskowców do 20.000, krążowników do 8.000 i łodzi podwodnych do 2.000 tonn. Równocześnie na żądanie Niemiec Anglja zgodziła się na rewizję umowy morskiej z Niemcami w punkcie ograniczenia maksymalnego tonnażu drednautów, mianowicie Niemcy, powołując się na budowę przez Sowiety drednautów o wyporności 35.000 tonn, uzyskały prawo budowy okrętów do tej samej granicy (poprzednia granica 28.000). O ile wiadomość ta się sprawdzi, będzie ona posiadała duże znaczenie polityczne.

PRASA węgierska podaje sensacyjną wiadomość, według której na obszarze Czechosłowacji znajdują się już wojskowe obozy sowieckie, w których są żołnierze sowieccy. Wstęp do obozów połączony jest z nadzwyczajnymi ostrożnościami i za specjalnym zezwoleniem. W obozach tych znajduje się wiele sowieckich samolotów wojskowych, sprzęt lotniczy oraz sowiecka obsługa. Hangary dla samolotów sowieckich i baraki dla obsługi zbudowano m. in. w Trenczynie.

WEDŁUG oficjalnych wyników referendum ludowego w Estonji za rewizją konstytucji padło 463.956 głosów, przeciwko rewizji — 146.923 głosy. Głosowało naogół około 80% uprawnionych do głosowania.

W NAJBLIŻSZYM czasie rząd przystąpi do prac przygotowawczych, celem przeprowadzenia wyborów do zgromadzenia narodowego.

SPRAWA reformy ordynacji wyborczej we Francji została pogrzebana ostatecznie. Izba przed przystąpieniem do rozpatrywania 3-go już z kolei wniosku, opracowanego przez komisję, postanowiła zdjąć go z porządku dziennego. Wybory we Francji odbędą się zatem według dawnej ordynacji i już dnia 5. III. b. r. rozpoczął się pertraktacje co do poszczególnych kandydatur. Izba deputowanych ma zakończyć swoje prace w marcu b. r.

WYDATKI na wojsko angielskie w roku 1936 przewidziane są w wysokości 49.281.000 f. st., t. zn. o 5.731.000 więcej, niż w roku 1935. Wydatki, związane z konfliktem włosko-abisyńskim wynoszą 1.555.000 f. Stan liczebny wojska wynosił ma 158.400 ludzi wobec 152.200 w roku 1935.

N A L J U

HUMOR

— SONJA, miks nii kurb?

— PEIGMEES käitub minuga kui koeraga.

— KUIDAS — kas ta sind peksab?

— AH EI, ta tahab, et ma oleks talle truu.

* * *

— ÄRA kurvasta, Anna, kui ma suren. Võid ju uuesti mehele minna.

— KES mind nüüd kriisi ajal ikka tahab. Teine asi, kui sa oleks surnud viis-kuus aastat tagasi.

* * *

— REAMEES Siiva, miks teete sõlme taskurätti, kuulates raadiot — küsib seersant ühelt sõdurilt.

— SELLEKS, et viis meele jääks.

* * *

ESIMENE sõber: Miks sa paned silmad kinni, kui sa viina jood?

TEINE sõber: Vaata, lubasin oma eidele, et kunagi enam ei vaata klaasi põhja.

* * *

— ELAN nii hästi oma naisega, et oleme üks.

— MINA aga oma naisega oleme kümme.

— KUIDAS sellest aru saada?

— TEMA on üks, mina olen null.

* * *

NIKOLAI I ajal kuskil provintsilinnakeses seisis dragunite eskadron, mille ülem, suur joodik ja elumees, oli kõrvuni võlgades kohalike juutide juures.

ÜHEL päeval rittmeister korraldas lõbusa peo viina ja kaartidega. Kui pidu oli täies hoos, tuli sisse tenššik-ramees ja teatas, et üks võlausaldajaist nõuab raha.

OHVITSER võttis teate rahulikult vastu ning käskis juudi välja visata. Varsti on mees jälle tagasi. Kui see kõik kordus mitu korda, tenššiku küsimusele, mis ta peab pealetükkiva juudiga tegema, ärritatud rittmeister hüüdis:

— POO ta üles!

PAARI minuti pärast teener ilmub tagasi ja raporteerib:

— HÄRRA rittmeister, poosin ta köögis üles.

TEKKIS segadus. Külalised läksid juuti päästma, aga oli juba hilja — liiakasuvõtja oli juba surnud.

ASI ulatus tsaarini, kes isiklikult tegi otsuseid ohvitseride kohta.

OLLES põhjalikult asjaga tutvunud, tsaar Nikolai I kirjutas sellise otsuse:

»RITTMEISTER Jegorov degradeerida reameheks järelmõtlematu käsu andmise eest. Tema teener ülendada käpraliks käsu pimedalt täitmise eest. Reamees Jegorov ülendada rittmeistriks selle eest, et oskas sisendada oma alluvasse sellist distsipliini, mis ei kohkunud tagasi isegi mõttetu käsu täitmise eest. Tapmise asi läheb Jumala kohtu kätte.

* * *

PERENAINE koputab allüürniku uksele:

— JUMAL hoidku, mis teie sääls teete?

— KUIDAS? Harjutan viiulil.

— TÄNU Jumalale. Mina juba mõtlesin, et teie saete minu laual jalgu alt.

* * *

KEEGI pangadirektor saadab oma parima ametniku Vars-savi, pangast suuremat rahasummat välja võtma. Kuna ametnik esimest korda sõitis pealinna, siis šeff andis talle väga täpsed instruksioonid:

— KUI hommikul jõuate Varssavi, lähete jaama puhvetisse, sööte seapraadi, joote õlut peale, pärast lähete linna, võtate raha pangast välja ning ongi juba keskpäev, ning võite lõunat süüa. Pärast lõunat võite vaadata linna, minna kinno ja siis jaama, et jõuda Kraakovi rongile. Kui peaks juhtuma midagi ettenägematut, telegrafeerige mulle kohe. Järgmisel päeval direktor sai oma ametnikult järgmisesi-sulise telegrammi:

»JAAMA puhvetis ei olnud seapraadi, mis teha?»

* * *

HAJAMEELNE arst:

— KUHU ma panin oma täitesulepea?

HAIGE: — Torkasite ta ju mulle kaenla alla.

* * *

VANATÜDRUK: — Üks troost jääb mulle siiski veel: mehele minna võib mitu korda, aga vanatüdrukuks võib jääda ainult üks kord.

* * *

ÕPETAJA: Praegu seletasin teile, poisid, millel põhjeneb ligimesearmastus. Ütle mulle, Jaan, kui sina lähaks Pauliga üle kitsa purde ja Paul kukuks vette, mis sina siis teeks?

JAAN: Naeraksin, härra õpetaja.

* * *

— KÜLL teil on aga pikad kõrvad!

— ÕIGUS! Ma alati rääkisin, et Teie pea ja minu kõrvad — sellest saaks esmajärguline eesel!

* * *

— VAATA, kui ettevaatlikult see mees autot juhib. Arva-tavasti algaja.

— MINA aga ütlen, ta ei ole algaja, vaid on oma auto puhtas rahas kinni maksnud.

* * *

HÄRRA Joosep on armunud. Ühel päeval kohtab ta tänaval oma kallima venda ning teeb talle järgmise ettepaneku:

— KUULE, poisu, too mulle üks oma õe loka. Kui ta magab, löika tal natuke juukseid ära. Kui palju sa tahad selle eest?

ÜHE loki eest 5 zlotti, aga kui Teie mulle annate 20 zlotti, toon Teile terve paruka.

* * *

KUULUS Viini maalija Oskar Kokoschka sai rikkalt panku-rilt kutse teda maalida. Kunstnik tuli pankuri villasse, vaatles teda tükk aega ning ütles:

— AUSTATUD härra! Palun ärge haavuge, kuid meelsa-mini maaliksin ma Teile maastikupildi.

* * *

VIINI näitlejast ja kirjanikust Nestoryst räägitakse järgmist anekdooti:

VIINI pagarid vähendasid kord täiesti ilma põhjuseta saiade suurust. Järgmisel päeval Nestory ilmus lavale frakis, mille nõopidel oli miniatüürsete saiade kuju. Pa-garite gilde kaebas näitleja kohtusse, kus talle määrati 48 tundi aresti.

HUMOR

NALJU

SŁYNNY wiedeński malarz Oskar Kokoschka został zaproszony przez bogatego bankiera, aby go sportretował. Malarz przybył do jego willi, przyjrzał mu się dokładnie i powiedział:

SZANOWNY panie! Proszę się nie gniewać, ale ja chętniej namalowałbym panu jakiś krajobraz.

* * *

PEWNEGO razu autobus hotelowy wjechał przez nieostrożność do ogródka Rudyarda Kiplinga i uszkodził mu kilka drzewek. Pisarz wystosował niezwłocznie do właściciela hotelu list z żądaniem odszkodowania. Nie otrzymawszy żadnej odpowiedzi napisał drugi list, ale z tym samym skutkiem. Wobec tego udał się osobiście do hotelarza, żądając wyjaśnień.

WŁAŚCICIEL hotelu przyjął wielkiego pisarza bardzo uprzejmie.

BARDZO pana przepraszam, mistrzu — tłumaczył się — ale prosiłbym jeszcze o trochę cierpliwości. Bo widzi pan, pierwszy pański list sprzedałem za funta, a drugi za dwa funty. Spodziewam się więc, że o ile w dalszym ciągu będzie pan pisał do mnie w tej sprawie, to niezadługo zbieram sobie potrzebną kwotę na spłacenie odszkodowania za uszkodzenie ogródka.

KIPPLING przerwał oczywiście korespondencję z hotelarzem, i, co za tem idzie, odszkodowania nigdy nie otrzymał.

* * *

PISZĄCA dama sprzeczała się z człowiekiem, nie mającym aspiracji autorskich, o wartość swej książki.

NIE może się pan sprzeciwić, pan który nie napisałeś ani jednego wiersza w życiu — podczas gdy ja od lat przywykłam do pióra...

GEŚ także — odpowiedział skromnie.

* * *

ŻONA jednego z trzech zaledwie europejskich kolonistów na jednej z wysp australijskich poszukuje bony do dzieci. O »białej« bonie niema co nawet marzyć. Poszukuje więc pomiędzy czarnymi mieszkankami wyspy i rzeczywiście natrafia na jedną, wyglądającą pocziwie i sympatycznie. Chcąc ją zaangażować zapytuje:

CZY lubisz dzieci?

AUSTRALIJKA głosem wyrażającym wdzięczność odpowiada:

O TAK, bardzo, bardzo lubić dzieci — dobrze pieczone.

* * *

PATRZ jak ostrożnie ten pan prowadzi auto. Pewnie początkujący.

A JA ci mówię, że nie dlatego, tylko pewnie za nie zapłacił gotówką.

PAN Józio jest zakochany. Pewnego dnia spotyka na ulicy braciszka swojej ukochanej i zwraca się do niego z propozycją.

SŁUCHAJ mały, chciałbym mieć jeden lok z włosów twojej siostry. Jak będzie spała utnij jej więc trochę włosów. Co chcesz za to?

ZA jeden lok 5 złotych, a jeżeli mi pan da 20 złotych, to przyniosę panu całą perukę.

* * *

O AKTORZE i komedjopisarzu wiedeńskim J. N. Nestroyu opowiadają następującą anegdotę:

PIEKARZE wiedeńscy pewnego razu bez żadnej przyczyny, chyba tylko żeby osiągnąć większe zyski — zmniejszyli wielkość wypiekanych bułek. Następnego wieczoru Nestroy ukazał się na scenie we fraku, którego guziki stanowiły miniaturowe bułeczki. Cech piekarzy dopatrywał się w tem zniesławienia i zaskarżył satyryka do sądu. Nestroy skazany został na 48 godzin aresztu. NAZAJUTRZ, po odsiedzeniu kary, gdy Nestroy grał wieczorem ponownie w teatrze, partner na scenie zwrócił się doń z zaimprovizowanym pytaniem, jak się czuł w więzieniu i czy nie cierpiał tam przypadkowo głodu. ALEŻ bynajmniej — odpowiedział aktor — córka dyrektora więziennego zakochała się we mnie po uszy i przez cały dzień wsuwała do mojej celi bułeczki przez dziurkę od klucza...

PUBLICZNOŚĆ przyjęła ten dowcip znakomitego aktora huraganem śmiechu.

* * *

HANNIBAL Hamlin wiceprezydent Stanów Zjednoczonych podczas wojny domowej, był nader wziętym adwokatem, zanim obrał sobie karierę polityczną.

PEWNEGO dnia Anglik, nazwiskiem Pearson, przechodząc główną ulicą w Bangorze, w mieście, w którym praktykował Hamlin, wpadł do dołu, wykopanego w trotuarze i złamał nogę. Przeleżał kilka tygodni w szpitalu, a wyzdrowiawszy zażądał od władz miejskich 1000 dolarów odszkodowania. Władze odmówiły. Pearson wytoczył im proces i wziął sobie jako adwokata Hannibala Hamlina.

HAMLIN przeprowadził proces przez wszystkie instancje i wygrał wkońcu sprawę dla swego klienta. Poczem, zainkasowawszy 1000 dolarów odszkodowania, polecił Pearsonowi zgłosić się do swego biura i tam wręczyć mu jednego dolara.

CÓŻ to jest? — zapytał Anglik.

TO jest pańskie odszkodowanie, po potrąceniu mego honorarium, kosztów apelacyjnych i innych drobnych wydatków — odpowiedział adwokat.

ANGLIK długo oglądał banknot, poczem spojrzawszy pytającym wzrokiem na Hannibala Hamlina odezwał się: PAŃSKA hojność wydaje mi się mocno podejrzana. Czy przypadkiem ten dolar nie jest fałszywy?

**WYDAWCA: WOJSKOWY INSTYTUT NAUKOWO-OŚWIATOWY
VÄLJAANDJA: KAITSEVÄE KULTUUR-HARIDUSLIK INSTITUUT**

Redaktor naczelny: — Peatoimetaja: Jerzy Ciepiewski, porucznik — leitnant

Zastępca redaktora: — Toimetaja abi: Wacław Szmagier

Sekretarz redakcji: — Toimetuse sekretär: Narcyz Witczak-Witaczyński, chorąży — lipnik

Kierownik działu K. O. P.: — K. O. P. osa toimetaja: Romuald Mackiewicz, sierżant — seersant

Komitet redakcyjny — Redaktsiooni komitee:

chorąży mar. woj. — merev. lipnik Wieczorkiewicz Stanisław, chorąży — lipnik Danek Stefan, chorąży — lipnik Horzinek Stanisław, chorąży — lipnik Dołhan Teofil, starszy sierżant — vanem veltveebel Kapaczyński Stanisław, starszy sierżant — van. veltv. Komar Piotr, starszy sierżant — van. veltv. Macesowicz-Majewski Dyonizy, starszy sierżant — van. veltv. Nimiński Władysław, starszy ogniomistrz — van. veltv. Pasek Zygmunt, starszy sierżant — van. veltv. Małecki Władysław, zbrojmistrz — van. veltv. Rabczuk Antoni Emanuel, ogniomistrz — van. veltv. Lubicz-Zalewski Czesław, sierżant — veltveebel Ciepliński Grzegorz, plutonowy — allohvitser Buczyński Jan.

Opracowanie graficzne: — Graafiline valjatootamine: Anatol Girs i Bolesław Barcz

Tłumaczył na język estoński: — Tõlkis eesti keelde: Witold Saretok

Fotografie polskie: — Ülesvõtted Poolast: Witold Pikiel i Henryk Poddębski

Klisze: — Klišeed: B. Wierzbicki i Spółka

Warszawa, Nowy Świat 23/25. Telefon Redakcji 231-72. Konto PKO. 22.144.

Varssavis, Nowy Świat 23/25. Telefon: Toimetus 231-72. Konto PKO. 22.144.

Cena numeru Nr. 10—11 zł. 1.20.

Drukarnia Narodowa w Krakowie

Katedraal Krakovis, Vavellil, rahvusliste
mõelustusemele varraali, kus aset leidsid
suured pidustused, Poola kuningate kroonimised ja matused.
Kiriku võlvialustes puhkavad knutaga,
rahvuskangelaste ja luuletajate pörmud.
18 mail 1935. a. neisse võlvialustesse
asetati Poola esimese Marssali, suure rahva-
juhi Jozef Piłsudski pörm.

